

สมาคมเครือข่ายการเรียนรู้
และนวัตกรรมองค์กร

วารสารวิชาการ ก้าวหน้า

Kaonawat Academic journal

ปีที่ 1 ฉบับที่ 2
มีนาคม - เมษายน 2569

Vol. 1 Issue 2: March - April 2026

<https://so17.tci-thaijo.org/index.php/KAJ>

ติดต่อสอบถาม 064-590-5959

KAJ

วารสารวิชาการก้าวหน้า ปีที่ 1 ฉบับที่ 2 ประจำเดือนมีนาคม - เมษายน พ.ศ. 2569

Kaonawat Academic Journal, Volume 1, Number 2, March – April 2026

บทบรรณาธิการ

****วารสารวิชาการก้าวหน้า****

ปีที่ 1 ฉบับที่ 2 ประจำเดือนมีนาคม – เมษายน พ.ศ. 2569

ในยุคที่โลกกำลังก้าวเข้าสู่สังคมฐานความรู้และนวัตกรรมอย่างรวดเร็ว การสร้างองค์ความรู้ใหม่ การแลกเปลี่ยนทางวิชาการ และการพัฒนางานวิจัยให้ตอบโจทย์สังคมจึงมีความสำคัญยิ่ง วารสารวิชาการก้าวหน้าได้ถือกำเนิดขึ้นด้วยเจตนารมณ์ที่จะเป็นพื้นที่กลางสำหรับนักวิชาการ นักวิจัย คณาจารย์ ตลอดจนผู้สนใจทั่วไป ได้เผยแพร่ผลงานทางวิชาการที่มีคุณค่า อันจะนำไปสู่การพัฒนาองค์ความรู้และการต่อยอดนวัตกรรมในหลากหลายสาขา วารสารวิชาการก้าวหน้า ปีที่ 1 ฉบับที่ 2 ประจำเดือนมีนาคม – เมษายน พ.ศ. 2569 นี้ ได้นำเสนอผลงานวิชาการที่หลากหลาย ดำเนินการโดยสมาคมเครือข่ายการเรียนรู้และนวัตกรรมองค์กร ซึ่งเป็นวารสารที่ออนไลน์ในระบบTHAIJO โดยมีกำหนดออกเผยแพร่ปีละ 6 ฉบับ และให้ความมุ่งมั่นในการส่งเสริมและเผยแพร่บทความที่บูรณาการสหวิทยาการทางด้านสาขาทางด้าน บริหารธุรกิจ การจัดการทั่วไป การเงินและการบัญชี การตลาด การท่องเที่ยวและการโรงแรม ภาษาศาสตร์ สารสนเทศศาสตร์ คอมพิวเตอร์ธุรกิจ ศึกษาศาสตร์ นิเทศศาสตร์ สังคมศาสตร์ รัฐศาสตร์ รัฐประศาสนศาสตร์ เศรษฐศาสตร์ ศิลปะ วัฒนธรรม ส่งเสริมการเกษตร สิ่งแวดล้อม สุขภาพและการดูแลสุขภาพ และสาขาที่เกี่ยวข้อง ครอบคลุมสหวิทยาการ

กองบรรณาธิการหวังเป็นอย่างยิ่งว่า บทความที่ตีพิมพ์ในวารสารฉบับนี้จะเป็นประโยชน์ต่อการศึกษาค้นคว้า การต่อยอดองค์ความรู้ และการประยุกต์ใช้ในเชิงปฏิบัติ ทั้งในระดับสถาบันการศึกษา หน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน และสังคมโดยรวม อีกทั้งยังเป็นแรงบันดาลใจให้เกิดการสร้างสรรคงานวิจัยและนวัตกรรมใหม่ ๆ ในอนาคต

ท้ายที่สุดนี้ กองบรรณาธิการขอขอบคุณผู้เขียนบทความ ผู้ทรงคุณวุฒิผู้ประเมินบทความ และผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องทุกท่าน ที่ได้ร่วมกันสนับสนุนและผลักดันให้วารสารวิชาการก้าวหน้าสามารถดำเนินงานได้อย่างมีคุณภาพ และหวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความร่วมมือจากนักวิชาการและนักวิจัยในการส่งผลงานที่มีคุณค่าเพื่อเผยแพร่ในวารสารฉบับต่อ ๆ ไป

(รองศาสตราจารย์ ดร.กัลยารัตน์ ชีระชนชัยกุล)

บรรณาธิการ

KAJ

วารสารวิชาการก้าวหน้า ปีที่ 1 ฉบับที่ 2 ประจำเดือนมีนาคม - เมษายน พ.ศ. 2569

Kaonawat Academic Journal, Volume 1, Number 2, March – April 2026

วารสารวิชาการก้าวหน้า

Kaonawat Academic Journal

ปีที่ 1 ฉบับที่ 2 ประจำเดือนมีนาคม – เมษายน พ.ศ. 2569

เจ้าของ : สมาคมเครือข่ายการเรียนรู้และนวัตกรรมองค์กร

ที่ปรึกษา : ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สอาด บรรณเจตฤทธิ

บรรณาธิการ

รองศาสตราจารย์ ดร.กัลยารัตน์ อธิระธนชัยกุล

นายกสมาคมเครือข่ายการเรียนรู้และนวัตกรรมองค์กร

รองบรรณาธิการ

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุนทรี จินธรรม

อุปนายกสมาคมเครือข่ายการเรียนรู้และนวัตกรรมองค์กร

ผู้ช่วยบรรณาธิการ

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อมรรักษ์ สอนชุมพล

ற்றுญญิกสมาคมเครือข่ายการเรียนรู้และนวัตกรรมองค์กร

ดร.พูนสวัสดิ์ แก้วเกียรติสกุล

เลขานุการสมาคมเครือข่ายการเรียนรู้และนวัตกรรมองค์กร

บรรณาธิการผู้ทรงคุณวุฒิ

รองศาสตราจารย์ ดร.ศศมล

ผาสุข

มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์

ในพระบรมราชูปถัมภ์

รองศาสตราจารย์ ดร.อภิชาติ

คำภะหล้า

มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลอีสาน

รองศาสตราจารย์ ดร. สุบิน

ยุระรัช

มหาวิทยาลัยศรีปทุม

รองศาสตราจารย์ ดร. วรินทร์ไพ

รุ่งเรืองจิตต์

มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สมคณ

เกียรติกิจ

มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์

ในพระบรมราชูปถัมภ์

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ธีรณิกษ์ ศิริโวหาร

มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลตะวันออก

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ว่าที่ร้อยตรี ดร.นันทวัฒน์ ภัทรกรนนท์

มหาวิทยาลัยกรุงเทพธนบุรี

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ประเสริฐ สิริจิรพัฒน์

มหาวิทยาลัยศรีปทุม

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ไพบูลย์ สุขวิจิตร บาร์

มหาวิทยาลัยศรีปทุม

KAJ

วารสารวิชาการก้าวหน้า ปีที่ 1 ฉบับที่ 2 ประจำเดือนมีนาคม - เมษายน พ.ศ. 2569

Kaonawat Academic Journal, Volume 1, Number 2, March – April 2026

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ศิริกานดา	แหยมคง	มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรดิตถ์
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อารยา	อิงไพบูลย์กิจ	มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลอีสาน วิทยาเขตสุรินทร์
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ดลยา	จาตุรงค์กุล	มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.จันทร์เพ็ญ	วรรณรักษ์	มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิ
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ชื่นสมณ	ยัมฉิน	มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิ
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ สัญญลักษณ์	ศุภนาม	มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ กิ่งแก้ว	พรอภิรักษ์สกุล	มหาวิทยาลัยศรีปทุม
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สมพงษ์	อัครวิชัยปิติ	มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลตะวันออก
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ทนายเกรียงศักดิ์	พินทุสรศรี	ประธานบริษัทดร.ทนายเกรียงศักดิ์และเพื่อน ทนายความการบัญชี จำกัด
พว.ดร.เต็มทรัพย์	จันเพชร	โรงพยาบาลธรรมศาสตร์เฉลิมพระเกียรติ
ดร.วิลาสินี	ยนต์วิทย์	วิทยาลัยดุสิตธานี
ดร. ธันยนันท์	สมบุญรัตน์โชค	มหาวิทยาลัยศรีปทุม
ดร. ธีรวุฒิ	ยังสุข	มหาวิทยาลัยศรีปทุม
ดร. ทิพชญา	พิงชาญชัยกุล	มหาวิทยาลัยรามคำแหง
ดร.ฐกร	กิจอนันท์	นักวิจัยและนักวิชาการ
ดร.สุภัทรา	สงครามศรี	นักวิจัยและนักวิชาการ

ทีมสนับสนุนงานวารสาร

คุณปัทมา	พรหมสวัสดิ์	สมาคมเครือข่ายการเรียนรู้และนวัตกรรมองค์กร
คุณกิตติกานต์	พัฒอำพันธ์	สมาคมเครือข่ายการเรียนรู้และนวัตกรรมองค์กร
คุณธมลวรรณ	เพียรพิจารณ์	สมาคมเครือข่ายการเรียนรู้และนวัตกรรมองค์กร

กำหนดเผยแพร่

พิมพ์เผยแพร่ 6 ฉบับ ต่อปี

ฉบับที่ 1 เดือนมกราคม - กุมภาพันธ์

ฉบับที่ 2 เดือนมีนาคม - เมษายน

ฉบับที่ 3 เดือนพฤษภาคม - มิถุนายน

KAJ

วารสารวิชาการก้าวหน้า ปีที่ 1 ฉบับที่ 2 ประจำเดือนมีนาคม - เมษายน พ.ศ. 2569

Kaonawat Academic Journal, Volume 1, Number 2, March – April 2026

ฉบับที่ 4 เดือนกรกฎาคม - สิงหาคม

ฉบับที่ 5 เดือนกันยายน - ตุลาคม

ฉบับที่ 6 เดือนพฤศจิกายน – ธันวาคม

สถานที่ติดต่อ

สมาคมเครือข่ายการเรียนรู้และนวัตกรรมองค์กร

เลขที่ 37/119 หมู่ 2 ถ.เลียบคลองสาม ต.คลองสาม อ.คลองหลวง จ.ปทุมธานี รหัสไปรษณีย์ 12120

เบอร์โทรศัพท์ ติดต่อ 064-605-0819 E-mail: olinateam2025@gmail.com

วารสารวิชาการก้าวหน้า (Kaonawat Academic Journal) <https://so17.tci-thaijo.org/index.php/KAJ>

เว็บไซต์ สมาคมเครือข่ายการเรียนรู้และนวัตกรรมองค์กร <https://alnoi.org>

KAJ

วารสารวิชาการก้าวหน้า ปีที่ 1 ฉบับที่ 2 ประจำเดือนมีนาคม - เมษายน พ.ศ. 2569

Kaonawat Academic Journal, Volume 1, Number 2, March – April 2026

สารบัญ

บทความวิจัย	หน้า
บทบาทของสถาบันศาสนาในการส่งเสริมความร่วมมือระหว่างภาคประชาชน ภาครัฐ และภาคเอกชน เพื่อการพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืนในจังหวัดร้อยแก่นสารสินธุ์ The Role Of Religious Institutions In Facilitating Collaboration Among The Public, Government, And Private Sectors For Sustainable Community Development In The Roi Kaen Sarasin Province พระมหาพร้อม ดวงมณี	1
การพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการสืบเสาะหาความรู้ (Inquiry Process) ร่วมกับการเรียนรู้การคิดเชิงประวัติศาสตร์ (Historical Thinking) เพื่อพัฒนาประสิทธิภาพการเรียนรู้วิชาประวัติศาสตร์ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 Development Of A Learning Management Model Using The Inquiry Process Combined With Historical Thinking To Enhance Learning Effectiveness Among Secondary School Student, 3 วิวรรณ พุทธานู	15
การศึกษาคุณค่าเชิงความยั่งยืนและคุณค่าเชิงเป้าหมายของผู้บริโภคไทย: ในบริบทการตลาด ปี 2569 The Study Of Sustainable And Purpose-Driven Consumer Values In Thailand: In The Marketing Context Of 2026 ภาวิศา การ์ตัน	31
บทความวิชาการ	
การจัดการธุรกิจสินค้าเกษตรมูลค่าสูงคืออะไร Mamaning High -Nvalue Agricultural Businesses อริวัฒน์ อาซากิจ ศุภกฤษ บัญจันทร์	42

KAJ

วารสารวิชาการก้าวหน้า ปีที่ 1 ฉบับที่ 2 ประจำเดือนมีนาคม - เมษายน พ.ศ. 2569

Kaonawat Academic Journal, Volume 1, Number 2, March – April 2026

สารบัญ

หน้า

การบริหารองค์กรในยุคดิจิทัล: แนวทาง กลยุทธ์ และความท้าทาย	55
Organizational Management in the Digital Era: Approaches, Strategies, and Challenges	
ชวลิต อ่อนบุญมี	

วารสารวิชาการก้าวหน้า ปีที่ 1 ฉบับที่ 2 ประจำเดือนมีนาคม - เมษายน พ.ศ. 2569

Kaonawat Academic Journal, Volume 1, Number 2, March - April 2026

สมาคมเครือข่ายการเรียนรู้และนวัตกรรมองค์กร

บทบาทของสถาบันศาสนาในการส่งเสริมความร่วมมือระหว่างภาคประชาชน ภาครัฐ และภาคเอกชน เพื่อการพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืนในจังหวัดร้อยแก่นสารสินธุ์

พระมหาพรหม ดวงมณี

วัดบ้านสีเหลี่ยม ต.หนองบัวแก้ว อ.พยุหะภูมิพิสัย มหาสารคาม)

อีเมล: phomduangmanee44@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาบทบาทและหน้าที่ ของสถาบันศาสนาในการเป็นกลไกขับเคลื่อนความร่วมมือระหว่างประชาชน ภาครัฐ และภาคเอกชน ในการพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืนในกลุ่มจังหวัดร้อยแก่นสารสินธุ์ กลุ่มผู้ให้ข้อมูลจำนวน 80 คน ได้มาจากการเลือกแบบบังขึ้นอย่างเป็นสัดส่วน ประกอบด้วย (1) พระสงฆ์ (2) เจ้าหน้าที่ของหน่วยงานภาครัฐ (3) ผู้นำชุมชนและประชาชน และ (4) บุคลากรของหน่วยงานภาคเอกชน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ การสัมภาษณ์เชิงลึก และวิเคราะห์ข้อมูลด้วยวิธีการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis)

ผลการวิจัยพบว่า ความร่วมมือในการพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืนของประชาชน ภาครัฐ และภาคเอกชน สามารถจำแนกออกเป็น 4 ด้านหลัก ได้แก่ (1) ด้านสังคม โดยสถาบันศาสนามีบทบาทในการอบรมสั่งสอนและชักชวนให้ประชาชนเป็นพลเมืองดี เป็นแบบอย่างที่ดีในการดำเนินชีวิต อำนวยความสะดวกด้านสถานที่ในการจัดกิจกรรม และทำหน้าที่เป็นที่ปรึกษาให้แก่องค์กรชุมชน (2) ด้านเศรษฐกิจ โดยการส่งเสริมการดำเนินชีวิตตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง การส่งเสริมอาชีพ การระดมทรัพยากร ผ่านการบริจาค การฝึกอบรมและให้คำปรึกษา รวมถึงการส่งเสริมการศึกษาดูงาน (3) ด้านวัฒนธรรม โดยการจัดกิจกรรมในวันสำคัญทางวัฒนธรรม การอนุรักษ์โบราณสถานและโบราณวัตถุ การเป็นศูนย์กลางในการส่งเสริมศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น การให้ความรู้ด้านสุขอนามัยแก่ชุมชน และการจัดสถานที่สำหรับเก็บรักษาโบราณวัตถุและศิลปวัตถุ และ (4) ด้านสิ่งแวดล้อม โดยการดูแลรักษาสภาพแวดล้อมภายในวัด การกำหนดแนวทางในการป้องกันและอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม การส่งเสริมการใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติ และการรณรงค์ต่อต้านการทำลายสิ่งแวดล้อม โดยสรุป สถาบันศาสนามีบทบาทสำคัญในการเป็นศูนย์กลางของความร่วมมือในการพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืน ทั้งในมิติด้านสังคม เศรษฐกิจ วัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อม ผ่านการบูรณาการความร่วมมือของทุกภาคส่วนในพื้นที่อย่างเป็นรูปธรรม.

คำสำคัญ: สถาบันศาสนา กลไกความร่วมมือ ชุมชนยั่งยืน ร้อยแก่นสารสินธุ์

วารสารวิชาการก้าวหน้า ปีที่ 1 ฉบับที่ 2 ประจำเดือนมีนาคม - เมษายน พ.ศ. 2569

Kaonawat Academic Journal, Volume 1, Number 2, March - April 2026

สมาคมเครือข่ายการเรียนรู้และนวัตกรรมองค์กร

THE ROLE OF RELIGIOUS INSTITUTIONS IN FACILITATING COLLABORATION AMONG THE PUBLIC, GOVERNMENT, AND PRIVATE SECTORS FOR SUSTAINABLE COMMUNITY DEVELOPMENT IN THE ROI KAEN SARASIN PROVINCE

PhraMaha Phrom Duangmanee

¹Wat Ban Si Liam, Nong Bua Kaeo Subdistrict,
Phayakkhaphum Phisai District, Maha Sarakham Province, Thailand.

Email: phromduangmanee44@gmail.com

Abstract

This study employed a qualitative research approach to examine the roles and functions of religious institutions in fostering collaboration among the public, government, and private sectors in sustainable community development in the Roi Kaen Sarasin provincial cluster. A total of 80 informants were selected using a proportional stratified sampling method. The participants included: (1) Buddhist monks, (2) government officials, (3) community leaders and local residents, and (4) private sector representatives. Data was collected through in-depth interviews and analyzed using a content analysis approach.

The findings indicate that collaboration in sustainable community development among the public, government, and private sectors can be categorized into four main dimensions. First, in the social dimension, religious institutions play a key role in educating and encouraging individuals to become responsible citizens, serving as moral role models, providing venues for community activities, and offering guidance to local organizations. Second, in the economic dimension, religious institutions promote lifestyles based on the Sufficiency Economy Philosophy, support occupational development, mobilize resources through donations, provide training and consultation, and facilitate educational study visits. Third, in the cultural dimension, they organize activities for important cultural and religious events, preserve historical sites and artifacts, serve as centers for promoting local arts and traditions, and disseminate health-related knowledge to the community, while also providing spaces for the preservation of cultural heritage. Fourth, in the environmental dimension, religious institutions contribute by maintaining temple environments, establishing guidelines for environmental protection and conservation, promoting the use of local wisdom in natural resource management, and advocating against environmental degradation. In conclusion, religious institutions play a significant role as centers of collaboration in sustainable community development, across social, economic, cultural, and environmental dimensions through the effective integration of efforts among all sectors within the community.

Keywords: religious institutions, cooperation mechanisms, sustainable communities, Roi Kaen Sarasin

วารสารวิชาการก้าวหน้า ปีที่ 1 ฉบับที่ 2 ประจำเดือนมีนาคม - เมษายน พ.ศ. 2569

Kaonawat Academic Journal, Volume 1, Number 2, March - April 2026

สมาคมเครือข่ายการเรียนรู้และนวัตกรรมองค์กร

บทนำ

ศาสนาเป็นสถาบันทางสังคมที่มีบทบาทสำคัญในการหล่อหลอมคุณลักษณะของมนุษย์ให้เป็นผู้มีคุณธรรม จริยธรรม และสามารถดำรงชีวิตอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมได้อย่างสันติสุข อีกทั้งยังเป็นแหล่งยึดเหนี่ยวทางจิตใจที่ช่วยบรรเทาความทุกข์ เสริมสร้างความสุข และเป็นแนวทางในการดำเนินชีวิตที่ถูกต้องเหมาะสม ศาสนายังมีส่วนช่วยเสริมสร้างความเข้มแข็งของครอบครัว ส่งเสริมมนุษยสัมพันธ์อันดี ลดช่องว่างทางสังคม และก่อให้เกิดความไว้วางใจซึ่งกันและกัน อันเป็นพื้นฐานสำคัญของความสามัคคี และการพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืน ในบริบทของสังคมไทย พระพุทธศาสนาเป็นศาสนาที่ประชาชนส่วนใหญ่นับถือและมีบทบาทสำคัญในการธำรงรักษาระเบียบทางสังคม ตลอดจนส่งเสริมการอยู่ร่วมกันอย่างสงบสุข ทั้งนี้ บทบาทของสถาบันศาสนาได้รับการรับรองและสนับสนุนผ่านกรอบนโยบายและกฎหมายที่สำคัญของประเทศ อาทิ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560 ซึ่งมีบทบัญญัติที่เกี่ยวข้องกับการคุ้มครองและส่งเสริมศาสนา รวมถึงนโยบายของรัฐบาลด้านศาสนา ศิลปะ และวัฒนธรรม ที่มุ่งเน้น การทำนุบำรุงศาสนา การอนุรักษ์และฟื้นฟูศิลปวัฒนธรรม ตลอดจนการส่งเสริมค่านิยมและวัฒนธรรมที่ดีงามของสังคม (เอกสาร คำแถลงนโยบายของคณะรัฐมนตรี, 2562) นอกจากนี้ แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 ภายใต้กรอบ ยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (พ.ศ. 2561–2580) และเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainable Development Goals: SDGs) ยังให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนในการพัฒนา ทั้งในระดับชุมชน ระดับภูมิภาค และระดับประเทศ เพื่อมุ่งสู่ ความมั่นคง มั่งคั่ง และยั่งยืน (สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2560) ขณะเดียวกัน พระราชบัญญัติ การศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และฉบับแก้ไขเพิ่มเติม (พ.ศ. 2545 และ พ.ศ. 2562) ได้กำหนดให้การจัดการศึกษามุ่งพัฒนา คนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งด้านร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้ และคุณธรรม โดยยึดหลักการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน รวมถึงสถาบันศาสนา ในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์และสังคม (ราชกิจจานุเบกษา, 2562)

จากบริบทดังกล่าว จะเห็นได้ว่าสถาบันศาสนามีบทบาทสำคัญในฐานะกลไกทางสังคมที่สามารถเชื่อมโยงความร่วมมือ ระหว่างประชาชน ภาครัฐ และภาคเอกชน เพื่อขับเคลื่อนการพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืน ทั้งในมิติด้านสังคม เศรษฐกิจ วัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อม ดังนั้น การศึกษาบทบาทและหน้าที่ของสถาบันศาสนาในบริบทดังกล่าวจึงมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการสร้าง องค์ความรู้และแนวทางในการพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืนในสังคมไทยต่อไป เมื่อพิจารณาจากสาระสำคัญของบทบัญญัติในรัฐธรรมนูญ แห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560 นโยบายของรัฐบาล แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ และพระราชบัญญัติการศึกษา แห่งชาติ จะเห็นได้ว่าสถาบันศาสนามีสถานะเป็นสถาบันทางสังคมที่สำคัญของประเทศไทย ซึ่งมีบทบาทในการพัฒนาประเทศ ควบคู่ไปกับมิติด้านการเมือง เศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม โดยมีมิติต่าง ๆ ดังกล่าวมีความสัมพันธ์เชื่อมโยงกันอย่างเป็นองค์ รวม โดยเฉพาะอย่างยิ่งการพัฒนาที่เริ่มต้นจากระดับชุมชนท้องถิ่น ซึ่งเน้นหลักการมีส่วนร่วมของประชาชนในการแสดงความคิดเห็น การตรวจสอบ และการติดตามการดำเนินงานของภาครัฐ ตลอดจนการส่งเสริมสิทธิ เสรีภาพ และความเสมอภาคของ ประชาชน ขณะเดียวกัน หน่วยงานภาครัฐยังมีบทบาทในการปรับปรุงและพัฒนาระบบการบริหารจัดการให้มีความทันสมัย และเอื้อต่อการให้บริการแก่ประชาชนอย่างมีประสิทธิภาพ (ฉัตรชัย นาถาพลอย, 2563) การพัฒนาประเทศไทยให้เกิดความ ยั่งยืนนั้นตั้งอยู่บนพื้นฐานของสถาบันหลัก 3 ประการ ได้แก่ ชาติ ศาสนา และพระมหากษัตริย์ โดยพระพุทธศาสนาเป็นหนึ่งใน สถาบันหลักที่มีบทบาทสำคัญในการหล่อหลอมคุณธรรมและจริยธรรมของประชาชน องค์กรคณะสงฆ์ในฐานะผู้นำทางศาสนา จึงมีบทบาทในการส่งเสริมและสนับสนุนพุทธศาสนิกชนให้มีส่วนร่วมในการพัฒนาประเทศ ทั้งในด้านจิตใจและสังคม ทั้งนี้ สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติได้กำหนดโครงสร้างการปกครองคณะสงฆ์ตามเขตพื้นที่ โดยในเขตปกครองคณะสงฆ์ภาค 9 ครอบคลุมพื้นที่จังหวัดร้อยเอ็ด ขอนแก่น มหาสารคาม และกาฬสินธุ์ (ราชกิจจานุเบกษา, 2561) ในบริบทของการพัฒนาชุมชน ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ โดยเฉพาะกลุ่มจังหวัดร้อยเอ็ดกาฬสินธุ์ พบว่า ภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาชน ได้ร่วมกัน ขับเคลื่อนกลไกความร่วมมือในการพัฒนาชุมชนอย่างต่อเนื่อง โดยมุ่งเน้นการพัฒนาในด้านการประกอบอาชีพ การเพิ่มรายได้ การพัฒนาที่อยู่อาศัยและสิ่งแวดล้อม ตลอดจนการยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชนในชุมชน ทั้งนี้ การพัฒนาดังกล่าว สามารถจำแนกออกเป็น 5 ด้าน ได้แก่ (1) ด้านเศรษฐกิจ (2) ด้านสังคม (3) ด้านวัฒนธรรม (4) ด้านสาธารณสุข และ (5) ด้าน

วารสารวิชาการก้าวหน้า ปีที่ 1 ฉบับที่ 2 ประจำเดือนมีนาคม - เมษายน พ.ศ. 2569

Kaonawat Academic Journal, Volume 1, Number 2, March - April 2026

สมาคมเครือข่ายการเรียนรู้และนวัตกรรมองค์กร

สิ่งแวดล้อม โดยมีการบูรณาการความร่วมมือขององค์กรชุมชนในพื้นที่จังหวัดร้อยเอ็ด ขอนแก่น มหาสารคาม และกาฬสินธุ์ เพื่อเสริมพลังการดำเนินงานและสร้างความเข้มแข็งให้แก่ชุมชนในระดับพื้นที่ นอกจากนี้ แนวคิด “บวร” ซึ่งประกอบด้วย บ้าน วัด และโรงเรียน อันเป็นแนวทางการพัฒนาที่มีที่มาจากพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร (รัชกาลที่ 9) ยังเป็นกลไกสำคัญในการเชื่อมโยงสถาบันหลักของสังคมให้ทำงานร่วมกัน โดยวัดหรือสถาบันศาสนาทำหน้าที่เป็นศูนย์กลางทางจิตใจของชุมชน บ้านเป็นสถาบันพื้นฐานของสังคม และโรงเรียนเป็นแหล่งสร้างองค์ความรู้ แนวคิดดังกล่าวจึงสามารถนำมาประยุกต์ใช้ในการพัฒนาและแก้ไขปัญหาในระดับชุมชน เพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งและความยั่งยืนของสังคมไทย พระครูปลัดวิระ อคฺคจิตฺโต (มงคล), 2565)

จากบริบทดังกล่าว จะเห็นได้ถึงความสำคัญของการเชื่อมโยงความร่วมมือระหว่างสถาบันศาสนา หน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน และประชาชนในชุมชน เพื่อให้เกิดการพัฒนาที่ตอบสนองต่อความต้องการของประชาชนอย่างแท้จริง และนำไปสู่เป้าหมายการพัฒนา “ความมั่นคง มั่งคั่ง และยั่งยืน” โดยยึดประชาชนเป็นศูนย์กลางของการพัฒนา (People-centered Development) อันจะส่งผลให้ชุมชนมีศักยภาพในการพึ่งพาตนเอง เป็นสังคมแห่งการเรียนรู้ และสามารถดำรงอยู่ร่วมกันได้อย่างสันติสุข อย่างไรก็ตาม ภายใต้บริบทของสังคมที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ทั้งด้านเศรษฐกิจ เทคโนโลยี และกระแสวัตถุนิยม ทำให้ชุมชนจำเป็นต้องมีผู้นำทางจิตวิญญาณที่สามารถเสริมสร้างความเข้มแข็งทางจิตใจและคุณค่าทางสังคมให้แก่ประชาชนได้อย่างยั่งยืน ดังนั้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจศึกษาการขับเคลื่อนกลไกความร่วมมือของประชาชน ภาครัฐ และภาคเอกชน ในการพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืน โดยมุ่งเน้นบทบาทของสถาบันศาสนาในฐานะตัวกลางเชื่อมโยงความร่วมมือในกลุ่มจังหวัดร้อยเอ็ด ขอนแก่น มหาสารคาม และกาฬสินธุ์ อันจะนำไปสู่การสร้างองค์ความรู้และแนวทางในการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนและสถาบันศาสนาอย่างยั่งยืนต่อไป.

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาการขับเคลื่อนกลไกความร่วมมือระหว่างประชาชน ภาครัฐ และภาคเอกชน ในการพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืน โดยมุ่งเน้นบทบาทของสถาบันศาสนาในการเชื่อมโยงความร่วมมือในกลุ่มจังหวัดร้อยเอ็ด ขอนแก่น มหาสารคาม และกาฬสินธุ์

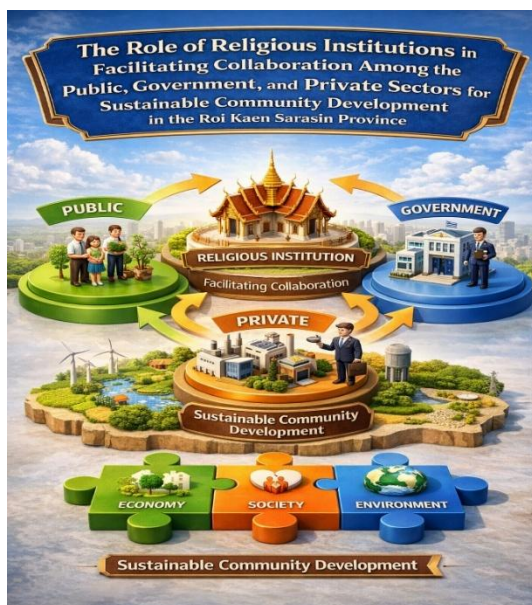

วารสารวิชาการก้าวหน้า ปีที่ 1 ฉบับที่ 2 ประจำเดือนมีนาคม - เมษายน พ.ศ. 2569

Kaonawat Academic Journal, Volume 1, Number 2, March - April 2026

สมาคมเครือข่ายการเรียนรู้และนวัตกรรมองค์กร

กรอบแนวคิดการวิจัย

ภาพประกอบที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

ขอบเขตของการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยใช้วิธีวิจัยประกอบการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-Depth Interview) กับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) และการประชุมกลุ่มย่อย

1. ขอบเขตด้านเนื้อหา

การวิจัยครั้งนี้ศึกษาถึงบทบาทและหน้าที่ของสถาบันศาสนาในการพัฒนาชุมชน ศึกษาการขับเคลื่อนกลไกความร่วมมือของประชาชน ภาครัฐ เอกชน ในการพัฒนาชุมชน 5 ด้าน คือ 1) ด้านเศรษฐกิจ 2) ด้านสังคม 3) ด้านวัฒนธรรม 4) ด้านสาธารณสุข และ 5) ด้านสิ่งแวดล้อม ศึกษาแนวทางการพัฒนาบทบาทสถาบันศาสนาในการขับเคลื่อนกลไกความร่วมมือเพื่อการพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืนในกลุ่มจังหวัดร้อยแก่นสารสินธุ์

2. ขอบเขตด้านพื้นที่

การวิจัยครั้งนี้ศึกษาชุมชน 4 แห่ง คือ 1) ตำบลหนองแคน อำเภอปทุมรัตน์ จังหวัดร้อยเอ็ด 2) ตำบลหนองบัวแก้ว อำเภอยักษ์ภูมิพิสัย จังหวัดมหาสารคาม 3) บ้านสุขชัย ตำบลคึมชาด อำเภอนองสองห้อง จังหวัดขอนแก่น และ 4) ตำบลโพธิ์ อำเภอคำม่วง จังหวัดกาฬสินธุ์

3. ผู้ให้ข้อมูลหลัก (Key informant)

ผู้วิจัยกำหนดกลุ่มผู้ให้ข้อมูล ได้มาโดยวิธีการเลือกแบบบังเอิญ (Purposive sampling) และใช้วิธีการลูกโซ่ (Snowballing) ประกอบด้วย จังหวัดร้อยเอ็ด ขอนแก่น มหาสารคาม และกาฬสินธุ์ จังหวัดละ 20 คน รวมผู้ให้ข้อมูลทั้งสิ้น 80 คน ประกอบด้วย 1) พระสงฆ์ 2) เจ้าหน้าที่ของหน่วยงานภาครัฐ 3) ผู้นำชุมชน/ ประชาชน และ 4) บุคลากรของหน่วยงานภาคเอกชน

วารสารวิชาการก้าวหน้า ปีที่ 1 ฉบับที่ 2 ประจำเดือนมีนาคม - เมษายน พ.ศ. 2569

Kaonawat Academic Journal, Volume 1, Number 2, March - April 2026

สมาคมเครือข่ายการเรียนรู้และนวัตกรรมองค์กร

4. เครื่องมือที่ใช้เป็นสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง (Semi-structured interview from) ที่ได้รับการตรวจสอบและพัฒนาด้วยดัชนีความถูกต้องของเนื้อหา (Content Validity Index: CVI) โดยผู้เชี่ยวชาญ 5 ท่าน โดยมียค่า CVI เท่ากับ 1.00

5. เก็บรวบรวมข้อมูลโดยการสัมภาษณ์เชิงลึก ในช่วงระหว่างเดือน ตุลาคม 2568 ถึงมกราคม 2569

6 วิเคราะห์ข้อมูลโดยการจำแนกประเภทข้อมูล การเปรียบเทียบข้อมูลและการสร้างข้อสรุปแบบอุปนัย (induction) แล้วสรุปเป็นเนื้อความตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย

สรุปผลการวิจัย

ผลการวิจัยสรุปได้ดังต่อไปนี้

(1) ด้านสังคม ผลการวิจัยพบว่า กลุ่มจังหวัดร้อยแก่นสารสินธุ์มีการบูรณาการความร่วมมือระหว่างภาคีเครือข่ายหลายภาคส่วน ได้แก่ ภาครัฐ ภาควิชาการ ภาคประชาชน ภาคเอกชน ภาคประชาสังคม และภาคสื่อมวลชน เพื่อส่งเสริมและสนับสนุนการพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืน โดยสถาบันศาสนา โดยเฉพาะพระสงฆ์ มีบทบาทสำคัญในการขับเคลื่อนความร่วมมือดังกล่าวทั้งในฐานะผู้นำทางจิตใจและประสานความร่วมมือในชุมชน พระสงฆ์มีบทบาทในการอบรม สั่งสอน และชักชวนให้ประชาชนประพฤติปฏิบัติตนเป็นพลเมืองที่ดีของสังคมและประเทศชาติ ตลอดจนปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดีในการดำเนินชีวิต นอกจากนี้ยังมีบทบาทในการอำนวยความสะดวกด้านสถานที่ภายในวัดสำหรับการจัดกิจกรรมของหน่วยงานภาครัฐ รัฐวิสาหกิจ และภาคเอกชน รวมถึงการทำหน้าที่เป็นที่ปรึกษาให้แก่องค์กรชุมชนในประเด็นต่าง ๆ ทั้งนี้ จากการประสานความร่วมมือของภาคีเครือข่ายดังกล่าวก่อให้เกิดกิจกรรมพัฒนาชุมชนในหลายมิติ อาทิ การส่งเสริมการปลูกผักสวนครัวและการเลี้ยงสัตว์ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง การผลักดันให้มีการจัดบริการสาธารณะในหมู่บ้านอย่างทั่วถึง การประสานงานด้านสาธารณสุข โภชนาการ ไฟฟ้าและระบบคมนาคมให้มีความสะดวกยิ่งขึ้น ตลอดจนการส่งเสริมให้ประชาชนสามารถเข้าถึงเทคโนโลยีได้มากขึ้น และยังพบว่า มีการใช้วัดเป็นศูนย์กลางการเรียนรู้ของชุมชน โดยจัดเป็นแหล่งเรียนรู้สำหรับเด็กด้อยโอกาส และมีการจัดตั้งโรงเรียนปริยัติธรรมแผนกสามัญ เพื่อสนับสนุนการศึกษาในชุมชน รวมทั้งมีความร่วมมือกับหน่วยงานภาครัฐในการดูแลผู้สูงอายุ และกลุ่มเปราะบาง ตลอดจนมีส่วนร่วมในการส่งเสริมบทบาทของสตรีในชุมชน ผลการวิจัยดังกล่าวสอดคล้องกับงานวิจัยร่วมสมัย เช่น Chonsalasin et al. (2024) ที่ชี้ให้เห็นถึงความสำคัญของโครงสร้างพื้นฐานและความร่วมมือเชิงระบบในการขับเคลื่อนการพัฒนาที่ยั่งยืนในระดับชุมชน โดยเฉพาะการบูรณาการบทบาทของภาคส่วนต่าง ๆ ในลักษณะเครือข่าย (network governance) นอกจากนี้ สถาบันศาสนามีบทบาทสำคัญในการเสริมสร้างความเข้มแข็งทางสังคม ผ่านการบูรณาการความร่วมมือระหว่างภาคประชาชน ภาครัฐ และภาคเอกชน ตลอดจนการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของภาคีเครือข่ายในระดับพื้นที่ ซึ่งเป็นกลไกสำคัญในการสนับสนุนการพัฒนาชุมชนให้เกิดความเข้มแข็งและยั่งยืน (สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2567) ด้านเศรษฐกิจ พบว่า กลุ่มจังหวัดร้อยแก่นสารสินธุ์มีการบูรณาการความร่วมมือของภาคีเครือข่ายหลายภาคส่วน ได้แก่ ภาครัฐ ภาควิชาการ ภาคประชาชน ภาคเอกชน ภาคประชาสังคม และภาคสื่อมวลชน เพื่อส่งเสริมและสนับสนุนการพัฒนาทางเศรษฐกิจของชุมชนอย่างยั่งยืน โดยสถาบันศาสนา โดยเฉพาะพระสงฆ์ มีบทบาทสำคัญในการเป็นผู้นำทางจริยธรรมและแบบอย่างในการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง พระสงฆ์มีบทบาทในการส่งเสริมการประกอบอาชีพของประชาชน โดยดำเนินกิจกรรมหรือโครงการที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาอาชีพในชุมชน ตลอดจนการชักชวนให้ประชาชนมีส่วนร่วม ในการระดมทรัพยากร เช่น เงินทุน วัสดุอุปกรณ์ และสิ่งของอุปโภคบริโภค เพื่อประโยชน์ส่วนรวม นอกจากนี้ยังมีบทบาทในการถ่ายทอดองค์ความรู้ผ่านการฝึกอบรม การให้คำปรึกษา และการแนะนำแนวทางการดำเนินชีวิตตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง รวมทั้งการส่งเสริมให้ชุมชนศึกษาดูงานในพื้นที่ที่ประสบความสำเร็จด้านอาชีพ ทั้งนี้ จากการประสานความร่วมมือของภาคีเครือข่ายดังกล่าว ก่อให้เกิดกิจกรรมพัฒนาด้านเศรษฐกิจในหลากหลายรูปแบบ อาทิ การส่งเสริมให้ประชาชนมีที่ดินทำกิน การประสานงานกับหน่วยงานภาครัฐในการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานเพื่อสนับสนุนเศรษฐกิจชุมชน การผลักดันการประกอบอาชีพเกษตรแบบผสมผสาน และการพัฒนาแหล่งกระจายสินค้าทางการเกษตร นอกจากนี้ ยังมีการส่งเสริมการ

วารสารวิชาการก้าวหน้า ปีที่ 1 ฉบับที่ 2 ประจำเดือนมีนาคม - เมษายน พ.ศ. 2569

Kaonawat Academic Journal, Volume 1, Number 2, March - April 2026

สมาคมเครือข่ายการเรียนรู้และนวัตกรรมองค์กร

จัดทำบัญชีครัวเรือนและการออมเงินในระดับชุมชน เพื่อเสริมสร้างวินัยทางการเงิน อีกทั้งยังพบว่า วัดถูกใช้เป็นศูนย์กลางในการจัดฝึก อบรมอาชีพพระยะสัน โดยเชิญปราชญ์ชาวบ้านหรือผู้มีความเชี่ยวชาญในสาขาอาชีพต่าง ๆ มาถ่ายทอดองค์ความรู้ เช่น การตัดผม การนวดเพื่อสุขภาพ การเย็บผ้า การซ่อมจักรยาน และทักษะอาชีพอื่น ๆ ที่สามารถนำไปประกอบอาชีพได้จริงในชุมชน ซึ่งช่วยสร้างโอกาสในการมีงานทำและเพิ่มรายได้ให้แก่ครัวเรือน โดยสรุป การขับเคลื่อนด้านเศรษฐกิจของชุมชนในพื้นที่ศึกษามุ่งเน้นการพัฒนาที่ตั้งอยู่บนหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง โดยส่งเสริมให้ประชาชนดำรงชีวิตอย่างพอประมาณ มีเหตุผล และมีภูมิคุ้มกันทางเศรษฐกิจ ผ่านการลดรายจ่าย เพิ่มรายได้ และสร้างวินัยในการออม อันนำไปสู่ความมั่นคงทางเศรษฐกิจของครัวเรือนและชุมชน พร้อมทั้งก่อให้เกิดความสมดุลระหว่างการพัฒนาเศรษฐกิจและคุณภาพชีวิตของประชาชนตามแนวคิด “เศรษฐกิจพอเพียง ธรรมงอกเงย และประชาชนมีความสุข” ด้านวัฒนธรรม พบว่า กลุ่มจังหวัดร้อยแก่นสารสินธุ์มีการบูรณาการความร่วมมือของภาคีเครือข่ายหลายภาคส่วน ได้แก่ ภาครัฐ ภาควิชาการ ภาคประชาชน ภาคเอกชน ภาคประชาสังคม และภาคสื่อมวลชน เพื่อส่งเสริมและสนับสนุนการพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืนในมิติทางวัฒนธรรม โดยสถาบันศาสนา โดยเฉพาะพระสงฆ์ มีบทบาทสำคัญในการอนุรักษ์ พื้นฟู และสืบสานศิลปวัฒนธรรมและประเพณีท้องถิ่น พระสงฆ์มีบทบาทในการจัดกิจกรรมเนื่องในวันสำคัญทางศาสนาและวัฒนธรรม เพื่อปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมที่ดีงามแก่ประชาชน รวมทั้งมีบทบาทในการอนุรักษ์โบราณสถานและโบราณวัตถุ โดยกำหนดให้วัดเป็นศูนย์กลางในการส่งเสริมศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น และเป็นแหล่งจัดเก็บโบราณวัตถุหรือศิลปวัตถุภายในชุมชน จากการประสานความร่วมมือของภาคีเครือข่ายดังกล่าว ก่อให้เกิดกิจกรรมสำคัญในด้านวัฒนธรรม อาทิ การส่งเสริมการแต่งกาย ด้วยผ้าไทย การอนุรักษ์และฟื้นฟูภูมิปัญญาท้องถิ่นให้เป็นมรดกทางวัฒนธรรม การจัดฝึกอบรมทักษะด้านศิลปหัตถกรรม เช่น การประดิษฐ์เทียนพรรษา การมัดหมี่ การทอผ้าไหมแพรวา และการย้อมสีผ้า ตลอดจนการส่งเสริมกิจกรรมด้านคุณธรรม จริยธรรม และการเทิดทูนสถาบันพระมหากษัตริย์ นอกจากนี้ยังมีการจัดกิจกรรมเพื่อสืบสานประเพณีไทยและวัฒนธรรมท้องถิ่นอย่างต่อเนื่อง เช่น ประเพณีฮีต 12 คอง 14 การกวนข้าวทิพย์ การเวียนเทียนในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา ได้แก่ วันมาฆบูชา วันอาสาฬหบูชา และวันเข้าพรรษา การดักบาตรเทโว ตลอดจนการเข้าวัดปฏิบัติธรรมในวันธรรมสวนะหรือวันพระ รวมถึงกิจกรรมในวันสำคัญ เช่น วันขึ้นปีใหม่ และวันสงกรานต์ ซึ่งมีส่วนสำคัญในการปลูกฝังให้เด็ก เยาวชน และประชาชนเกิดความภาคภูมิใจในวัฒนธรรมไทย ในด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรทางวัฒนธรรม พบว่า พระสงฆ์ร่วมกับผู้นำชุมชนและหน่วยงานภาครัฐ ได้ดำเนินการสำรวจ อนุรักษ์ และเผยแพร่โบราณสถานและโบราณวัตถุในพื้นที่ เช่น ผ้าไหมแพรวาโบราณ พระพุทธรูปโบราณ และทรัพยากรทางธรรมชาติที่มีคุณค่าทางประวัติศาสตร์ เช่น ไม้กลายเป็นหิน เพื่อให้เป็นที่รู้จักและเกิดการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์อย่างยั่งยืน โดยสรุป สถาบันศาสนามีบทบาทสำคัญในการเป็นศูนย์กลางของการอนุรักษ์และสืบสานวัฒนธรรมท้องถิ่น ผ่านการบูรณาการความร่วมมือของทุกภาคส่วน อันนำไปสู่การสร้างคุณค่าทางสังคม การเสริมสร้างอัตลักษณ์ของชุมชน และการต่อยอดทุนทางวัฒนธรรมเพื่อเพิ่มมูลค่าทางเศรษฐกิจอย่างยั่งยืน.

(4) ด้านสาธารณสุข พบว่า กลุ่มจังหวัดร้อยแก่นสารสินธุ์มีการบูรณาการความร่วมมือของภาคีเครือข่ายหลายภาคส่วน ได้แก่ ภาครัฐ ภาควิชาการ ภาคประชาชน ภาคเอกชน ภาคประชาสังคม และภาคสื่อมวลชน เพื่อส่งเสริมและสนับสนุนการพัฒนาสุขภาพของชุมชนอย่างยั่งยืน โดยสถาบันศาสนา โดยเฉพาะพระสงฆ์ มีบทบาทสำคัญในการเป็นผู้นำทางจิตใจและแบบอย่างในการดำเนินชีวิตที่ถูกต้องเหมาะสม พระสงฆ์มีบทบาทในการส่งเสริมสุขอนามัยของชุมชน โดยการปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดีในการดูแลสุขภาพความสะอาดของที่อยู่อาศัยและบริเวณวัด ตลอดจนการให้ความรู้ด้านสุขอนามัยแก่ประชาชน รวมทั้งการร่วมมือกับหน่วยงานภาครัฐในการดำเนินกิจกรรมส่งเสริมสุขภาพและป้องกันโรคในชุมชน นอกจากนี้ ยังมีการจัดกิจกรรมหรือโครงการเพื่อรณรงค์และป้องกันปัญหาเสพติด รวมถึงการส่งเสริมการใช้สมุนไพรพื้นบ้านในการป้องกันและรักษาโรค จากการประสานความร่วมมือของภาคีเครือข่ายดังกล่าว ก่อให้เกิดกิจกรรมด้านสาธารณสุขในหลากหลายรูปแบบ อาทิ การรณรงค์ให้ตระหนักถึงโทษของบุหรี่ เครื่องดื่มแอลกอฮอล์ ยาเสพติด และการพนัน จนเกิดเป็นแนวปฏิบัติ “วัดปลอดบุหรี่” การส่งเสริมการบริโภค

วารสารวิชาการก้าวหน้า ปีที่ 1 ฉบับที่ 2 ประจำเดือนมีนาคม - เมษายน พ.ศ. 2569

Kaonawat Academic Journal, Volume 1, Number 2, March - April 2026

สมาคมเครือข่ายการเรียนรู้และนวัตกรรมองค์กร

อาหารปลอดภัยสารพิษ และการจัดกิจกรรมส่งเสริมสุขภาพจิตของประชาชน นอกจากนี้ ยังมีการใช้วัดเป็นสถานที่ในการจัดกิจกรรมให้ความรู้เกี่ยวกับการรับมือภัยพิบัติและภาวะฉุกเฉิน อีกทั้งยังมีการใช้วัดเป็นศูนย์กลางในการเผยแพร่ความรู้ด้านการดูแลสุขภาพในระดับครัวเรือน เช่น การดูแลผู้สูงอายุ การดูแลเด็กปฐมวัย การรักษาความสะอาดในครัวเรือน การกำจัดขยะและสิ่งปฏิกูลอย่างถูกสุขลักษณะ รวมถึงการประชาสัมพันธ์ผ่านเสียงตามสายเพื่อส่งเสริมพฤติกรรมสุขภาพที่เหมาะสม นอกจากนี้ ยังมีการเผยแพร่ความรู้เกี่ยวกับอนามัยแม่และเด็ก การวางแผนครอบครัว การดูแลก่อนและหลังคลอด ตลอดจนการส่งเสริมการใช้สมุนไพรในการป้องกันโรค ในด้านการบูรณาการความร่วมมือกับหน่วยงานสาธารณสุข พบว่า มีการใช้วัดเป็นสถานที่ในการจัดกิจกรรมตรวจสุขภาพพระภิกษุสงฆ์ การให้ความรู้เกี่ยวกับสุขอนามัยส่วนบุคคลและสิ่งแวดล้อม รวมทั้งเป็นศูนย์กลางในการรวบรวมข้อมูลพื้นฐานด้านสุขภาพของประชาชนในชุมชนร่วมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง โดยสรุป สถาบันศาสนามีบทบาทสำคัญในการส่งเสริมสุขภาพของชุมชน ผ่านการเป็นศูนย์กลางของการเผยแพร่ความรู้ การรณรงค์ และการบูรณาการความร่วมมือของทุกภาคส่วน อันนำไปสู่การยกระดับคุณภาพชีวิตและสุขภาพของประชาชนอย่างยั่งยืน.

(5) ด้านสิ่งแวดล้อม พบว่า กลุ่มจังหวัดร้อยแก่นสารสินธุ์มีการบูรณาการความร่วมมือของภาคีเครือข่ายหลายภาคส่วน ได้แก่ ภาครัฐ ภาควิชาการ ภาคประชาชน ภาคเอกชน ภาคประชาสังคม และภาคสื่อมวลชน เพื่อส่งเสริมและสนับสนุนการพัฒนาสิ่งแวดล้อมของชุมชนอย่างยั่งยืน โดยสถาบันศาสนา โดยเฉพาะพระสงฆ์ มีบทบาทสำคัญในการเป็นต้นแบบและผู้นำในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม พระสงฆ์มีบทบาทในการจัดสภาพแวดล้อมภายในวัดให้มีความร่มรื่น สะอาด และเป็นระเบียบเรียบร้อย เพื่อเป็นแบบอย่างแก่ประชาชนในชุมชน อีกทั้งยังมีส่วนร่วมในการกำหนดแนวทางในการป้องกันและอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมให้เกิดความมั่นคงและยั่งยืน รวมถึงการสืบสานภูมิปัญญาท้องถิ่นในการใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่างเหมาะสม เช่น การจัดพิธีบวชต้นไม้ และการสร้างฝายชะลอน้ำ ตลอดจนการมีบทบาทในการรณรงค์ต่อต้านการทำลายทรัพยากรธรรมชาติในชุมชน จากการประสานความร่วมมือของภาคีเครือข่ายดังกล่าว ก่อให้เกิดกิจกรรมด้านสิ่งแวดล้อมในหลากหลายรูปแบบ อาทิ การบริหารจัดการน้ำในชุมชนอย่างยั่งยืน การจัดการขยะอย่างเป็นระบบ การจัดทำถังขยะเปียกลดโลกร้อน และการแก้ไขปัญหาลพิษ รวมถึงการลดและควบคุมการใช้สารเคมีในภาคเกษตร การจัดการวัสดุเหลือใช้ทางการเกษตร และการรักษาความสะอาดภายในหมู่บ้าน นอกจากนี้ ยังมีการดำเนินกิจกรรมเพื่อเสริมสร้างความรู้และความตระหนักรู้ด้านสิ่งแวดล้อมแก่ประชาชน เช่น การส่งเสริมการคัดแยกขยะและการนำวัสดุกลับมาใช้ใหม่ (Reuse) ได้แก่ กระดาษ พลาสติก โลหะ และวัสดุอื่น ๆ การส่งเสริมการแปรรูปขยะเพื่อสร้างมูลค่าเพิ่มในชุมชน ตลอดจนการจัดทำปุ๋ยหมักจากเศษอาหารและวัสดุอินทรีย์ในครัวเรือน ในด้านการมีส่วนร่วมของชุมชน พบว่า พระสงฆ์ร่วมกับหน่วยงานภาครัฐ สถานศึกษา และหน่วยงานสาธารณสุขในพื้นที่ดำเนินการเผยแพร่ความรู้และปลูกจิตสำนึกด้านการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมแก่ประชาชน โดยเฉพาะกลุ่มเด็ก เยาวชน และนักศึกษา ให้ตระหนักถึงความสำคัญของทรัพยากรธรรมชาติ รวมถึงการอนุรักษ์ป่าไม้ การใช้ประโยชน์จากสมุนไพรพื้นบ้าน และการรักษาความหลากหลายทางชีวภาพ โดยสรุป สถาบันศาสนามีบทบาทสำคัญในการขับเคลื่อนการอนุรักษ์และพัฒนาสิ่งแวดล้อมของชุมชนผ่านการบูรณาการความร่วมมือของทุกภาคส่วน การส่งเสริมองค์ความรู้ และการสร้างจิตสำนึกด้านสิ่งแวดล้อม อันนำไปสู่การพัฒนาชุมชนที่สมดุลและยั่งยืนในระยะยาว.

อภิปรายผล

(1) ด้านสังคม ผลการวิจัยพบว่า มีการบูรณาการความร่วมมือของภาคีเครือข่ายจากหลายภาคส่วน ได้แก่ ภาครัฐ ภาควิชาการ ภาคประชาชน ภาคเอกชน ภาคประชาสังคม และภาคสื่อมวลชน เพื่อส่งเสริมและสนับสนุนการพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืน โดยสถาบันศาสนา โดยเฉพาะพระสงฆ์ มีบทบาทสำคัญในการอบรม สั่งสอน และชักชวนให้ประชาชนประพฤติปฏิบัติตนเป็นพลเมืองที่ดีของสังคมและประเทศชาติ ตลอดจนเป็นแบบอย่างที่ดีในการดำเนินชีวิต อีกทั้งยังมีบทบาทในการอำนวยความสะดวกด้านสถานที่ภายในวัดสำหรับการจัดกิจกรรมของหน่วยงานต่าง ๆ และทำหน้าที่เป็นที่ปรึกษาให้แก่องค์กรชุมชน ผลการวิจัยดังกล่าวสอดคล้องกับแนวคิดของ จักรี ศรีจารุเมธีญาณ (2561) ที่ศึกษาบทบาทของพระสงฆ์กับการพัฒนาชุมชน ซึ่งพบว่า พระสงฆ์มีบทบาทสำคัญในสังคมไทย เนื่องจากวิถีชีวิตของประชาชนมีความผูกพันกับพระพุทธศาสนาตั้งแต่

วารสารวิชาการก้าวหน้า ปีที่ 1 ฉบับที่ 2 ประจำเดือนมีนาคม - เมษายน พ.ศ. 2569

Kaonawat Academic Journal, Volume 1, Number 2, March - April 2026

สมาคมเครือข่ายการเรียนรู้และนวัตกรรมองค์กร

เกิดจนถึงวาระสุดท้ายของชีวิต โดยพระสงฆ์มีส่วนเกี่ยวข้องทั้งในงานมงคลและอวมงคล รวมถึงการเป็นแหล่งองค์ความรู้ด้านภูมิปัญญาพื้นบ้านในบางพื้นที่ ส่งผลให้พระสงฆ์เป็นบุคคลที่ได้รับความเคารพนับถือและมีอิทธิพลต่อการดำรงชีวิตของประชาชนในชุมชน นอกจากนี้ ยังสอดคล้องกับผลการวิจัยของพระมหาบุญมี อธิบุญโญ (วรรณวิเศษ) (2554) ที่ศึกษาบทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาสังคม โดยพบว่า พระสงฆ์มีบทบาทในการอบรมสั่งสอนให้ประชาชนมีศีลธรรม คุณธรรม และความประพฤติที่ดีงามตามหลักธรรมคำสอนทางพระพุทธศาสนา โดยมุ่งเน้นการนำหลักธรรมไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันมากกว่าการเรียนรู้ในเชิงทฤษฎีเพียงอย่างเดียว ดังนั้น จึงสามารถสรุปได้ว่า สถาบันศาสนา โดยเฉพาะพระสงฆ์ มีบทบาทสำคัญในการเสริมสร้างทุนทางสังคม (Social Capital) ผ่านการปลูกฝังคุณธรรมและค่านิยมที่ดีงาม รวมถึงการเป็นศูนย์กลางของความร่วมมือในชุมชน ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญที่เอื้อต่อการพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืน.

(2) ด้านเศรษฐกิจ ผลการวิจัยพบว่า เกิดการประสานความร่วมมือของภาคีเครือข่ายจากทุกภาคส่วน ได้แก่ ภาครัฐ ภาควิชาการ ภาคประชาชน ภาคเอกชน ภาคประชาสังคม และภาคสื่อมวลชน เพื่อส่งเสริมการพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืน โดยสถาบันศาสนา โดยเฉพาะพระสงฆ์ มีบทบาทสำคัญในการเป็นแบบอย่างในการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง รวมทั้งส่งเสริมกิจกรรมและโครงการที่เกี่ยวข้องกับการประกอบอาชีพ การสร้างรายได้ และการพึ่งพาตนเองของประชาชนในชุมชน นอกจากนี้ พระสงฆ์ยังมีบทบาทในการชักชวนให้ประชาชนร่วมกันเสียสละและแบ่งปันทรัพยากรเพื่อประโยชน์ส่วนรวม ตลอดจนให้คำปรึกษา แนะนำ และจัดฝึกอบรมเกี่ยวกับการดำเนินชีวิตตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง รวมถึงสนับสนุนให้ประชาชนศึกษาหาความรู้เพื่อพัฒนาองค์ความรู้ด้านอาชีพ ผลการวิจัยดังกล่าวสอดคล้องกับการศึกษาของพระครูปลัดสมชัย นิสสโก และคณะ (2563) ที่พบว่า บทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาสังคมและชุมชนอยู่ในระดับมาก โดยเฉพาะด้านการจัดกิจกรรมร่วมกับชุมชน การเผยแผ่พระธรรม และการสงเคราะห์ชุมชน อย่างไรก็ตาม ยังพบอุปสรรคสำคัญ เช่น ปัญหาเศรษฐกิจ ของประชาชนที่อยู่ในระดับต่ำ การขาดแคลนงบประมาณสนับสนุน และข้อจำกัดด้านศักยภาพการบริหารจัดการของพระสงฆ์ ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงความจำเป็นในการพัฒนาศักยภาพและการสนับสนุนเชิงนโยบายอย่างต่อเนื่อง ขณะเดียวกัน ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของพระมหาฉันทยา คนเจน (2559) ที่ชี้ให้เห็นว่า พระสงฆ์สามารถทำหน้าที่เป็น “กลยุธมิตร” และผู้นำเชิงรุกในการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชน โดยมีบทบาทในการริเริ่ม ส่งเสริม และเชื่อมโยงกิจกรรมทางเศรษฐกิจ เช่น กลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์ ซึ่งช่วยเพิ่มโอกาสทางเศรษฐกิจให้กับสมาชิก ส่งผลให้รายได้เพิ่มขึ้น การออมสูงขึ้น และการพึ่งพาหนี้สินลดลง รวมถึงก่อให้เกิดการสะสมทุนทางสังคม นอกจากนี้ ยังสอดคล้องกับงานวิจัยร่วมสมัย เช่น Chonsalasin et al. (2024) ที่ชี้ให้เห็นถึงบทบาทของโครงสร้างพื้นฐานและปัจจัยสนับสนุนเชิงระบบในการส่งเสริมพฤติกรรมทางเศรษฐกิจของประชาชน ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงความสำคัญของการสนับสนุนจากภาครัฐและเครือข่ายในการยกระดับศักยภาพทางเศรษฐกิจของชุมชน อีกทั้ง ยังสอดคล้องกับการศึกษาของสำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (2567) ที่เน้นการพัฒนาเศรษฐกิจฐานราก (Local Economy) และการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนผ่านแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงและการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน รวมถึงแนวโน้มงานวิจัยของ Namonsai et al. (2023) ที่พบว่า การมีส่วนร่วมของชุมชนและเครือข่ายความร่วมมือมีผลโดยตรงต่อความสามารถในการสร้างรายได้และความยั่งยืนทางเศรษฐกิจในระดับพื้นที่ ดังนั้นจึงสามารถสรุปได้ว่า พระสงฆ์มีบทบาทสำคัญในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจชุมชนผ่านการประยุกต์ใช้หลักธรรมและปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ควบคู่กับ การสร้างความร่วมมือของภาคีเครือข่าย ซึ่งเป็นกลไกสำคัญที่ช่วยเสริมสร้างความเข้มแข็งและความยั่งยืนทางเศรษฐกิจของชุมชน

(3) ด้านวัฒนธรรม ผลการวิจัยพบว่า มีการประสานความร่วมมือของภาคีเครือข่ายจากทุกภาคส่วน ได้แก่ ภาครัฐ ภาควิชาการ ภาคประชาชน ภาคเอกชน ภาคประชาสังคม และภาคสื่อมวลชน เพื่อส่งเสริมและสนับสนุนการพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืน โดยสถาบันศาสนา โดยเฉพาะพระสงฆ์ มีบทบาทสำคัญในการอนุรักษ์ ฟื้นฟู และส่งเสริมวัฒนธรรมและประเพณีท้องถิ่น ผ่านการจัดกิจกรรมในวันสำคัญทางศาสนาและประเพณีต่าง ๆ อีกทั้งยังทำหน้าที่เป็นศูนย์กลางในการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรม รวมถึงการดูแลรักษาโบราณสถานและโบราณวัตถุ ตลอดจนการจัดพื้นที่ภายในวัดเพื่อเป็นแหล่งรวบรวมและจัดแสดงศิลปวัตถุอันมีคุณค่าทางวัฒนธรรมของชุมชน ผลการวิจัยดังกล่าวสอดคล้องกับการศึกษาของพระมหาสมคิด สารภา (2552) ที่พบว่า

วารสารวิชาการก้าวหน้า ปีที่ 1 ฉบับที่ 2 ประจำเดือนมีนาคม - เมษายน พ.ศ. 2569

Kaonawat Academic Journal, Volume 1, Number 2, March - April 2026

สมาคมเครือข่ายการเรียนรู้และนวัตกรรมองค์กร

พระสงฆ์มีบทบาทสำคัญในการดำรงรักษาวิถีชีวิตและวัฒนธรรมของชุมชน รวมถึงการมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาความขัดแย้งในระดับบุคคลและกลุ่มบุคคล เนื่องจากได้รับความศรัทธาและความเชื่อถือจากประชาชน ทำให้วัดเป็นศูนย์กลางของกิจกรรมทางสังคมและวัฒนธรรม เช่น การทำบุญในวันสำคัญทางศาสนา ประเพณีสงกรานต์ และประเพณีลอยกระทง ซึ่งล้วนเป็นกิจกรรมที่ช่วยเสริมสร้างความสามัคคีและความผูกพันของคนในชุมชน นอกจากนี้ ยังสอดคล้องกับผลการวิจัยของพระครูนันทมณฑลวิศิษฐ์ (2556) ที่พบว่า บทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาสังคมโดยรวมอยู่ในระดับมาก โดยเฉพาะด้านวัฒนธรรมที่มีความโดดเด่นในการส่งเสริมคุณค่าทางสังคม และสอดคล้องกับการศึกษาของพรชัย พันธุ์ธาดาพร (2559) ที่ชี้ให้เห็นว่า ทั้งพระสงฆ์และผู้นำชุมชนต่างมีความคิดเห็นสอดคล้องกันว่าบทบาทด้านสังคมและวัฒนธรรมมีความสำคัญในระดับสูง เนื่องจากเป็นพื้นฐานของการอยู่ร่วมกันอย่างสงบสุข ขณะเดียวกัน ยังสอดคล้องกับงานวิจัยร่วมสมัย เช่น กระทรวงวัฒนธรรม (2567) ที่เน้นการส่งเสริมทุนทางวัฒนธรรม (Cultural Capital) เพื่อยกระดับเศรษฐกิจฐานรากและความเข้มแข็งของชุมชนผ่านการมีส่วนร่วมของสถาบันศาสนาและเครือข่ายชุมชน อีกทั้งยังสอดคล้องกับการศึกษาของ UNESCO (2024) ที่ชี้ให้เห็นว่าการมีส่วนร่วมของชุมชนและสถาบันท้องถิ่นในการอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรมที่จับต้องไม่ได้ (Intangible Cultural Heritage) เป็นปัจจัยสำคัญที่ช่วยเสริมสร้างอัตลักษณ์ ความภาคภูมิใจ และความยั่งยืนของสังคม นอกจากนี้ แนวโน้มงานวิจัยของ Office of the National Economic and Social Development Council (2024) ยังเน้นบทบาทของวัฒนธรรมในการเป็นฐานของการพัฒนาที่ยั่งยืน โดยเชื่อมโยงมิติทางสังคม เศรษฐกิจ และสิ่งแวดล้อมเข้าด้วยกันผ่านกลไกความร่วมมือของทุกภาคส่วน ดังนั้นจึงสามารถสรุปได้ว่า พระสงฆ์เป็นกลไกสำคัญในการอนุรักษ์และถ่ายทอดมรดกทางวัฒนธรรม ตลอดจนเสริมสร้างความสามัคคีและความมั่นคงทางสังคม ซึ่งเป็นรากฐานสำคัญของการพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืน

(4) ด้านสาธารณสุข ผลการวิจัยพบว่า มีการบูรณาการความร่วมมือของภาคีเครือข่ายจากทุกภาคส่วน ได้แก่ ภาครัฐ ภาควิชาการ ภาคประชาชน ภาคเอกชน ภาคประชาสังคม และภาคสื่อมวลชน เพื่อส่งเสริมการพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืน โดยสถาบันศาสนา โดยเฉพาะพระสงฆ์ มีบทบาทสำคัญในการส่งเสริมสุขภาพของประชาชน ทั้งในด้านการปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดีในการรักษาความสะอาดของที่อยู่อาศัยและสิ่งแวดล้อม การให้ความรู้ด้านสุขอนามัยแก่ประชาชน ตลอดจนการร่วมมือกับหน่วยงานภาครัฐในการดำเนินกิจกรรมส่งเสริมสุขภาพ นอกจากนี้ พระสงฆ์ยังมีบทบาทในการจัดกิจกรรมหรือโครงการเพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหาสุขภาพ เช่น การส่งเสริมการใช้สมุนไพรพื้นบ้านเพื่อการป้องกันและรักษาโรค ซึ่งสะท้อนถึงการประยุกต์ใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นควบคู่กับการดูแลสุขภาพของชุมชน ผลการวิจัยดังกล่าวสอดคล้องกับการศึกษาของพระครูสุวรรณวรการ (2553) ที่พบว่า บทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาชุมชนด้านสาธารณสุขอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อเปรียบเทียบกับด้านวัฒนธรรมที่อยู่ในระดับสูง อย่างไรก็ตาม ผลการวิจัยครั้งนี้สะท้อนให้เห็นถึงแนวโน้มที่บทบาทด้านสาธารณสุขของพระสงฆ์มีการพัฒนาเพิ่มมากขึ้น โดยเฉพาะในบริบทของการทำงานร่วมกับภาคีเครือข่ายและการตอบสนองต่อปัญหาสุขภาพของชุมชน ขณะเดียวกัน ยังสอดคล้องกับการศึกษาของพระครูสังฆรักษ์ประจวบ วุฑฒิจาริ และคณะ (2562) ที่ชี้ให้เห็นว่า พระสงฆ์สามารถมีบทบาทเชิงรุกในการพัฒนาด้านสาธารณสุขของชุมชนได้อย่างเป็นรูปธรรม เช่น การจัดตั้งหน่วยกู้ภัยเพื่อช่วยเหลือผู้ประสบอุบัติเหตุและภัยพิบัติทางธรรมชาติ แม้ในระยะแรกอาจเผชิญกับความไม่เข้าใจจากสังคม แต่เมื่อดำเนินการอย่างต่อเนื่องก็ได้รับการยอมรับและการสนับสนุนจากทุกภาคส่วน นอกจากนี้ ยังสอดคล้องกับงานวิจัยร่วมสมัย เช่น กรมอนามัย (2567) ที่เน้นการส่งเสริมสุขภาพเชิงป้องกัน (Preventive Health) และการมีส่วนร่วมของชุมชนในการดูแลสุขภาพตนเอง โดยให้ความสำคัญกับบทบาทของผู้นำชุมชนและสถาบันศาสนาในการขับเคลื่อนกิจกรรมสุขภาพ อีกทั้งยังสอดคล้องกับการศึกษาของ World Health Organization (2024) ที่ชี้ให้เห็นว่าการสร้างระบบสุขภาพชุมชนที่เข้มแข็งจำเป็นต้องอาศัยความร่วมมือจากหลายภาคส่วน รวมถึงองค์กรศาสนาในการส่งเสริมพฤติกรรมสุขภาพที่เหมาะสม และการเข้าถึงบริการสุขภาพอย่างทั่วถึง นอกจากนี้ แนวโน้มงานวิจัยของ Ministry of Public Health (2024) ยังเน้นการบูรณาการภูมิปัญญาท้องถิ่น เช่น การใช้สมุนไพร ควบคู่กับองค์ความรู้ทางการแพทย์สมัยใหม่ เพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชนในระดับพื้นที่ ดังนั้นจึงสามารถสรุปได้ว่า พระสงฆ์มีบทบาทสำคัญในการเสริมสร้างสุขภาพของชุมชน ทั้งในเชิงการป้องกัน การส่งเสริม และการช่วยเหลือ

วารสารวิชาการก้าวหน้า ปีที่ 1 ฉบับที่ 2 ประจำเดือนมีนาคม - เมษายน พ.ศ. 2569

Kaonawat Academic Journal, Volume 1, Number 2, March - April 2026

สมาคมเครือข่ายการเรียนรู้และนวัตกรรมองค์กร

เมื่อเกิดปัญหาสุขภาพ โดยอาศัยการบูรณาการความร่วมมือของภาคีเครือข่าย ซึ่งเป็นกลไกสำคัญที่ช่วยยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชนและนำไปสู่การพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืน

(5) ด้านสิ่งแวดล้อม ผลการวิจัยพบว่า มีการบูรณาการความร่วมมือของภาคีเครือข่ายจากทุกภาคส่วน ได้แก่ ภาครัฐ ภาควิชาการ ภาคประชาชน ภาคเอกชน ภาคประชาสังคม และภาคสื่อมวลชน เพื่อส่งเสริมการพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืน โดยสถาบันศาสนา โดยเฉพาะพระสงฆ์ มีบทบาทสำคัญในการเป็นแบบอย่างด้านการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ผ่านการจัดพื้นที่วัดให้มีความร่มรื่น สะอาด และเป็นระเบียบเรียบร้อย ตลอดจนมีส่วนร่วมในการกำหนดแนวทางป้องกันและแก้ไขปัญหาสิ่งแวดล้อมของชุมชน นอกจากนี้ พระสงฆ์ยังมีบทบาทในการสืบสานภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านการใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่างยั่งยืน เช่น พิธีบวชต้นไม้ และการทำผ้ายชะลอน้ำ รวมถึงการรณรงค์ต่อต้านการทำลายทรัพยากรธรรมชาติในชุมชน ผลการวิจัยดังกล่าวสอดคล้องกับการศึกษาของพระสุภาพ สุภาโว (บัวบรรจง) (2561) ที่พบว่า พระสงฆ์ควรเป็นแบบอย่างที่ดีในการรักษาความสะอาด และมีบทบาทสำคัญในการฟื้นฟูและอนุรักษ์ป่าไม้และแหล่งต้นน้ำในชุมชน อีกทั้งยังสอดคล้องกับการศึกษาของพิเชฐ ทังโต (2558) ที่ชี้ให้เห็นว่า พระสงฆ์สามารถมีบทบาทในการจัดการป่าชุมชน โดยประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรม เช่น ทาน จาคะ อตถะ และสามัคคีธรรม เป็นเครื่องมือในการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติร่วมกับชุมชน ส่งผลให้เกิดความร่วมมือในการอนุรักษ์และใช้ประโยชน์จากทรัพยากรอย่างยั่งยืน นอกจากนี้ ยังสอดคล้องกับการศึกษาของพระณอมศักดิ์ อภิคุโณ (ขุนเพชร) (2560) ที่พบว่า ปัญหาสิ่งแวดล้อมในชุมชนส่วนหนึ่งเกิดจากการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและเศรษฐกิจ เช่น การขยายตัวของชุมชน การเพิ่มขึ้นของขยะมูลฝอย และมลพิษทางสิ่งแวดล้อม ซึ่งพระสงฆ์ได้เข้ามามีบทบาทในการแก้ไขปัญหาดังกล่าว โดยการประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรม เช่น สังคหวัตถุ 4 สาราณียธรรม และศีล เพื่อปลูกฝังจิตสำนึกด้านการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม และส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในการดูแลทรัพยากรของชุมชน ขณะเดียวกัน ยังสอดคล้องกับงานวิจัยร่วมสมัย เช่น กรมควบคุมมลพิษ (2567) ที่เน้นการจัดการสิ่งแวดล้อมโดยอาศัยการมีส่วนร่วมของชุมชนและเครือข่ายในพื้นที่ เพื่อแก้ไขปัญหาขยะและมลพิษอย่างยั่งยืน อีกทั้งยังสอดคล้องกับการศึกษาของ United Nations Environment Programme (2024) ที่ชี้ให้เห็นว่าการจัดการทรัพยากรธรรมชาติอย่างยั่งยืนจำเป็นต้องอาศัยความร่วมมือของทุกภาคส่วน รวมถึงสถาบันศาสนาในการปลูกฝังจิตสำนึกด้านสิ่งแวดล้อม นอกจากนี้ แนวโน้มงานวิจัยของ Office of Natural Resources and Environmental Policy and Planning (2024) ยังเน้นการบูรณาการภูมิปัญญาท้องถิ่นกับนโยบายด้านสิ่งแวดล้อม เพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและรับมือกับการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ ดังนั้น จึงสามารถสรุปได้ว่า พระสงฆ์เป็นกลไกสำคัญในการขับเคลื่อนการอนุรักษ์และฟื้นฟูสิ่งแวดล้อมของชุมชน ผ่านการบูรณาการหลักธรรมทางพระพุทธศาสนากับการมีส่วนร่วมของภาคีเครือข่าย ซึ่งช่วยเสริมสร้างจิตสำนึก ความรับผิดชอบร่วมกัน และนำไปสู่การพัฒนาสิ่งแวดล้อมอย่างมั่นคงและยั่งยืน

ข้อเสนอแนะ

1) ข้อเสนอแนะจากการวิจัยเพื่อนำไปใช้

(1) ควรส่งเสริมให้สถาบันศาสนา โดยเฉพาะพระสงฆ์ ทำหน้าที่เป็น “ศูนย์กลางการประสานความร่วมมือ” ระหว่างภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาชน เพื่อขับเคลื่อนการพัฒนาชุมชนอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง

(2) หน่วยงานภาครัฐควรสนับสนุนงบประมาณและทรัพยากรในการดำเนินกิจกรรมของวัดที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาชุมชน ทั้งด้านสังคม เศรษฐกิจ วัฒนธรรม สาธารณสุข และสิ่งแวดล้อม

(3) ควรพัฒนาศักยภาพพระสงฆ์และผู้นำชุมชนด้านการบริหารจัดการ การวางแผนโครงการ และการใช้เทคโนโลยี เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการพัฒนาชุมชน

(4) ส่งเสริมการนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงและหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาประยุกต์ใช้ในกิจกรรมพัฒนาชุมชน เพื่อสร้างความเข้มแข็งและการพึ่งพาตนเอง

วารสารวิชาการก้าวหน้า ปีที่ 1 ฉบับที่ 2 ประจำเดือนมีนาคม - เมษายน พ.ศ. 2569

Kaonawat Academic Journal, Volume 1, Number 2, March - April 2026

สมาคมเครือข่ายการเรียนรู้และนวัตกรรมองค์กร

(5) สนับสนุนให้วัดเป็นศูนย์การเรียนรู้ของชุมชน โดยจัดกิจกรรมถ่ายทอดองค์ความรู้ เช่น อาชีพ สุขภาพ สิ่งแวดล้อม และวัฒนธรรม ให้แก่ประชาชนทุกกลุ่มวัย

(6) ควรมีการสร้างเครือข่ายความร่วมมือระหว่างวัด ชุมชน และสถานศึกษา เพื่อพัฒนาเยาวชนให้มีคุณธรรม จริยธรรม และจิตสำนึกต่อสังคมและสิ่งแวดล้อม

(7) ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในทุกขั้นตอนของการพัฒนา เพื่อให้เกิดความรู้สึกเป็นเจ้าของและนำไปสู่ความยั่งยืนของชุมชน

2) ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

(1) ควรศึกษารูปแบบหรือโมเดลการขับเคลื่อนบทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาชุมชนเชิงลึก เพื่อสร้างต้นแบบที่สามารถขยายผลได้ในพื้นที่อื่น

(2) ควรมีการวิจัยเชิงเปรียบเทียบระหว่างพื้นที่หรือภูมิภาค เพื่อวิเคราะห์ความแตกต่างของบริบทและปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จของการพัฒนาชุมชน

(3) ควรศึกษาปัจจัยเชิงสาเหตุ (Causal Factors) ที่มีอิทธิพลต่อความสำเร็จของการบูรณาการความร่วมมือระหว่างภาคีเครือข่าย

(4) ควรใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed Methods) เพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงลึกและครอบคลุมทั้งเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ

(5) ควรศึกษาผลกระทบระยะยาวของบทบาทพระสงฆ์ต่อการพัฒนาชุมชนในมิติความยั่งยืน

(6) ควรขยายกลุ่มตัวอย่างให้ครอบคลุมประชาชนทุกกลุ่ม เช่น เยาวชน ผู้สูงอายุ และกลุ่มเปราะบาง เพื่อให้ได้มุมมองที่หลากหลายมากขึ้น

(7) ควรศึกษาแนวทางการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการสนับสนุนบทบาทของพระสงฆ์และการพัฒนาชุมชนในยุคปัจจุบัน

สรุปผลการวิจัย

ผลการวิจัยเกี่ยวกับการขับเคลื่อนกลไกความร่วมมือในการพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืนในกลุ่มจังหวัดร้อยแก่นสารสินธุ์ สะท้อนให้เห็นถึงบทบาทสำคัญของสถาบันศาสนาในฐานะแกนกลางของการบูรณาการความร่วมมือระหว่างประชาชน ภาครัฐ และภาคเอกชนในทุกมิติของการพัฒนา โดยครอบคลุมทั้งด้านสังคม เศรษฐกิจ วัฒนธรรม สาธารณสุข และสิ่งแวดล้อม

ด้านสังคม สถาบันศาสนา โดยเฉพาะ พระสงฆ์ มีบทบาทในการเสริมสร้างคุณธรรม จริยธรรม และความเป็นพลเมืองที่ดี พร้อมทั้งเป็นศูนย์กลางในการประสานความร่วมมือและสนับสนุนกิจกรรมของชุมชน ส่งผลให้เกิดความเข้มแข็งและความสามัคคีในสังคม

ด้านเศรษฐกิจ พระสงฆ์ทำหน้าที่เป็นแบบอย่างในการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และมีส่วนสำคัญในการส่งเสริมอาชีพ การพัฒนาทักษะ และการสร้างรายได้ให้แก่ประชาชน อันนำไปสู่ความมั่นคงทางเศรษฐกิจของชุมชน

ด้านวัฒนธรรม สถาบันศาสนามีบทบาทในการอนุรักษ์ พิธีกรรม และสืบสานประเพณีและภูมิปัญญาท้องถิ่น โดยใช้วัดเป็นศูนย์กลางของกิจกรรมทางวัฒนธรรมและการเรียนรู้ ส่งเสริมให้ประชาชน โดยเฉพาะเยาวชน เกิดความภาคภูมิใจในอัตลักษณ์ของตนเอง ขณะที่ด้านสาธารณสุข พระสงฆ์มีส่วนในการส่งเสริมสุขภาพของชุมชน ทั้งในด้านการให้ความรู้ การรณรงค์ ป้องกันโรค และการสนับสนุนกิจกรรมด้านสุขภาพร่วมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ซึ่งช่วยยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชน

วารสารวิชาการก้าวหน้า ปีที่ 1 ฉบับที่ 2 ประจำเดือนมีนาคม - เมษายน พ.ศ. 2569

Kaonawat Academic Journal, Volume 1, Number 2, March - April 2026

สมาคมเครือข่ายการเรียนรู้และนวัตกรรมองค์กร

สำหรับด้านสิ่งแวดล้อม สถาบันศาสนามีบทบาทในการปลูกจิตสำนึกและส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชนในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ ผ่านกิจกรรมที่หลากหลาย เช่น การจัดการขยะ การอนุรักษ์ป่าไม้ และการใช้ทรัพยากรอย่างยั่งยืน โดยสรุป สถาบันศาสนาเป็นกลไกสำคัญในการเชื่อมโยงและขับเคลื่อนความร่วมมือของทุกภาคส่วนในการพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืน อันนำไปสู่การเสริมสร้างความมั่นคง มั่งคั่ง และคุณภาพชีวิตที่ดีของประชาชนในระยะยาว.

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงวัฒนธรรม. (2567). แผนปฏิบัติราชการกระทรวงวัฒนธรรม ระยะ 5 ปี (พ.ศ. 2566–2570). กระทรวงวัฒนธรรม. <https://www.m-culture.go.th>
- กรมควบคุมมลพิษ. (2567). แผนปฏิบัติการจัดการขยะมูลฝอยของประเทศ ระยะที่ 2 (พ.ศ. 2565–2570). กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม. <https://www.pcd.go.th>
- กรมอนามัย. (2567). คู่มือแนวทางการดำเนินงานวัดส่งเสริมสุขภาพและพระคิลานุปัฏฐาก. กระทรวงสาธารณสุข. <https://multimedia.anamai.moph.go.th>
- จักรี ศรีจารุเมธีฐาน. (2561). บทบาทของพระสงฆ์กับการพัฒนาชุมชน. วารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์, 7(2), 263–274. <https://so03.tci-thaijo.org/index.php/jsssr/article/view/243642>
- กระทรวงสาธารณสุข. (2567). แผนยุทธศาสตร์ชาติระยะ 20 ปี ด้านสาธารณสุข (พ.ศ. 2560–2579) ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2567. สำนักงานปลัดกระทรวงสาธารณสุข. <https://www.moph.go.th>
- ถนอมศักดิ์ อภิคุโณ (ขุนเพชร), พระ. (2560). บทบาทของพระสงฆ์ในการจัดการสิ่งแวดล้อมชุมชน: กรณีศึกษาอำเภอบางน้ำเปรี้ยว จังหวัดฉะเชิงเทรา [วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์]. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. <https://e-thesis.mcu.ac.th>
- นันทมงคลวิศิษฐ์, พระครู. (2556). บทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาสังคมในจังหวัดนนทบุรี [วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์]. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. <https://e-thesis.mcu.ac.th>
- บุญมี อธิบุญโญ (วรรณวิเศษ), พระมหา. (2554). บทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาสังคมในเขตอำเภอเมือง จังหวัดหนองคาย [วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์]. มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม. <http://fulltext.rmu.ac.th>
- พรชัย พันธุ์ธาดาพร. (2559). บทบาทของพระสงฆ์และผู้นำชุมชนในการพัฒนาสังคมและวัฒนธรรม. วารสารวิชาการ Veridian E-Journal, Silpakorn University, 9(3), 1120–1134. <https://he02.tci-thaijo.org/index.php/Veridian-E-Journal/article/view/76251>
- พิเชฐ ทั้งโต. (2558). บทบาทของพระสงฆ์กับการจัดการป่าชุมชนอย่างยั่งยืน. วารสารสันติศึกษาปริทรรศน์ กสทช, 3(2), 145–158. <https://so03.tci-thaijo.org/index.php/journal-as/article/view/67114>
- ปลัดสมชัย นิสสโก, พระครู, ธรรมพงศ์ วงษ์สวัสดิ์, & ประสงค์ หัสรินทร. (2563). บทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาสังคมและชุมชนในเขตอำเภอเมือง จังหวัดนครปฐม. วารสารสังคมศาสตร์และมานุษยวิทยาเชิงพุทธ, 5(8), 341–355. <https://so04.tci-thaijo.org/index.php/JSAB/article/view/244302>
- ฉันทยา คนเจน, พระมหา. (2559). บทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนตามแนวคิดสังฆะสมทรัพย์ [วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์]. มหาวิทยาลัยเชียงใหม่. <https://cmuejournal.cmu.ac.th>
- มหาสมคิด สารระภา, พระ. (2552). บทบาทของพระสงฆ์กับการดำรงรักษาวินัยชีวิตและวัฒนธรรมชุมชน [วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์]. มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. <https://ethesis.tu.ac.th>

วารสารวิชาการก้าวหน้า ปีที่ 1 ฉบับที่ 2 ประจำเดือนมีนาคม - เมษายน พ.ศ. 2569

Kaonawat Academic Journal, Volume 1, Number 2, March - April 2026

สมาคมเครือข่ายการเรียนรู้และนวัตกรรมองค์กร

- สังวรภัทร์ประจวบ วุฒิจารี, พระครู, สุธี คำแก้ว, & ชัยวัชร มลายอริราช. (2562). บทบาทของพระสงฆ์เชิงรุกในการพัฒนา
สาธารณสุขและงานกุศลชุมชน. *วารสารวิจัยราชพฤกษ์*, 15(2), 89–101. <https://so05.tci-thaijo.org/index.php/rru/article/view/198754>
- สุภาพ สุภาโว (บัวบรรจง), พระ. (2561). *บทบาทของพระสงฆ์ในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติ* [วิทยานิพนธ์
ปริญญามหาบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์]. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. <https://e-thesis.mcu.ac.th>
- สุวรรณวรการ, พระครู. (2553). *บทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาชุมชนด้านสาธารณสุขและวัฒนธรรม* [วิทยานิพนธ์ปริญญา
มหาบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์]. มหาวิทยาลัยขอนแก่น. <https://app.gs.kku.ac.th>
- สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2567). *รายงานภาวะสังคมไทย ไตรมาสที่ 2 ปี 2566 และภาพรวม ปี
2567: การขับเคลื่อนเศรษฐกิจฐานรากเพื่อความยั่งยืน*. สศช. <https://www.nesdc.go.th>
- สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม. (2567). *แผนการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและ
สิ่งแวดล้อม พ.ศ. 2566–2570*. กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม. <https://www.onep.go.th>
- Chonsalasin, D., Jomnonkwao, S., & Ratanavaraha, V. (2024). Structural equation modeling of infrastructure
and institutional support factors influencing local economic behaviors. *Sustainability*, 16(3), Article
1145. <https://doi.org/10.3390/su16031145>
- Namonsai, P., Intanin, J., & Sanpundorn, P. (2023). Community participation and inter-agency collaboration
as determinants of local economic sustainability. *Journal of Rural and Community Development*,
18(2), 45–62. <https://journals.vcf.ca/index.php/jrcd/article/view/1892>
- Office of the National Economic and Social Development Council. (2024). *The 13th National Economic
and Social Development Plan (2023–2027) and sustainable local development*. NESDC.
<https://www.nesdc.go.th/main.php?filename=plan13>
- United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization. (2024). *Basic texts of the 2003 Convention
for the Safeguarding of the Intangible Cultural Heritage* (2024 ed.). UNESCO.
<https://ich.unesco.org/en/state-parties-00026>
- United Nations Environment Programme. (2024). *Global environment outlook: Faith-based engagement for
sustainable resource management*. UNEP. <https://www.unep.org/resources/report/faith-earth-policy-brief>
- World Health Organization. (2024). *Operational framework for primary health care: Transforming vision
into action through multi-sectoral collaboration*. WHO.
<https://www.who.int/publications/i/item/9789240017832>

วารสารวิชาการก้าวหน้า ปีที่ 1 ฉบับที่ 2 ประจำเดือนมีนาคม – เมษายน พ.ศ. 2569

Kaonawat Academic Journal, Volume 1, Number 2, March – April, 2026

สมาคมเครือข่ายการเรียนรู้และนวัตกรรมองค์กร

การพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการสืบเสาะหาความรู้ (Inquiry Process) ร่วมกับการเรียนรู้การคิดเชิงประวัติศาสตร์ (Historical Thinking) เพื่อพัฒนาประสิทธิภาพการเรียนรู้ วิชาประวัติศาสตร์ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3

วิวรรณ พุทธานู

โรงเรียนไตรมิตร อำเภอโพธิ์ศรีสุวรรณ จังหวัดศรีสะเกษ)

อีเมล: drmeenoi@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยในครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ (1) เพื่อพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการสืบเสาะหาความรู้ร่วมกับการเรียนรู้การคิดเชิงประวัติศาสตร์ (2) เพื่อหาประสิทธิภาพของรูปแบบการจัดการเรียนรู้ตามเกณฑ์ 80/80 (3) เพื่อเปรียบเทียบประสิทธิภาพการเรียนรู้ก่อนและหลังเรียน (4) เพื่อหาดัชนีประสิทธิผลของการจัดกิจกรรมการจัดการเรียนการสอน และ (5) เพื่อศึกษาความพึงพอใจภายหลังการเรียนรู้โดยใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นมา กลุ่มเป้าหมายคือนักเรียนชั้นมัธยมศึกษา ปีที่ 3 โรงเรียนไตรมิตร สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดศรีสะเกษ ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2568 กับ จำนวน 30 คน เครื่องมือ ที่ใช้ผ่านการกลั่นกรองคุณภาพ ทั้งแผนการจัดการเรียนรู้ 16 แผน แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ที่มีค่าความเชื่อมั่นสูงถึง 0.976 และ แบบสอบถามความพึงพอใจที่มีค่าความเชื่อมั่น 0.918 สถิติที่ใช้ คือ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และการทดสอบค่าที (t-test)

ผลการวิจัยพบว่า (1) รูปแบบการเรียนรู้ใหม่ในชื่อ "กระบวนการสืบเสาะหาความรู้เชิงประวัติศาสตร์" มี 7 ขั้นตอนสำคัญ ได้แก่ ขั้นสร้างความสนใจและกำหนดความสำคัญ ขั้นสืบค้นและวิพากษ์หลักฐาน ขั้นวิเคราะห์ความต่อเนื่องและการเปลี่ยนแปลง ขั้นสังเคราะห์เหตุและผล ขั้นตีความจากมุมมองทางประวัติศาสตร์ ขั้นวินิจฉัยบทเรียนและมิติทางจริยธรรม และขั้นประเมินผล และนำเสนอองค์ความรู้ (2) รูปแบบการเรียนรู้นี้แสดงให้เห็นถึงประสิทธิภาพที่ยอดเยี่ยมด้วยค่า 82.63/81.78 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ที่ตั้งไว้ (3) การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์พบว่า นักเรียนมีคะแนนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 (4) ความก้าวหน้าทางการเรียนรู้เพิ่มขึ้นถึงร้อยละ 50.40 และ (5) นักเรียนมีความพึงพอใจต่อกระบวนการเรียนรู้ที่พัฒนาขึ้นนี้ในระดับ "มากที่สุด"

คำสำคัญ: กระบวนการสืบเสาะหาความรู้ การเรียนรู้การคิดเชิงประวัติศาสตร์ กระบวนการสืบเสาะหาความรู้เชิงประวัติศาสตร์

วารสารวิชาการก้าวหน้า ปีที่ 1 ฉบับที่ 2 ประจำเดือนมีนาคม – เมษายน พ.ศ. 2569

Kaonawat Academic Journal, Volume 1, Number 2, March – April, 2026

สมาคมเครือข่ายการเรียนรู้และนวัตกรรมองค์กร

DEVELOPMENT OF A LEARNING MANAGEMENT MODEL USING THE INQUIRY PROCESS COMBINED WITH HISTORICAL THINKING TO ENHANCE LEARNING EFFECTIVENESS AMONG SECONDARY SCHOOL STUDENT, 3.

Vivat Phuttanu

Trimit School, Pho Si Suwan District, Sisaket Province

Email: drmeenoi@gmail.com

Abstract

The objectives of this research were: (1) to develop a learning management model using the inquiry process combined with historical thinking; (2) to determine the effectiveness of the learning management model according to the 80/80 efficiency criterion; (3) to compare students' learning achievement before and after instruction; (4) to determine the effectiveness index of the teaching and learning activities; and (5) to examine students' satisfaction after learning through the learning management model developed by the researcher. The target group consisted of 30 Grade 9 students at Triammit School under the administration of the Sisaket Provincial Administrative Organization during the first semester of the 2025 academic year. The research instruments were validated for quality and included 16 lesson plans, a learning achievement test with a high reliability coefficient of 0.976, and a student satisfaction questionnaire with a reliability coefficient of 0.918. The statistical methods used in this study included percentages, means, and t-tests.

The research findings were as follows. First, the newly developed learning model, named the Historical Inquiry Process, consists of seven key steps: (1) engaging significance, (2) exploring evidence, (3) analyzing continuity & change, (4) synthesizing cause & consequence, (5) interpreting perspectives, (6) judging ethical dimension, and (7) evaluating & communicating. Second, the learning management model demonstrated high effectiveness, with efficiency scores of 82.63/81.78, which exceeded the established 80/80 criterion. Third, a comparison of learning achievement revealed that students' post-test scores were significantly higher than their pre-test scores at the 0.05 level of statistical significance. Fourth, students' learning progress increased by 50.40 percent. Finally, the students reported the highest level of satisfaction with the developed learning management model.

Keywords: inquiry process, historical thinking, historical inquiry process

วารสารวิชาการก้าวหน้า ปีที่ 1 ฉบับที่ 2 ประจำเดือนมีนาคม – เมษายน พ.ศ. 2569

Kaonawat Academic Journal, Volume 1, Number 2, March – April, 2026

สมาคมเครือข่ายการเรียนรู้และนวัตกรรมองค์กร

บทนำ

การศึกษาวิชาประวัติศาสตร์ถือเป็นรากฐานสำคัญในการสร้างความเข้าใจในตนเองและรากเหง้าของสังคม (Identity and Roots) โดยมีเป้าหมายหลักเพื่อให้ผู้ศึกษาสามารถอธิบายเรื่องราวในอดีตผ่านหลักฐาน ข้อเท็จจริง และการตีความ (Fact of Evidence and Interpretation) กระบวนการทางประวัติศาสตร์ไม่ใช่เพียงการจดจำเหตุการณ์ที่ผ่านมา แต่เป็นเครื่องมือสำคัญในการฝึกทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณ การรู้จักใช้เหตุผลในการวิเคราะห์และตัดสินใจ โดยอาศัยวิธีการทางประวัติศาสตร์ (Historical Method) เพื่อสืบค้นเรื่องราวอย่างเป็นระบบตามหลักฐานและมิติเวลา ซึ่งองค์ความรู้เหล่านี้อาจเปลี่ยนแปลงได้หากมีการค้นพบหลักฐานใหม่ที่น่าเชื่อถือกว่า (กระทรวงศึกษาธิการ, 2551) ด้วยเหตุนี้ วิชาประวัติศาสตร์จึงมิใช่เพียงวิชาที่ว่าด้วยเรื่องราวในอดีต แต่เป็นวิชาที่ช่วยให้มนุษย์เข้าใจความเชื่อมโยงของเหตุการณ์ที่ส่งผลกระทบต่อเนื่องมาจนถึงปัจจุบัน อย่างไรก็ตาม เมื่อพิจารณาถึงสภาพปัญหาในการจัดการเรียนการสอนวิชาประวัติศาสตร์ในบริบทของสังคมไทยปัจจุบัน พบว่ายังคงประสบปัญหาสำคัญในหลายด้าน จากการศึกษาของ ปิยวรรณ บุนนาค (2560) และ สุไรยา หะมะจิ (2563) พบว่าครูผู้สอนส่วนใหญ่ยังคงยึดติดกับวิธีการสอนแบบบรรยาย (Lecture) ซึ่งเน้นการถ่ายทอดเนื้อหาตามตำราเรียนเพียงอย่างเดียว ส่งผลให้นักเรียนมองว่าวิชาประวัติศาสตร์เป็นวิชาที่น่าเบื่อ เป็นเรื่องไกลตัว และเน้นเฉพาะการท่องจำข้อบุคคลวันที่ หรือสถานที่เพื่อนำไปสอบมากกว่าการสร้างความเข้าใจอย่างลึกซึ้ง นอกจากนี้ ปัญหาสำคัญที่พบจากการจัดการเรียนการสอนในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ของโรงเรียนไตรมิตร คือ นักเรียนส่วนใหญ่ขาดทักษะในการวิเคราะห์และประเมินค่าหลักฐานทางประวัติศาสตร์ ขาดการตั้งคำถามเชิงวิพากษ์ และไม่สามารถเชื่อมโยงเหตุการณ์ในอดีตเข้ากับบริบทปัจจุบันได้อย่างเป็นเหตุเป็นผล ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในรายวิชานี้จึงมักอยู่ในเกณฑ์ที่ต้องปรับปรุง เห็นได้จากผลการทดสอบระดับชาติ (O-NET) และการประเมินภายในของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนไตรมิตร พบว่า คะแนนในกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษาศาสนา และวัฒนธรรม อยู่ในเกณฑ์ที่ต้องปรับปรุงอย่างเร่งด่วน นักเรียนขาดทักษะในการประเมินความน่าเชื่อถือของหลักฐาน และไม่สามารถเชื่อมโยงความสัมพันธ์ระหว่างเหตุการณ์ในอดีตที่ส่งผลกระทบมาถึงปัจจุบันได้ (โรงเรียนไตรมิตร, 2564) ปัญหานี้ไม่ได้เกิดขึ้นจากตัวเนื้อหา ที่ยากเกินไป แต่เกิดจาก "รูปแบบการจัดการเรียนรู้" ที่ไม่เอื้อต่อการสร้างกระบวนการคิด จากปัญหาดังกล่าว ผู้วิจัยเห็นความจำเป็นอย่างยิ่งในการนำแนวคิด กระบวนการสืบเสาะหาความรู้ (Inquiry Process) เข้ามาปรับใช้ การเรียนรู้แบบสืบเสาะเป็นกระบวนการที่เน้นให้ผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง (Child-Centered) โดยเริ่มจากการตั้งคำถามที่ท้าทาย การวางแผนการสืบค้น การรวบรวมข้อมูล การวิเคราะห์ และการสร้างข้อสรุปด้วยตนเอง ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ Kuhlthau et al. (2015) ที่ระบุว่า การสืบเสาะช่วยพัฒนาทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ได้อย่างมีประสิทธิภาพ แต่ลำพังเพียงกระบวนการสืบเสาะทั่วไปอาจไม่เพียงพอสำหรับการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ในระดับลึก จึงจำเป็นต้องบูรณาการร่วมกับ แนวคิดการคิดเชิงประวัติศาสตร์ (Historical Thinking) และแนวคิดการคิดเชิงประวัติศาสตร์ตามแนวทางของ Seixas and Morton (2013) และ Wineburg (2001) มุ่งเน้นการสร้าง "ความฉลาดทางประวัติศาสตร์" ผ่านองค์ประกอบสำคัญ 6 ประการ ได้แก่ 1) การกำหนดความสำคัญทางประวัติศาสตร์ 2) การใช้หลักฐานจากแหล่งข้อมูลปฐมภูมิ 3) การวิเคราะห์ความเปลี่ยนแปลงและความต่อเนื่อง 4) การวิเคราะห์เหตุและผล 5) การทำความเข้าใจมุมมองทางประวัติศาสตร์ และ 6) การตระหนักถึงมิติทางจริยธรรมของประวัติศาสตร์ การจัดการเรียนรู้ที่รวมเอาทั้งกระบวนการสืบเสาะและการคิดเชิงประวัติศาสตร์เข้าด้วยกัน จะช่วยเปลี่ยนบทบาทของนักเรียนจาก "ผู้รับความรู้" (Passive Learner) ให้กลายเป็น "นักประวัติศาสตร์น้อย" (Young Historian) ที่สามารถปฏิบัติการทางประวัติศาสตร์ (Doing History) ได้จริง (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2564)

วารสารวิชาการก้าวหน้า ปีที่ 1 ฉบับที่ 2 ประจำเดือนมีนาคม – เมษายน พ.ศ. 2569

Kaonawat Academic Journal, Volume 1, Number 2, March – April, 2026

สมาคมเครือข่ายการเรียนรู้และนวัตกรรมองค์กร

ดังนั้นด้วยเหตุผลดังกล่าวผู้วิจัยในฐานะครูผู้สอนกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม จึงสนใจที่จะศึกษา การพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการสืบเสาะหาความรู้ (Inquiry Process) ร่วมกับการเรียนรู้การคิดเชิงประวัติศาสตร์ (Historical Thinking) เพื่อพัฒนาประสิทธิผลการเรียนรู้วิชาประวัติศาสตร์ ของนักเรียนโรงเรียนไตรมิตร อำเภอบัวศรีสุวรรณ จังหวัดศรีสะเกษ โดยมุ่งเน้นให้นักเรียนมีพฤติกรรมการเรียนรู้ครบทั้ง 3 ด้าน คือ พุทธิพิสัย จิตพิสัย และทักษะพิสัย และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาประวัติศาสตร์ เกิดการเปลี่ยนแปลงเพิ่มขึ้นมากขึ้นภายหลังที่ได้รับการจัดการเรียนรู้ ดังนั้นผู้วิจัยจึงได้นำวิธีการจัดการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการสืบเสาะหาความรู้ (Inquiry Process) ร่วมกับการเรียนรู้การคิดเชิงประวัติศาสตร์ (Historical Thinking) มาบูรณาการใช้ในการพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม โดยมุ่งเน้นที่สาระการเรียนรู้วิชาประวัติศาสตร์ เพื่อนำผลที่ได้จากการวิจัยไปใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาและปรับปรุงการเรียนการสอน รวมทั้งเพื่อพัฒนากระบวนการจัดการกิจกรรมการเรียนรู้วิชาประวัติศาสตร์ของนักเรียนให้มีประสิทธิภาพเกิดประสิทธิผลมากยิ่งขึ้น ผู้เรียนเกิดความคิดในการวิเคราะห์ สังเคราะห์ ได้อย่างมีวิจารณญาณ คิดอย่างสร้างสรรค์ ไตร่ตรอง มีวิสัยทัศน์ในการรวบรวมความรู้เพื่อประเมินผล และมีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ และสามารถเป็นพลเมืองที่ดี มีคุณภาพของประเทศชาติต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการสืบเสาะหาความรู้ (Inquiry Process) ร่วมกับการเรียนรู้การคิดเชิงประวัติศาสตร์ (Historical Thinking) ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนไตรมิตร อำเภอบัวศรีสุวรรณ จังหวัดศรีสะเกษ
2. เพื่อหาประสิทธิภาพของรูปแบบการจัดการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการสืบเสาะหาความรู้ (Inquiry Process) ร่วมกับการเรียนรู้การคิดเชิงประวัติศาสตร์ (Historical Thinking) ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ตามเกณฑ์ (E_1/E_2) 80/80
3. เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ก่อนและหลังเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนไตรมิตร อำเภอบัวศรีสุวรรณ จังหวัดศรีสะเกษ ที่เรียนโดยใช้กระบวนการสืบเสาะหาความรู้ (Inquiry Process) ร่วมกับการเรียนรู้การคิดเชิงประวัติศาสตร์ (Historical Thinking)
4. เพื่อหาดัชนีประสิทธิผลของการจัดการกิจกรรมการเรียนการสอนโดยใช้กระบวนการสืบเสาะหาความรู้ (Inquiry Process) ร่วมกับการเรียนรู้การคิดเชิงประวัติศาสตร์ (Historical Thinking) ของนักเรียนกลุ่มทดลอง
5. เพื่อศึกษาระดับความพึงพอใจของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนไตรมิตร อำเภอบัวศรีสุวรรณ จังหวัดศรีสะเกษ ที่มีต่อการเรียนวิชาประวัติศาสตร์ โดยใช้กระบวนการสืบเสาะหาความรู้ (Inquiry Process) ร่วมกับการเรียนรู้การคิดเชิงประวัติศาสตร์ (Historical Thinking)

การทบทวนวรรณกรรม

กระบวนการสืบเสาะหาความรู้ (Inquiry Process)

กระบวนการสืบเสาะหาความรู้ (Inquiry Process) ตามแนวคิดของสาขาชีววิทยา สสวท. มี 5 ขั้นตอน ประกอบด้วย ขั้นที่ 1 สร้างความสนใจ ขั้นที่ 2 การสำรวจและค้นหา ขั้นที่ 3 อธิบายและลงข้อสรุป ขั้นที่ 4 ขยายความรู้ และขั้นที่ 5 ประเมินผล เป็นรูปแบบของการเรียนรู้รูปแบบหนึ่ง ที่เน้นให้นักเรียนมีประสบการณ์ตรงในการเรียนรู้ โดยการแสวงหาและศึกษาค้นคว้า เพื่อสร้างองค์ความรู้ของตนเอง โดยใช้กระบวนการทางวิทยาศาสตร์ ซึ่งมีครูผู้สอนคอยอำนวยความสะดวกและสนับสนุน ทำให้ผู้เรียนสามารถค้นพบความรู้หรือแนวทางแก้ปัญหาได้ด้วยตัวเอง และสามารถนำมาใช้ในชีวิตประจำวัน ซึ่งถือว่าเป็นกิจกรรมที่

วารสารวิชาการก้าวหน้า ปีที่ 1 ฉบับที่ 2 ประจำเดือนมีนาคม – เมษายน พ.ศ. 2569

Kaonawat Academic Journal, Volume 1, Number 2, March – April, 2026

สมาคมเครือข่ายการเรียนรู้และนวัตกรรมองค์กร

เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้นำความรู้ หลักการ แนวคิดหรือทฤษฎีทางวิทยาศาสตร์ไปเชื่อมโยงกับประเด็นปัญหาที่ผู้เรียนสนใจ ศึกษา ค้นคว้า และลงมือปฏิบัติ ด้วยตนเอง ตามความสามารถและความถนัดของตนเองอย่างเป็นอิสระ ทำให้การเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ 5 ขั้นตอนนี้ นับได้ว่าเป็นรูปแบบหนึ่งของการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ (สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี (สสวท.). , 2562)

กระบวนการเรียนรู้การคิดเชิงประวัติศาสตร์ (Historical Thinking)

กระบวนการเรียนรู้การคิดเชิงประวัติศาสตร์ (Historical Thinking) มี 5 ขั้นตอน ประกอบด้วย ขั้นที่ 1 ความสำคัญทางประวัติศาสตร์ (Historical Significance) ขั้นที่ 2 หลักฐานทางประวัติศาสตร์ (Evidence) ขั้นที่ 3 ความต่อเนื่องและการเปลี่ยนแปลง (Continuity and Change) ขั้นที่ 4 เหตุและผล (Cause and Consequence) ขั้นที่ 5 มุมมองทางประวัติศาสตร์ (Historical Perspectives) และขั้นที่ 6 มิติทางจริยธรรม (Ethical Dimension) เป็นแนวทางการสอนที่มุ่งเน้นให้ผู้เรียนได้ใช้กระบวนการคิดและทักษะเชิงวิเคราะห์แบบนักประวัติศาสตร์ เพื่อให้เข้าใจเหตุการณ์ในอดีตอย่างลึกซึ้ง และเชื่อมโยงกับปัจจุบัน โดยมีข้อดีคือช่วยพัฒนาทักษะการคิดเชิงวิพากษ์และการวิเคราะห์หลักฐาน ส่งเสริมความเข้าใจเชิงเหตุผลของกระบวนการทางประวัติศาสตร์ รวมถึงสร้างความตระหนักรู้ต่อความเปลี่ยนแปลงทางสังคม วัฒนธรรม และอารยธรรมในอดีต (Seixas & Morton, 2013) จนกระทั่งปัจจุบัน

กรอบแนวคิดการวิจัย

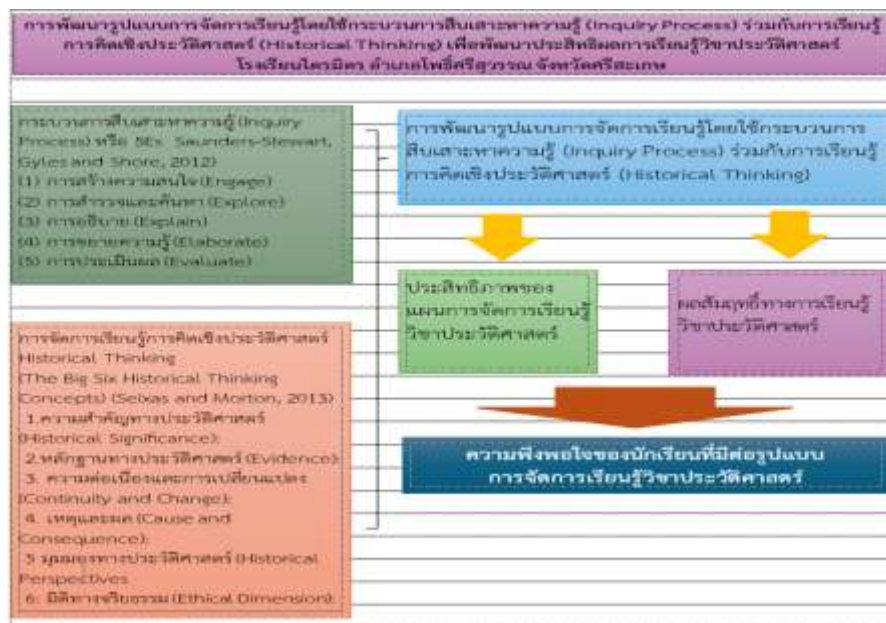
การบูรณาการกระบวนการสืบเสาะหาความรู้ (Inquiry Process) 5 ขั้นตอน และการเรียนรู้การคิดเชิงประวัติศาสตร์ (Historical Thinking) 6 ขั้นตอน ร่วมกันเพื่อพัฒนาประสิทธิภาพการเรียนรู้ของนักเรียน ซึ่งเป็นรูปแบบของการเรียนรู้รูปแบบ ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ เน้นให้นักเรียนมีประสบการณ์ตรงในการเรียนรู้ โดยการแสวงหาและศึกษาค้นคว้า เพื่อสร้างองค์ความรู้ของตนเอง โดยใช้กระบวนการทางวิทยาศาสตร์ ซึ่งมีครูผู้สอนคอยอำนวยความสะดวก ทำให้ผู้เรียนสามารถค้นพบความรู้หรือแนวทางแก้ปัญหาได้ด้วยตนเอง และสามารถนำมาใช้ในชีวิตประจำวัน ซึ่งถือว่าเป็นกิจกรรมที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้นำความรู้ หลักการ แนวคิดหรือทฤษฎีทางวิทยาศาสตร์ไปเชื่อมโยงกับประเด็นปัญหาที่ผู้เรียนสนใจศึกษาค้นคว้า และลงมือปฏิบัติด้วยตนเอง ตามความสามารถและความถนัดของตนเองอย่างเป็นอิสระ โดยที่ผู้เรียนเป็นผู้สร้างความรู้ด้วยตัวเอง โดยการนำเอาประสบการณ์หรือสิ่งที่พบเห็นมาเชื่อมโยงกับความรู้ความเข้าใจที่มีอยู่เดิม เพื่อสร้างเป็นความเข้าใจของตนเองที่พานักเรียนไปสู่การพิจารณาข้อโต้แย้งและข้อสงสัยต่าง ๆ ซึ่งจะก่อให้เกิดประเด็นคำถามที่ต้องการสำรวจตรวจสอบและจะเป็นกระบวนการเช่นนี้ต่อเนื่องกันไปเรื่อย ๆ ซึ่งจะช่วยให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้และมีทักษะในการหาความรู้ตามหลักวิทยาศาสตร์ได้อย่างยั่งยืน จากการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องผู้วิจัยสามารถนำมาประยุกต์ใช้กำหนดกรอบแนวคิดในการศึกษา ได้ดังภาพประกอบต่อไปนี้

วารสารวิชาการก้าวหน้า ปีที่ 1 ฉบับที่ 2 ประจำเดือนมีนาคม – เมษายน พ.ศ. 2569

Kaonawat Academic Journal, Volume 1, Number 2, March – April, 2026

สมาคมเครือข่ายการเรียนรู้และนวัตกรรมองค์กร

ภาพประกอบที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1.1 ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ นักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2566 ถึง 2568 โรงเรียนไตรมิตร อำเภอโพธิ์ศรีสุวรรณ จังหวัดศรีสะเกษ สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดศรีสะเกษ

1.2 กลุ่มตัวอย่าง คือ นักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 จำนวน 54 คน ที่เรียนวิชาประวัติศาสตร์ ในภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2568 โรงเรียนไตรมิตร อำเภอโพธิ์ศรีสุวรรณ จังหวัดศรีสะเกษ สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดศรีสะเกษ ที่ได้มาโดยวิธีการเลือกแบบเจาะจง มีรายละเอียดดังนี้

1.2.1 กลุ่มทดลอง คือ นักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3/1 จำนวน 30 คน

1.2.2 กลุ่มควบคุม คือ นักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3/2 จำนวน 24 คน

2. เครื่องมือในการวิจัย

2.1 แผนการจัดการเรียนรู้ โดยใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการสืบเสาะหาความรู้ (Inquiry Process) ร่วมกับการเรียนรู้การคิดเชิงประวัติศาสตร์ (Historical Thinking) จำนวน 16 แผน

2.2 แบบทดสอบก่อนและหลังเรียนโดยใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการสืบเสาะหาความรู้ (Inquiry Process) ร่วมกับการเรียนรู้การคิดเชิงประวัติศาสตร์ (Historical Thinking) ที่มีค่าอำนาจจำแนกรายข้อตั้งแต่ 0.154 ถึง 0.642 และค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ 0.976

วารสารวิชาการก้าวหน้า ปีที่ 1 ฉบับที่ 2 ประจำเดือนมีนาคม – เมษายน พ.ศ. 2569

Kaonawat Academic Journal, Volume 1, Number 2, March – April, 2026

สมาคมเครือข่ายการเรียนรู้และนวัตกรรมองค์กร

2.3 แบบสอบถามรูปแบบการจัดการเรียนรู้และประสิทธิภาพการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการสืบเสาะหาความรู้ (Inquiry Process) ร่วมกับการเรียนรู้การคิดเชิงประวัติศาสตร์ (Historical Thinking) มีค่าความเชื่อมั่น (Cronbach Alpha-coefficient) ทั้งฉบับ เท่ากับ 0.824 (สมนึก ภัททิยธนี, 2560)

2.4 แบบสอบถามความพึงพอใจของนักเรียนโดยใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการสืบเสาะหาความรู้ (Inquiry Process) ร่วมกับการเรียนรู้การคิดเชิงประวัติศาสตร์ (Historical Thinking) มีค่าความเชื่อมั่น (Cronbach Alpha-coefficient) ทั้งฉบับ เท่ากับ 0.946 (สมนึก ภัททิยธนี, 2560)

สถิติที่ใช้ คือ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และการทดสอบค่าที (t-test)

3. การทดสอบและใช้เครื่องมือ

ครั้งที่ 1 ทดลองใช้ (1:1) กับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนไตรมิตร อำเภอโพธิ์ศรีสุวรรณ จังหวัดศรีสะเกษ ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2566 จำนวน 3 คน โดยคัดเลือกนักเรียนเก่ง จำนวน 1 คน เรียนปานกลาง จำนวน 1 คน และเรียนอ่อน จำนวน 1 คน ผลปรากฏว่า คุณภาพของรูปแบบการจัดการเรียนรู้มีคุณภาพ E1/E2 เท่ากับ 71.88/68.89 และพบว่า ต้องดำเนินการปรับปรุงรูปแบบการจัดการเรียนรู้ในขั้นตอนต่อไป เพื่อให้รูปแบบการจัดการเรียนรู้มีความสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น

ครั้งที่ 2 ทดลองใช้ (1:10) กับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนไตรมิตร อำเภอโพธิ์ศรีสุวรรณ จังหวัดศรีสะเกษ ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2567 จำนวน 10 คน โดยคัดเลือกนักเรียนเก่ง จำนวน 3 คน เรียนปานกลาง จำนวน 4 คน และเรียนอ่อน จำนวน 3 คน ผลปรากฏว่า คุณภาพของรูปแบบการจัดการเรียนรู้มีคุณภาพ E1/E2 เท่ากับ 72.75/71.63 และพบว่า มีข้อบกพร่องต้องดำเนินการปรับปรุงเกี่ยวกับการใช้สื่อ ซึ่งบางกิจกรรมสามารถใช้สื่อจริงได้ และบางสื่อมีเนื้อหา/ขนาดใหญ่เกินไป จึงต้องปรับปรุงเพื่อให้มีความสมบูรณ์มากยิ่งขึ้นก่อนนำไปใช้จริง

ครั้งที่ 3 ทดลองใช้จริง (1:100) กับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนไตรมิตร อำเภอโพธิ์ศรีสุวรรณ จังหวัดศรีสะเกษ ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2568 จำนวน 30 คน ผลปรากฏว่า คุณภาพของรูปแบบการจัดการเรียนรู้มีคุณภาพ E1/E2 เท่ากับ 82.63/81.78

สรุปผลการวิจัย

1. ผลการพัฒนาแบบการจัดการเรียนรู้วิชาประวัติศาสตร์ โดยใช้กระบวนการสืบเสาะหาความรู้ (Inquiry Process) ร่วมกับการเรียนรู้การคิดเชิงประวัติศาสตร์ (Historical Thinking) เพื่อพัฒนาประสิทธิภาพการเรียนรู้วิชาประวัติศาสตร์ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนไตรมิตร อำเภอโพธิ์ศรีสุวรรณ จังหวัดศรีสะเกษ ได้เป็น กระบวนการสืบเสาะหาความรู้เชิงประวัติศาสตร์ (Historical Inquiry Process) ประกอบด้วย 7 ขั้นตอน ประกอบด้วย ขั้นสร้างความสนใจและกำหนดความสำคัญ (Engaging Significance) ขั้นที่ 2 ขั้นสืบค้นและวิพากษ์หลักฐาน (Exploring Evidence) ขั้นที่ 3 ขั้นวิเคราะห์ความต่อเนื่องและการเปลี่ยนแปลง (Analyzing Continuity & Change) ขั้นที่ 4 ขั้นสังเคราะห์เหตุและผล (Synthesizing Cause & Consequence) ขั้นที่ 5 ขั้นตีความจากมุมมองทางประวัติศาสตร์ (Interpreting Perspectives) ขั้นที่ 6 ขั้นวินิจฉัยบทเรียนและมิติทางจริยธรรม (Judging Ethical Dimension) และขั้นที่ 7 ขั้นประเมินผลและนำเสนอองค์ความรู้ (Evaluating & Communicating) ดังภาพประกอบที่ 1

วารสารวิชาการก้าวหน้า ปีที่ 1 ฉบับที่ 2 ประจำเดือนมีนาคม – เมษายน พ.ศ. 2569

Kaonawat Academic Journal, Volume 1, Number 2, March – April, 2026

สมาคมเครือข่ายการเรียนรู้และนวัตกรรมองค์กร

ภาพที่ 1 ผลการพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้วิชาประวัติศาสตร์ โดยใช้กระบวนการสืบเสาะหาความรู้ (Inquiry Process) ร่วมกับการเรียนรู้การคิดเชิงประวัติศาสตร์ (Historical Thinking) เพื่อพัฒนาประสิทธิผลการเรียนรู้วิชาประวัติศาสตร์ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนไตรมิตร อำเภอโพธิ์ศรีสุวรรณ จังหวัดศรีสะเกษ ได้เป็น กระบวนการสืบเสาะหาความรู้เชิงประวัติศาสตร์ (Historical Inquiry Process)

2. ผลการหาประสิทธิภาพรูปแบบการจัดการเรียนรู้ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนไตรมิตร อำเภอโพธิ์ศรีสุวรรณ จังหวัดศรีสะเกษ ที่เรียนโดยใช้กระบวนการสืบเสาะหาความรู้ (Inquiry Process) ร่วมกับการเรียนรู้การคิดเชิงประวัติศาสตร์ (Historical Thinking) เป็นไปตามเกณฑ์ 80/80 (E_1/E_2) ผลปรากฏว่า คุณภาพของรูปแบบการจัดการเรียนรู้มีคุณภาพ E_1/E_2 เท่ากับ 82.63/81.78 ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ผลการทดสอบประสิทธิภาพของการจัดกิจกรรมการจัดการเรียนรู้ จำนวน 16 แผน และคะแนนวัดผลสัมฤทธิ์ภายหลังการจัดการเรียนรู้ โดยโดยใช้กระบวนการสืบเสาะหาความรู้เชิงประวัติศาสตร์ (Historical Inquiry Process) กับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3/1 โรงเรียนไตรมิตร อำเภอโพธิ์ศรีสุวรรณ จังหวัดศรีสะเกษ ในภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2568 จำนวน 30 คน

ผลการเรียน	คะแนนเต็ม	$\bar{X}$	S.D.	ร้อยละของคะแนนเฉลี่ย
ประสิทธิภาพของกระบวนการ (E_1)	160	132.20	3.33	82.63
ประสิทธิภาพของผลลัพธ์ (E_2)	30	24.53	1.25	81.78

ประสิทธิภาพของแผนการจัดการเรียนรู้ (E_1/E_2) เท่ากับ 82.63/81.78

วารสารวิชาการก้าวหน้า ปีที่ 1 ฉบับที่ 2 ประจำเดือนมีนาคม – เมษายน พ.ศ. 2569

Kaonawat Academic Journal, Volume 1, Number 2, March – April, 2026

สมาคมเครือข่ายการเรียนรู้และนวัตกรรมองค์กร

จากตารางที่ 1 แสดงผลการทดสอบประสิทธิภาพของรูปแบบการจัดการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการสืบเสาะหาความรู้เชิงประวัติศาสตร์ (Historical Inquiry Process) จำนวน 16 แผน และคะแนนวัดผลสัมฤทธิ์ภายหลังการจัดการเรียนรู้ โดยใช้กระบวนการสืบเสาะหาความรู้เชิงประวัติศาสตร์ (Historical Inquiry Process) นักเรียน จำนวน 30 คน มีประสิทธิภาพ เท่ากับ 82.63/81.78 ซึ่งเป็นไปตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้ 80/80

3. ผลการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนและหลังเรียนของนักเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนไตรมิตร อำเภอโพธิ์ศรีสุวรรณ จังหวัดศรีสะเกษ ที่เรียนโดยใช้กระบวนการสืบเสาะหาความรู้ (Inquiry Process) ร่วมกับการเรียนรู้การคิดเชิงประวัติศาสตร์ (Historical Thinking) ผลปรากฏว่า คะแนนเฉลี่ยภายหลังการใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้ โดยใช้กระบวนการสืบเสาะหาความรู้เชิงประวัติศาสตร์ (Historical Inquiry Process) (24.53) แตกต่างจากคะแนนเฉลี่ยก่อนการจัดกิจกรรมการจัดการเรียนการสอนที่เรียนโดยกระบวนการสืบเสาะหาความรู้เชิงประวัติศาสตร์ (Historical Inquiry Process) (18.97) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ผลการเปรียบเทียบก่อนและหลังการจัดกิจกรรมการจัดการเรียนการสอนที่เรียนโดยโดยใช้กระบวนการสืบเสาะหาความรู้ (Inquiry Process) ร่วมกับการเรียนรู้การคิดเชิงประวัติศาสตร์ (Historical Thinking)

กลุ่มการทดลอง	N	$\bar{X}$	S.D.	t	sig
ก่อนเรียน	30	18.97	2.20	-19.598	.000
หลังเรียน	30	24.53	1.25		

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

จากตารางที่ 2 พบว่า คะแนนเฉลี่ยภายหลังการใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการสืบเสาะหาความรู้เชิงประวัติศาสตร์ (Historical Inquiry Process) (24.53) แตกต่างจากคะแนนเฉลี่ยก่อนการจัดกิจกรรมการจัดการเรียนการสอนที่เรียนโดยกระบวนการสืบเสาะหาความรู้เชิงประวัติศาสตร์ (Historical Inquiry Process) (18.97) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

4. ผลการหาดัชนีประสิทธิผลของการจัดกิจกรรมการจัดการเรียนการสอนโดยใช้กระบวนการสืบเสาะหาความรู้ (Inquiry Process) ร่วมกับการเรียนรู้การคิดเชิงประวัติศาสตร์ (Historical Thinking) ของนักเรียนกลุ่มทดลอง จากสูตรการหาดัชนีประสิทธิผล ดังนี้

$$\begin{aligned}
 \text{E.I.} &= \frac{\text{ผลรวมคะแนนหลังเรียนทุกคน} - \text{ผลรวมคะแนนก่อนเรียนทุกคน}}{(\text{จำนวนนักเรียน} \times \text{คะแนนเต็ม}) - (\text{ผลรวมคะแนนก่อนเรียนทุกคน})} \\
 \text{ดัชนีประสิทธิผล} &= \frac{736 - 569}{(30 \times 30) - (569)} \\
 &= \frac{167}{900 - 569} \\
 &= \frac{167}{331} \\
 \text{E.I.} &= 0.504 \\
 \text{ดัชนีประสิทธิผล} &= 0.504
 \end{aligned}$$

วารสารวิชาการก้าวหน้า ปีที่ 1 ฉบับที่ 2 ประจำเดือนมีนาคม – เมษายน พ.ศ. 2569

Kaonawat Academic Journal, Volume 1, Number 2, March – April, 2026

สมาคมเครือข่ายการเรียนรู้และนวัตกรรมองค์กร

จากค่าดัชนีประสิทธิผลการจัดการกิจกรรมการจัดการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการสืบเสาะหาความรู้ (Inquiry Process) ร่วมกับการเรียนรู้การคิดเชิงประวัติศาสตร์ (Historical Thinking) มีค่าเท่ากับ 0.504 แสดงว่า ภายหลังการจัดการกิจกรรมการเรียนรู้ นักเรียนกลุ่มทดลอง มีความก้าวหน้าในการเรียนรู้หรือมีความรู้เพิ่มขึ้น 0.504 หรือคิดเป็นร้อยละ 50.40

5. ผลการศึกษาระดับความพึงพอใจของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนไตรมิตร อำเภอโพธิ์ศรีสุวรรณ จังหวัดศรีสะเกษ ที่มีต่อการเรียนวิชาประวัติศาสตร์ โดยใช้กระบวนการสืบเสาะหาความรู้ (Inquiry Process) ร่วมกับการเรียนรู้การคิดเชิงประวัติศาสตร์ (Historical Thinking) พบว่า ในภาพรวมนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนไตรมิตร มีความพึงพอใจต่อการเรียนวิชาประวัติศาสตร์ โดยใช้กระบวนการสืบเสาะหาความรู้ อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.10$, $S.D.=0.80$) เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า นักเรียนมีความพึงพอใจด้านกิจกรรมการเรียนรู้ ($\bar{X} = 4.19$, $S.D.=0.83$) เป็นลำดับแรก รองลงมาคือ ด้านเนื้อหา ($\bar{X} = 4.12$, $S.D.=0.83$) ด้านครูผู้สอน ($\bar{X} = 4.069$, $S.D.=0.85$) และด้านการวัดและประเมินผล ($\bar{X} = 4.05$, $S.D.=0.80$) ตามลำดับ

อภิปรายผลการวิจัย

1. อภิปรายผลการพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้วิชาประวัติศาสตร์ โดยใช้กระบวนการสืบเสาะหาความรู้ (Inquiry Process) ร่วมกับการเรียนรู้การคิดเชิงประวัติศาสตร์ (Historical Thinking) ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนไตรมิตร อำเภอโพธิ์ศรีสุวรรณ จังหวัดศรีสะเกษ

ผลจากการพัฒนาซึ่งผ่านการทดลองใช้ตามขั้นตอนทางกระบวนการวิจัย รวมทั้งได้นำข้อเสนอแนะจากผู้เชี่ยวชาญหรือผู้ทรงคุณวุฒิทั้ง 5 ท่านมาปรับปรุง แก้ไขให้สมบูรณ์มากยิ่งขึ้นจนกระทั่งได้เป็นกระบวนการสืบเสาะหาความรู้เชิงประวัติศาสตร์ (Historical Inquiry Process) ซึ่งมีทั้งหมด 7 ขั้นตอนการเรียนรู้แบบใหม่ ประกอบด้วย การตั้งคำถามและสร้างความสนใจ (Engagement & Historical Significance) การรวบรวมหลักฐาน (Exploration & Evidence) การวิเคราะห์ความต่อเนื่องและการเปลี่ยนแปลง (Exploration & Continuity and Change) การอธิบายเหตุและผล (Explanation & Cause and Consequence) การตีความจากมุมมองทางประวัติศาสตร์ (Elaboration & Historical Perspectives) การประเมินมิติทางจริยธรรม (Elaboration & Ethical Dimension) และการประเมินผลและสะท้อนคิด (Evaluation) สามารถอธิบายได้ว่า เมื่อกระบวนการสืบเสาะหาความรู้ (Inquiry Process) และการคิดเชิงประวัติศาสตร์ (Historical Thinking) ประสานเข้าด้วยกัน วิธีการเรียนรู้ประวัติศาสตร์จึงบังเกิดคุณอนันต์ เปลี่ยนห้องเรียนจากโรงละครใบ้ของข้อเท็จจริง เป็น "เวทีแห่งการสืบสวน" ที่ผู้เรียนเป็นนักแสดงหลัก ไม่ใช่แค่ฟังเรื่องเล่าเกี่ยวกับสงครามโลก แต่ได้ลงมือวิเคราะห์โปสเตอร์โฆษณาชวนเชื่อ เปรียบเทียบจดหมายของทหารกับบันทึกของผู้บัญชาการ เพื่อสร้างข้อโต้แย้งของตนเองเกี่ยวกับสาเหตุแห่งความขัดแย้ง พวกเขาไม่เพียงทราบแค่เพียงว่ามีกษัตริย์องค์ใดขึ้นครองราชย์ แต่ได้สำรวจเอกสารร่วมสมัยเพื่อวิเคราะห์ว่าบริบททางเศรษฐกิจและสังคมส่งผลต่อการตัดสินใจของกษัตริย์อย่างไร การเรียนรู้เช่นนี้บ่มเพาะ "ปัญญาที่ลึกซึ้งเหนือการท่องจำ" ผู้เรียนเข้าใจว่าประวัติศาสตร์คือการตีความที่เปิดให้มีการอภิปราย ไม่ใช่ความจริงตายตัวเพียงหนึ่งเดียว มันสร้าง "ความเป็นพลเมืองที่มีวิจารณญาณ" กล่าวคือ การที่ผู้เรียนสามารถวิเคราะห์ข่าวสารสุนทรพจน์ทางการเมือง หรือนโยบายสาธารณะ ด้วยทักษะการตั้งคำถาม การตรวจสอบหลักฐาน และการพิจารณามุมมองที่หลากหลาย อันเป็นรากฐานของสังคมประชาธิปไตย ที่สำคัญที่สุด มันปลูกฝัง "ความอ่อนน้อมถ่อมตนทางปัญญา" การตระหนักว่าความรู้ของเรามีขอบเขต และการเปิดใจรับฟังหลักฐานและเหตุผลใหม่ๆ อยู่เสมอ ดังนั้นการบูรณาการกระบวนการสืบเสาะหาความรู้ (Inquiry Process) และการคิดเชิงประวัติศาสตร์ (Historical Thinking) ทั้งสองกระบวนการนี้ ได้เป็น กระบวนการ

วารสารวิชาการก้าวหน้า ปีที่ 1 ฉบับที่ 2 ประจำเดือนมีนาคม – เมษายน พ.ศ. 2569

Kaonawat Academic Journal, Volume 1, Number 2, March – April, 2026

สมาคมเครือข่ายการเรียนรู้และนวัตกรรมองค์กร

สืบเสาะหาความรู้เชิงประวัติศาสตร์ (Historical Inquiry Process) จึงมิใช่เพียงการสร้างนักเรียนที่ "รู้ประวัติศาสตร์" เท่านั้น แต่คือการหล่อหลอม "นักคิดผู้ใคร่ครวญ" ผู้ซึ่งพร้อมจะตั้งคำถามอย่างสร้างสรรค์ แสวงหาคำตอบอย่างมีระบบ มองโลกอย่างซับซ้อน และดำรงอยู่ในสังคมด้วยความรับผิดชอบทางจริยธรรม พวกเขาจะก้าวออกจากห้องเรียน พร้อมกับไม่เพียงแต่ความรู้เกี่ยวกับอดีต แต่พร้อมกับ "วิธีคิด" ที่จะใช้ทำความเข้าใจโลกปัจจุบันและอนาคตได้อย่างมั่นคงและแหลมคม นี่คือมรดกทางการศึกษาที่ทรงคุณค่าที่สุด ที่จะติดตัวผู้เรียนไปตลอดชีวิต การบูรณาการดังกล่าวยังเป็นการตอบสนองต่อหลักการสร้างความรู้ด้วยตนเอง (Constructivism) โดยเปลี่ยนบทบาทของผู้เรียนจาก "ผู้รับข้อมูล" มาเป็น "นักสืบประวัติศาสตร์" ที่ลงมือปฏิบัติการทางประวัติศาสตร์ (Doing History) ด้วยตนเอง ซึ่งเป็นการบ่มเพาะความเป็นพลเมืองที่มีทักษะการคิดวิเคราะห์ มีเหตุผล และสามารถประยุกต์ใช้บทเรียนจากอดีตเพื่อสร้างความเข้าใจในปรากฏการณ์ปัจจุบันได้อย่างเท่าทันตามเป้าหมายของหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน

2. อภิปรายผลการหาประสิทธิภาพของรูปแบบการจัดการเรียนรู้ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษา ปีที่ 3 โรงเรียนไตรมิตร อำเภอบัวศรีสุวรรณ จังหวัดศรีสะเกษ ที่เรียนโดยใช้กระบวนการสืบเสาะ หาความรู้ เป็นไปตามเกณฑ์ (E_1/E_2) 80/80

จากการศึกษาวิจัยเพื่อพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนไตรมิตร ผลการวิจัย พบข้อค้นพบที่สำคัญคือ รูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่พัฒนาขึ้นมีประสิทธิภาพเท่ากับ 82.63/81.78 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์มาตรฐาน 80/80 ที่กำหนดไว้ ผลสัมฤทธิ์ที่เกิดขึ้นนี้สะท้อนให้เห็นว่า การนำกระบวนการสืบเสาะหาความรู้ (Inquiry Process) มาบูรณาการเข้ากับการคิดเชิงประวัติศาสตร์ (Historical Thinking) สามารถแก้ปัญหาการเรียนรู้ในรูปแบบเดิมที่เน้นการท่องจำเพียงอย่างเดียวได้สำเร็จ สาเหตุที่รูปแบบการจัดการเรียนรู้นี้มีประสิทธิภาพสูง เนื่องมาจากพื้นฐานทางทฤษฎีการสร้างความรู้ (Constructivism) ที่มุ่งเน้นให้ผู้เรียนเป็นศูนย์กลางของการเรียนรู้ ในขั้นตอนระหว่างเรียน ($E_1 = 82.63$) นักเรียนไม่ได้เป็นเพียงผู้รับสาร แต่สวมบทบาทเป็น "นักสืบความรู้" ผ่านกระบวนการสืบเสาะ ซึ่งกระตุ้นให้เกิดความกระตือรือร้นในการตั้งคำถาม และการสำรวจตรวจสอบข้อมูลด้วยตนเอง สอดคล้องกับแนวคิดของ Kuhlthau et al. (2015) ที่ระบุว่า การเรียนรู้เชิงสืบเสาะช่วยให้ผู้เรียนสร้างองค์ความรู้ที่ยั่งยืนและพัฒนาทักษะการแก้ปัญหาอย่างเป็นระบบ นอกจากนี้การที่คะแนนหลังเรียน ($E_2 = 81.78$) สูงกว่าเกณฑ์มาตรฐาน เป็นผลโดยตรงจากการฝึกทักษะการคิดเชิงประวัติศาสตร์ที่ช่วยให้นักเรียนเข้าใจ "ธรรมชาติของประวัติศาสตร์" ในฐานะศาสตร์ที่ต้องอาศัยการตีความมากกว่าการจดจำชื่อหรือวันที่ การที่นักเรียนได้ฝึกวิพากษ์หลักฐาน วิเคราะห์ความต่อเนื่องและการเปลี่ยนแปลง และตีความจากมุมมองที่หลากหลายตามขั้นตอนที่ผู้วิจัยกำหนดขึ้น ช่วยให้นักเรียนเห็นความเชื่อมโยงของเหตุการณ์และเข้าใจบริบททางประวัติศาสตร์ได้อย่างลึกซึ้งยิ่งขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ Seixas และ Morton (2013) ที่เน้นความสำคัญของการพัฒนาทักษะการคิดระดับสูงเพื่อความเข้าใจในอดีตในบริบทของโรงเรียนไตรมิตร ผลงานวิจัยนี้ถือเป็นการก้าวข้ามข้อจำกัดของการสอนแบบบรรยายดั้งเดิมที่มักนำไปสู่ความน่าเบื่อหน่ายและมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่ต่ำ การปรับบทบาทของครูจากการเป็นผู้บอกความรู้มาเป็นผู้จัดกิจกรรมฝึกทักษะ ช่วยส่งเสริมให้นักเรียนมีทักษะ ในการคิดวิเคราะห์ที่เป็นรูปธรรม สอดคล้องกับงานวิจัยของ สุไรยา หะมิ และคณะ (2563) ที่ย้ำว่าการเปลี่ยนผ่านวิธีการสอนให้ทันสมัยและน่าสนใจจะช่วยสร้างแรงจูงใจในการเรียนรู้ได้เป็นอย่างดี โดยสรุป ประสิทธิภาพของรูปแบบการสอนที่สูงกว่าเกณฑ์นี้ ไม่เพียงแต่สะท้อนถึงผลสำเร็จเชิงตัวเลข แต่ยังยืนยันถึงความสำเร็จในการพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณลักษณะตามหลักสูตรแกนกลาง การศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ที่มุ่งหวังให้เยาวชนไทยเป็นผู้มีความสามารถในการคิด การแก้ปัญหา และมีทักษะที่จำเป็น สำหรับศตวรรษที่ 21 เพื่อเติบโตเป็นพลเมืองที่มีคุณภาพของสังคมสืบไป

วารสารวิชาการก้าวหน้า ปีที่ 1 ฉบับที่ 2 ประจำเดือนมีนาคม – เมษายน พ.ศ. 2569

Kaonawat Academic Journal, Volume 1, Number 2, March – April, 2026

สมาคมเครือข่ายการเรียนรู้และนวัตกรรมองค์กร

3. อภิปรายผลการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ก่อนและหลังเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษา ปีที่ 3 โรงเรียนไตรมิตร อำเภอบัวศรีสุวรรณ จังหวัดศรีสะเกษ ที่เรียนโดยใช้กระบวนการสืบเสาะหาความรู้ กระบวนการสืบเสาะหาความรู้ (Inquiry Process) ร่วมกับการเรียนรู้การคิดเชิงประวัติศาสตร์ (Historical Thinking) หรือกระบวนการสืบเสาะหาความรู้เชิงประวัติศาสตร์ (Historical Inquiry Process)

ผลการวิจัยพบว่า ก่อนและหลังการจัดการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการสืบเสาะหาความรู้ (Inquiry Process) มาบูรณาการเข้ากับการคิดเชิงประวัติศาสตร์ (Historical Thinking) นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ .05 และมีค่าดัชนีประสิทธิผล (Effectiveness Index: E.I.) เท่ากับ 0.504 แสดงว่านักเรียนมีความรู้เพิ่มขึ้นร้อยละ 50.40 ของคะแนนเต็มตามศักยภาพที่ควรเพิ่มขึ้น ผลดังกล่าวเป็นไปตามวัตถุประสงค์และสมมติฐานของการวิจัย สะท้อนให้เห็นว่ารูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่พัฒนาขึ้นสามารถยกระดับความรู้และความเข้าใจของผู้เรียนได้อย่างมีนัยสำคัญทั้งในเชิงสถิติและเชิงการปฏิบัติ การที่ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญ สามารถอธิบายได้จากธรรมชาติของการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ (Inquiry-Based Learning) ซึ่งเป็นแนวคิดที่ตั้งอยู่บนพื้นฐานของทฤษฎีคอนสตรัคติวิซึม (Constructivism) ที่มุ่งเน้นให้ผู้เรียนสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเองผ่านกระบวนการตั้งคำถาม สืบค้นหลักฐาน วิเคราะห์ข้อมูล และลงข้อสรุปอย่างมีเหตุผล (Bruner, 1961; National Research Council, 2000) กระบวนการดังกล่าวช่วยให้ผู้เรียน เกิดการเรียนรู้เชิงลึก (deep learning) มากกว่าการจดจำเนื้อหาเพียงผิวเผิน อีกทั้งยังส่งเสริมทักษะการคิดขั้นสูง เช่น การคิดวิเคราะห์ การให้เหตุผล และการแก้ปัญหาอย่างเป็นระบบ เมื่อบูรณาการกระบวนการสืบเสาะหาความรู้เข้ากับแนวคิดการคิดเชิงประวัติศาสตร์ (Historical Thinking) ยิ่งทำให้การเรียนรู้มีความหมายมากยิ่งขึ้น เพราะผู้เรียนได้ฝึกวิเคราะห์หลักฐานทางประวัติศาสตร์ พิจารณาความน่าเชื่อถือของข้อมูล ทำความเข้าใจเหตุและผล ความต่อเนื่องและการเปลี่ยนแปลง ตลอดจนตีความเหตุการณ์จากมุมมองของบุคคลในอดีต (Seixas & Morton, 2013; Wineburg, 2001) การเรียนรู้ในลักษณะดังกล่าวช่วยให้ผู้เรียนเชื่อมโยงความรู้เดิมกับความรู้ใหม่ เกิดการปรับโครงสร้างทางปัญญา (cognitive restructuring) และสามารถนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ในบริบทชีวิตประจำวันได้อย่างมีเหตุผลและมีวิจารณญาณ นอกจากนี้ รูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่ผู้วิจัย พัฒนาขึ้นมามีลักษณะสอดคล้องกับวัฏจักรการเรียนรู้ (Engage, Explore, Explain, Elaborate, Evaluate) ซึ่งได้รับการยืนยัน จากงานวิจัยจำนวนมากว่าสามารถเพิ่มผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและพัฒนาทักษะการคิดของผู้เรียนได้อย่างมีนัยสำคัญ (Bybee et al., 2006) โดยเฉพาะขั้นการสำรวจ (Explore) และการขยายความรู้ (Elaborate) ที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้ลงมือปฏิบัติจริง อภิปราย แลกเปลี่ยนความคิดเห็น และสะท้อนคิดร่วมกัน ส่งผลให้เกิดความเข้าใจที่คงทนและลึกซึ้งยิ่งขึ้น ผลการวิจัยดังกล่าวยังสอดคล้องกับงานวิจัยที่เกี่ยวข้องหลายฉบับ เช่น ฐิติมาภรณ์ โชคสัมฤทธิ์ผล (2563) ที่พบว่านักเรียนที่เรียนด้วยชุดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการสืบเสาะหาความรู้ผสมผสานเสริมศึกษามีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ภัทรพงษ์ สุขเกิด (2563) ที่รายงานว่าการพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนประวัติศาสตร์เพื่อส่งเสริมการคิดเชิงระบบทำให้นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 รวมทั้งงานวิจัยของ Choowong และ Worapun (2021) ที่พบว่าการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ 5E ร่วมกับกลยุทธ์การทำนาย-สังเกต-อธิบาย (Prediction–Observation–Explanation: POE) ทำให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ และงานวิจัยของ Namonsai et al. (2023) ที่รายงานว่าผลการเรียน หลังได้รับการจัดการเรียนรู้แบบ 5E สูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ โดยมีพัฒนาการคิดเป็นร้อยละ 72.74 ดังนั้น ความแตกต่างของผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนและหลังเรียนในครั้งนี้จึงมิใช่เพียงผลจากกิจกรรม

วารสารวิชาการก้าวหน้า ปีที่ 1 ฉบับที่ 2 ประจำเดือนมีนาคม – เมษายน พ.ศ. 2569

Kaonawat Academic Journal, Volume 1, Number 2, March – April, 2026

สมาคมเครือข่ายการเรียนรู้และนวัตกรรมองค์กร

การเรียนรู้ที่หลากหลาย แต่เป็นผลจากการออกแบบกระบวนการเรียนรู้ที่มีโครงสร้างชัดเจน สอดคล้องกับหลักการทางทฤษฎี และงานวิจัยเชิงประจักษ์ เปิดโอกาสให้ผู้เรียนมีบทบาทเชิงรุกในการแสวงหาความรู้ ฝึกการใช้เหตุผลจากหลักฐาน และพัฒนาการคิดเชิงประวัติศาสตร์อย่างเป็นระบบ อันนำไปสู่การเพิ่มขึ้นของผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนอย่างมีนัยสำคัญทั้งในเชิงสถิติ และเชิงคุณภาพ

4. อภิปรายผลการหาดัชนีประสิทธิผลของการจัดกิจกรรมการจัดการเรียนการสอนโดยใช้กระบวนการสืบเสาะหาความรู้ (Inquiry Process) ร่วมกับการเรียนรู้การคิดเชิงประวัติศาสตร์ (Historical Thinking) ของนักเรียนกลุ่มทดลอง จากสูตรการหาดัชนีประสิทธิผล ดังนี้

จากค่าดัชนีประสิทธิผลการจัดกิจกรรมการจัดการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการสืบเสาะหาความรู้ (Inquiry Process) ร่วมกับการเรียนรู้การคิดเชิงประวัติศาสตร์ (Historical Thinking) มีค่าเท่ากับ 0.504 แสดงว่า ภายหลังการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ นักเรียนกลุ่มทดลอง มีความก้าวหน้าในการเรียนรู้หรือมีความรู้เพิ่มขึ้น 0.504 หรือคิดเป็นร้อยละ 50.40 สามารถอธิบายได้ว่า ค่าดัชนีประสิทธิผล (Effectiveness Index: E.I.) ของการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้ กระบวนการสืบเสาะหาความรู้ (Inquiry Process) ร่วมกับการคิดเชิงประวัติศาสตร์ (Historical Thinking) พบว่ามีค่าเท่ากับ 0.504 สามารถอภิปรายผลได้ ดังนี้ ประการแรก ค่าดัชนีประสิทธิผล 0.504 แสดงให้เห็นว่ากิจกรรมการจัดการเรียนรู้ดังกล่าวช่วยให้ผู้เรียนมีความก้าวหน้าทางการเรียนรู้เพิ่มขึ้นประมาณ ร้อยละ 50 ของความรู้ที่ควรที่จะเพิ่มขึ้นจากพื้นฐานเดิม ซึ่งถือว่าอยู่ในระดับที่ยอมรับได้ เนื่องจากโดยหลักการของการประเมินนวัตกรรมการเรียนรู้ ค่าดัชนีประสิทธิผลที่เหมาะสมควรมีค่า ตั้งแต่ 0.50 ขึ้นไป จึงจะถือว่า กิจกรรมหรือสื่อการเรียนรู้สามารถพัฒนาความรู้ของผู้เรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ (Goodman et al., 1980) ประการที่สอง ผลดังกล่าว สามารถอธิบายได้จากลักษณะของ กระบวนการสืบเสาะหาความรู้ (Inquiry Process) ซึ่งเป็นการจัดการเรียนรู้ที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนตั้งคำถาม ค้นหาหลักฐาน วิเคราะห์ข้อมูล และสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง ส่งผลให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้อย่างมีความหมายและสามารถพัฒนาความคิดขั้นสูงได้ การเรียนรู้แบบสืบเสาะจึงช่วยให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและความเข้าใจเชิงแนวคิดของผู้เรียนเพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญ เนื่องจากผู้เรียนได้มีส่วนร่วมในกระบวนการค้นคว้าและแก้ปัญหาอย่างเป็นระบบ และประการที่สาม การบูรณาการ การคิดเชิงประวัติศาสตร์ (Historical Thinking) เข้ากับกระบวนการสืบเสาะหาความรู้ยังช่วยพัฒนาทักษะการวิเคราะห์หลักฐาน การตีความเหตุการณ์ และการเชื่อมโยงเหตุและผลในบริบททางประวัติศาสตร์ ซึ่งส่งเสริมการคิดวิเคราะห์และการสร้างความเข้าใจในเนื้อหาทางประวัติศาสตร์อย่างลึกซึ้ง งานวิจัยเกี่ยวกับการพัฒนาทักษะการคิดเชิงประวัติศาสตร์โดยใช้วิธีการเรียนรู้ตามกระบวนการทางประวัติศาสตร์ร่วมกับกิจกรรมการเรียนรู้ พบว่าผู้เรียนมีผลคะแนน ทักษะการคิดเชิงประวัติศาสตร์เพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญหลังการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ นอกจากนี้ ผลการวิจัยดังกล่าวยัง สอดคล้องกับงานวิจัยที่ใช้รูปแบบการเรียนรู้แบบสืบเสาะ (Inquiry-Based Learning) ซึ่งพบว่าสามารถพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและทักษะการคิดวิเคราะห์ของผู้เรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยมีค่าดัชนีประสิทธิผลหรือค่าความก้าวหน้าทางการเรียนอยู่ในระดับที่ยอมรับได้ หรือสูงกว่าเกณฑ์มาตรฐาน เช่น งานวิจัยที่ใช้รูปแบบการเรียนรู้แบบสืบเสาะร่วมกับเครื่องมือช่วยคิด พบว่าผู้เรียนมีพัฒนาการทางการเรียนรู้และทักษะการคิดเพิ่มขึ้นอย่างชัดเจนหลังการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ดังนั้น ค่าดัชนีประสิทธิผล 0.504 จึงสะท้อนว่า การจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการสืบเสาะหาความรู้ร่วมกับการคิดเชิงประวัติศาสตร์สามารถช่วยพัฒนาความรู้และทักษะการคิดของผู้เรียนได้ในระดับที่เหมาะสม เนื่องจากผู้เรียนได้มีส่วนร่วมในกระบวนการตั้งคำถาม ค้นหาหลักฐาน วิเคราะห์ข้อมูล และสร้างข้อสรุปด้วยตนเอง ส่งผลให้เกิดการเรียนรู้อย่างลึกซึ้งและ ยั่งยืนมากกว่าการเรียนรู้แบบบรรยายเพียงอย่างเดียว

วารสารวิชาการก้าวหน้า ปีที่ 1 ฉบับที่ 2 ประจำเดือนมีนาคม – เมษายน พ.ศ. 2569

Kaonawat Academic Journal, Volume 1, Number 2, March – April, 2026

สมาคมเครือข่ายการเรียนรู้และนวัตกรรมองค์กร

5. อภิปรายผลการศึกษาค้นคว้าของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนไตรมิตร อำเภอโพธิ์ศรีสุวรรณ จังหวัดศรีสะเกษ ที่มีต่อการเรียนวิชาประวัติศาสตร์ โดยใช้กระบวนการสืบเสาะหาความรู้ (Inquiry Process) ร่วมกับการเรียนรู้การคิดเชิงประวัติศาสตร์ (Historical Thinking) หรือกระบวนการสืบเสาะหาความรู้เชิงประวัติศาสตร์ (Historical Inquiry Process)

จากการวิเคราะห์ข้อมูลผลการวิจัยพบว่า ค่าดัชนีประสิทธิผล (Effectiveness Index: E.I.) ของการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการสืบเสาะหาความรู้ร่วมกับการคิดเชิงประวัติศาสตร์ มีค่าเท่ากับ 0.504 ซึ่งตัวเลขดังกล่าวมีความหมายสำคัญในเชิงวิชาการว่า ผู้เรียนมีความก้าวหน้าทางการเรียนหรือมีความรู้เพิ่มขึ้นร้อยละ 50.40 หลังจากที่ได้รับการจัดการเรียนรู้ ตามรูปแบบที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้น ผลการวิจัยนี้สะท้อนให้เห็นถึงความสำเร็จในการยกระดับคุณภาพการเรียนรู้วิชาประวัติศาสตร์ของนักเรียนโรงเรียนไตรมิตรที่เดิมมีปัญหาด้านทักษะการคิดวิเคราะห์ที่อยู่ในเกณฑ์ที่ต้องปรับปรุง ความสำเร็จของประสิทธิผลการเรียนรู้ที่เพิ่มขึ้นอย่างชัดเจนนี้ เป็นผลมาจากความแข็งแกร่งของตัวรูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่ยึดตามทฤษฎีการสร้างความรู้ (Constructivism) ซึ่งเปลี่ยนสถานะของผู้เรียนจากผู้รับข้อมูล (Passive Learner) มาเป็นผู้สร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง การบูรณาการกระบวนการสืบเสาะหาความรู้ (Inquiry Process) ช่วยให้ผู้เรียนได้ฝึกการตั้งคำถามและสำรวจตรวจสอบข้อมูลอย่างเป็นระบบ สอดคล้องกับแนวคิดของ Kuhlthau et al. (2015) ที่ระบุว่า การเรียนรู้เชิงสืบเสาะเป็นหัวใจสำคัญของการพัฒนาทักษะในศตวรรษที่ 21 นอกจากนี้ การนำแนวคิดการคิดเชิงประวัติศาสตร์ (Historical Thinking) เข้ามาเป็นแกนกลางในการจัดกิจกรรม ยังช่วยให้นักเรียนสามารถวิพากษ์หลักฐานและตีความเหตุการณ์ทางประวัติศาสตร์ได้อย่างมีเหตุผล แทนที่จะมุ่งเน้นเพียงการท่องจำตามแบบเดิม การที่ผู้เรียนได้ "ปฏิบัติการทางประวัติศาสตร์" (Doing History) ผ่านขั้นตอนต่าง ๆ เช่น การสืบค้นและวิพากษ์หลักฐาน หรือการตีความจากมุมมองที่หลากหลาย ช่วยให้ผู้เรียนเกิดความเข้าใจที่ลึกซึ้งและยั่งยืน ส่งผลให้ดัชนีประสิทธิผลการเรียนรู้อยู่ในระดับที่น่าพึงพอใจ ซึ่งสอดคล้องกับมาตรฐานทางปัญญาที่ Seixas & Morton (2013) ได้ให้ความสำคัญและกล่าวโดยสรุปได้ว่า ค่าดัชนีประสิทธิผลที่ปรากฏเป็นเครื่องยืนยันว่า รูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นสามารถตอบสนองต่อจุดเน้นของกระทรวงศึกษาธิการ (2551) ในการพัฒนาสมรรถนะสำคัญของผู้เรียน ทั้งในด้านความสามารถ ในการคิดและการแก้ปัญหา และเป็นการแก้ปัญหาค้นคว้าหาความรู้ในรายวิชาประวัติศาสตร์ได้อย่างเป็นรูปธรรม ส่งผลให้นักเรียน เกิดแรงจูงใจและเห็นคุณค่าของการเรียนรู้รากเหง้าและเหตุการณ์ทางประวัติศาสตร์อย่างแท้จริง

ข้อเสนอแนะ

การนำเสนอในส่วนนี้ ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะจากการวิจัยแบ่งออกเป็น 2 ส่วน คือ ข้อเสนอแนะ สำหรับการนำผลการวิจัยไปใช้ และข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการวิจัยครั้งต่อไป มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

1. ข้อเสนอแนะสำหรับการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 จากผลการวิจัยครั้งนี้ แสดงให้เห็นว่า รูปแบบการจัดการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการสืบเสาะหาความรู้ (Inquiry Process) ร่วมกับการเรียนรู้การคิดเชิงประวัติศาสตร์ (Historical Thinking) หรือกระบวนการสืบเสาะหาความรู้เชิงประวัติศาสตร์ (Historical Inquiry Process) ที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นมา สามารถพัฒนาความสามารถในการคิด วิเคราะห์ของนักเรียนให้สูงขึ้น มีประสิทธิภาพการเรียนรู้ที่เพิ่มขึ้น จึงควรมีการส่งเสริมให้มีการจัดการเรียนรู้ตามรูปแบบที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้น

วารสารวิชาการก้าวหน้า ปีที่ 1 ฉบับที่ 2 ประจำเดือนมีนาคม – เมษายน พ.ศ. 2569

Kaonawat Academic Journal, Volume 1, Number 2, March – April, 2026

สมาคมเครือข่ายการเรียนรู้และนวัตกรรมองค์กร

1.2 การนำรูปแบบการจัดการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการสืบเสาะหาความรู้ (Inquiry Process) ร่วมกับการเรียนรู้การคิดเชิงประวัติศาสตร์ (Historical Thinking) หรือกระบวนการสืบเสาะหาความรู้เชิงประวัติศาสตร์ (Historical Inquiry Process) ที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นมาไปใช้นั้น ควรคำนึงถึงเนื้อหาสาระที่ต้องการเรียนรู้ และระยะเวลาที่เหมาะสมด้วย

1.3 ครูผู้สอนควรมีการศึกษาวิธีการและขั้นตอนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ เพื่อให้เข้าถึง หลักการ และกระบวนการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการสืบเสาะหาความรู้ (Inquiry Process) ร่วมกับการเรียนรู้การคิดเชิงประวัติศาสตร์ (Historical Thinking) หรือกระบวนการสืบเสาะหาความรู้เชิงประวัติศาสตร์ (Historical Inquiry Process) ที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้น ก่อนนำ เอาไปใช้จริง เพื่อให้การเรียนการสอนบรรลุผลสำเร็จได้อย่างมีประสิทธิภาพ

2. ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยในครั้งต่อไป

2.1 ควรมีการศึกษา รูปแบบการจัดการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการสืบเสาะหาความรู้ (Inquiry Process) ร่วมกับการเรียนรู้การคิดเชิงประวัติศาสตร์ (Historical Thinking) หรือกระบวนการสืบเสาะหาความรู้เชิงประวัติศาสตร์ (Historical Inquiry Process) ที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้น ในระดับชั้นอื่น ๆ และหรือกลุ่มสาระการเรียนรู้อื่น

2.2 ควรมีการศึกษา รูปแบบการจัดการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการสืบเสาะหาความรู้ (Inquiry Process) ร่วมกับการเรียนรู้การคิดเชิงประวัติศาสตร์ (Historical Thinking) หรือกระบวนการสืบเสาะหาความรู้เชิงประวัติศาสตร์ (Historical Inquiry Process) ที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้น โดยเพิ่มกิจกรรมให้มีความหลากหลายมากขึ้น เพื่อพัฒนาความสามารถในการคิด วิเคราะห์ ของนักเรียน และมีประสิทธิภาพการเรียนรู้ที่เพิ่มขึ้น

2.3 ควรมีการศึกษาเพื่อเปรียบเทียบรูปแบบการจัดการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการสืบเสาะหาความรู้ (Inquiry Process) ร่วมกับการเรียนรู้การคิดเชิงประวัติศาสตร์ (Historical Thinking) หรือกระบวนการสืบเสาะหาความรู้เชิงประวัติศาสตร์ (Historical Inquiry Process) ที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้น กับรูปแบบการจัดการเรียนรู้ด้วยเทคนิควิธีการสอนในรูปแบบอื่น

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2551). *ตัวชี้วัดและสาระการเรียนรู้แกนกลาง กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551*. โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย. <https://www.obec.go.th>
- จิตติมาภรณ์ โชคสัมฤทธิ์ผล. (2563). การพัฒนาชุดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการสืบเสาะหาความรู้ฐานสะเต็มศึกษา เพื่อส่งเสริมผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและการคิดวิเคราะห์. *วารสารวิชาการครูศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์*, 2(1), 45–58. <https://so02.tci-thaijo.org/index.php/BRUJ/article/view/241203>
- ภัทรพงษ์ สุขเกิด. (2563). การพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนประวัติศาสตร์เพื่อส่งเสริมความสามารถในการคิดเชิงระบบและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนมัธยมศึกษา. *วารสารศิลปการศึกษาศาสตร์วิจัย*, 12(2), 215–229. <https://so02.tci-thaijo.org/index.php/SUERJ/article/view/240112>
- สุไรยา หนองจิ, อารีพันธ์ มาหะมะ, & ฮัสบุลเลาะห์ กาเจอร์. (2563). การพัฒนาการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้เพื่อส่งเสริมทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณในวิชาสังคมศึกษา. *วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี*, 31(3), 114–126. <https://so05.tci-thaijo.org/index.php/edupsu/article/view/241852>
- Bruner, J. S. (1961). The act of discovery. *Harvard Educational Review*, 31(1), 21–32.

วารสารวิชาการก้าวหน้า ปีที่ 1 ฉบับที่ 2 ประจำเดือนมีนาคม – เมษายน พ.ศ. 2569

Kaonawat Academic Journal, Volume 1, Number 2, March – April, 2026

สมาคมเครือข่ายการเรียนรู้และนวัตกรรมองค์กร

-
- Bybee, R. W., Taylor, J. A., Gardner, A., Van Scotter, P., Powell, J. C., Westbrook, A., & Landes, N. (2006). *The BSCS 5E instructional model: Origins and effectiveness*. Biological Sciences Curriculum Study. <https://bscs.org/reports/the-bscs-5e-instructional-model-origins-and-effectiveness/>
- Choowong, R., & Worapun, W. (2021). Using the 5E instructional model with POE strategy to enhance physics learning achievement and scientific reasoning for grade 10 students. *Journal of Education and Learning*, 10(5), 102–109. <https://doi.org/10.5539/jel.v10n5p102>
- Goodman, R. I., Fletcher, R. K., & Schneider, E. W. (1980). Determining instructional effectiveness using the index of effectiveness. *Journal of Educational Technology Systems*, 8(3), 263–274. <https://doi.org/10.2190/7376-V421-4284-8868>
- Kuhlthau, C. C., Maniotes, L. K., & Caspari, A. K. (2015). *Guided inquiry: Learning in the 21st century* (2nd ed.). Libraries Unlimited.
- Namonsai, P., Intanin, J., & Sanpundorn, P. (2023). Development of 5E inquiry-based learning activities to enhance critical thinking skills and learning achievement. *Journal of Educational Issues*, 9(1), 145–160. <https://doi.org/10.5296/jei.v9i1.20812>
- National Research Council. (2000). *Inquiry and the national science education standards: A guide for teaching and learning*. The National Academies Press. <https://doi.org/10.17226/9596>
- Seixas, P., & Morton, T. (2013). *The big six historical thinking concepts*. Nelson Education.
- Wineburg, S. (2001). *Historical thinking and other unnatural acts: Charting the future of teaching the past*. Temple University Press. <https://doi.org/10.2307/j.ctt14bt0p5>

การศึกษาคุณค่าเชิงความยั่งยืนและคุณค่าเชิงเป้าหมายของผู้บริโภคไทย: ในบริบทการตลาดปี 2569

ภาวิศา การรัตน์

การจัดการธุรกิจด้านการบิน คณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยศรีปทุม

phawisa.ka@spu.ac.th

บทคัดย่อ

การวิจัยเชิงคุณภาพครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการรับรู้ การตีความ และกระบวนการสร้างความหมายของคุณค่าเชิงความยั่งยืนและคุณค่าเชิงเป้าหมายของตราสินค้า ที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจซื้อของผู้บริโภคไทยในบริบทปี พ.ศ. 2569 ซึ่งเป็นช่วงที่ผู้บริโภคให้ความสำคัญกับคุณค่าเชิงความหมายมากกว่าคุณค่าเชิงหน้าที่เพียงอย่างเดียว กลุ่มตัวอย่างประกอบด้วยผู้บริโภคชาวไทยจำนวน 30 ราย ที่มีประสบการณ์ในการตัดสินใจซื้อสินค้าในบริบทดังกล่าว เครื่องมือวิจัยที่ใช้คือแบบสัมภาษณ์เชิงลึกแบบกึ่งโครงสร้าง และการเก็บข้อมูลดำเนินการผ่านการสัมภาษณ์เชิงลึก ข้อมูลที่ได้ถูกวิเคราะห์ด้วยวิธีการวิเคราะห์เชิงธีมเชิงตีความ (interpretive thematic analysis) เพื่อสังเคราะห์รูปแบบการรับรู้และการให้ความหมายของผู้บริโภคอย่างเป็นระบบ

ผลการวิจัยพบว่า ผู้บริโภคไทยรับรู้ความยั่งยืนในลักษณะองค์รวมที่ครอบคลุมมิติด้านสิ่งแวดล้อม สังคม และจริยธรรมทางธุรกิจ ขณะที่คุณค่าเชิงเป้าหมายของตราสินค้าทำหน้าที่เป็นเกณฑ์สำคัญในการประเมินความพึงพอใจ ความน่าเชื่อถือ และความไว้วางใจต่อตราสินค้า กระบวนการตัดสินใจซื้อจึงเป็นการบูรณาการระหว่างความคุ้มค่าทางเศรษฐกิจ ความคุ้มค่าทางอารมณ์ และคุณค่าทางศีลธรรมเข้าด้วยกัน ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่าการบริโภคในบริบทปัจจุบันเป็นกระบวนการเชิงความหมายมากกว่าการตัดสินใจเชิงเหตุผลเพียงมิติเดียว ผลการศึกษานี้ช่วยขยายองค์ความรู้ด้านการตลาดอย่างยั่งยืนและการบริโภคเชิงคุณค่าในบริบทประเทศกำลังพัฒนา และนำไปสู่ข้อเสนอแนะเชิงกลยุทธ์สำหรับองค์กรธุรกิจในการพัฒนากลยุทธ์ตราสินค้าที่สอดคล้องกับความคาดหวังของผู้บริโภคไทย

คำสำคัญ: ความยั่งยืน ตราสินค้าเชิงเป้าหมาย คุณค่าผู้บริโภค การบริโภคอย่างยั่งยืน

วารสารวิชาการก้าวหน้า ปีที่ 1 ฉบับที่ 2 ประจำเดือนมีนาคม – เมษายน พ.ศ. 2569

Kaonawat Academic Journal, Volume 1, Number 2, March – April, 2026

สมาคมเครือข่ายการเรียนรู้และนวัตกรรมองค์กร

THE STUDY OF SUSTAINABLE AND PURPOSE-DRIVEN CONSUMER VALUES IN THAILAND: IN THE MARKETING CONTEXT OF 2026

Phawisa Karat

Aviation Business Management

School of Business Administration

phawisa.ka@spu.ac.th

Abstract

This qualitative study aims to examine consumers' perceptions, interpretations, and meaning-making processes regarding sustainability value and brand purpose value that influence the purchasing decisions of Thai consumers in the context of 2026, a period in which consumers place greater importance on meaning-based value rather than purely functional value. The sample consists of 30 Thai consumers who have experience in making purchase decisions within this context. The research instrument employed was a semi-structured in-depth interview, and data were collected through in-depth interviews. The data were analyzed using interpretive thematic analysis to systematically synthesize patterns of consumer perceptions and meaning-making processes.

The findings indicate that Thai consumers perceive sustainability in a holistic manner encompassing environmental, social, and business ethics dimensions. Meanwhile, brand purpose value functions as a key criterion for evaluating brand sincerity, credibility, and trustworthiness. The purchasing decision-making process therefore represents an integration of economic value, emotional value, and moral value. This reflects that consumption in the current context is a meaning-based process rather than a purely rational decision-making process. The findings contribute to expanding knowledge in sustainable marketing and value-based consumption within the context of developing countries and provide strategic implications for organizations in developing brand strategies that align with the expectations of Thai consumers.

Keywords: sustainability, purpose-driven brand, consumer value, sustainable consumption

วารสารวิชาการก้าวหน้า ปีที่ 1 ฉบับที่ 2 ประจำเดือนมีนาคม – เมษายน พ.ศ. 2569

Kaonawat Academic Journal, Volume 1, Number 2, March – April, 2026

สมาคมเครือข่ายการเรียนรู้และนวัตกรรมองค์กร

บทนำ

ในช่วงทศวรรษที่ผ่านมา พลวัตของระบบเศรษฐกิจโลกและบริบททางธุรกิจได้เปลี่ยนแปลงอย่างมีนัยสำคัญจากแรงกดดันด้านสิ่งแวดล้อม ความเหลื่อมล้ำทางสังคม ความไม่แน่นอนทางเศรษฐกิจ และความก้าวหน้าทางเทคโนโลยี ส่งผลให้บทบาทขององค์กรธุรกิจไม่ได้จำกัดอยู่เพียงการสร้างมูลค่าทางเศรษฐกิจ แต่ขยายไปสู่การตอบสนองต่อความคาดหวังเชิงคุณค่าและความรับผิดชอบต่อสังคมของผู้บริโภคมากขึ้น ขณะเดียวกัน ผู้บริโภคเองได้เปลี่ยนจากผู้รับสารเชิงรับไปสู่ผู้มีบทบาทเชิงรุกในการตีความและให้ความหมายต่อการบริโภค โดยมองการเลือกซื้อสินค้าและบริการเป็นเครื่องมือในการสะท้อนอัตลักษณ์ ค่านิยม และจุดยืนทางสังคมของตนเอง (Kotler et al., 2021; White et al., 2019) สำหรับบริบทของประเทศไทย การเปลี่ยนแปลงดังกล่าวยิ่งทวีความชัดเจนภายใต้เงื่อนไขของเศรษฐกิจที่ผันผวนและค่าครองชีพที่สูงขึ้น ซึ่งทำให้ผู้บริโภคไม่ได้พิจารณาการใช้จ่ายในเชิงฟังก์ชันหรือราคาเพียงอย่างเดียว แต่ให้ความสำคัญกับ “ความคุ้มค่าเชิงความหมาย” ที่เชื่อมโยงทั้งประโยชน์ส่วนบุคคลและผลกระทบต่อสังคมและสิ่งแวดล้อม โดยมีหลักฐานจากสื่อธุรกิจที่สะท้อนว่าผู้บริโภคไทยในช่วงปี พ.ศ. 2568–2569 ให้ความสำคัญกับความคุ้มค่า ความหมายของการใช้จ่าย และความรับผิดชอบต่อสังคมขององค์กรธุรกิจเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง (โพสต์ทูเดย์, 2568ก, 2568ข) ภายใต้บริบทดังกล่าว แนวคิดเรื่องความยั่งยืนและตราสินค้าเชิงเป้าหมาย (purpose-driven brand) จึงกลายเป็นกลไกสำคัญในการประเมินและสร้างคุณค่าของตราสินค้า อย่างไรก็ตาม แม้งานวิจัยด้านการตลาดจำนวนมากจะพยายามอธิบายปรากฏการณ์นี้ผ่านแบบจำลองเชิงปริมาณที่เน้นการวัดทัศนคติหรือความตั้งใจซื้อ แต่แนวทางดังกล่าวยังมีข้อจำกัดในการเข้าถึงกระบวนการตีความและการสร้างความหมายของผู้บริโภคในชีวิตประจำวัน ซึ่งเป็นมิติสำคัญของการทำความเข้าใจพฤติกรรมผู้บริโภคในยุคปัจจุบัน (Creswell & Poth, 2018)

ดังนั้น แนวทางการวิจัยเชิงคุณภาพจึงมีบทบาทสำคัญในการเปิดเผยและทำความเข้าใจมิติของการรับรู้ การตีความ และเหตุผลเชิงบริบทของผู้บริโภค ซึ่งไม่สามารถเข้าถึงได้ผ่านการวัดเชิงปริมาณเพียงอย่างเดียว โดยเฉพาะในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับคุณค่าเชิงศีลธรรม ความจริงใจของตราสินค้า และการสร้างความไว้วางใจในระยะยาว ซึ่งล้วนเป็นองค์ประกอบเชิงนามธรรมที่เกิดขึ้นผ่านกระบวนการให้ความหมายของผู้บริโภคในบริบททางสังคมและประสบการณ์ชีวิต (Creswell & Poth, 2018) ภายใต้กรอบคิดดังกล่าว งานวิจัยนี้จึงมุ่งศึกษาคุณค่าเชิงความยั่งยืนและคุณค่าเชิงเป้าหมายของตราสินค้าในฐานะ “กรอบการตีความ” (interpretive frame) ที่ผู้บริโภคไทยใช้ในการประเมินตราสินค้าและกำหนดการตัดสินใจซื้อ โดยให้ความสำคัญกับการอธิบายว่าผู้บริโภคสร้างและให้ความหมายต่อความยั่งยืนอย่างไร ใช้เกณฑ์ใดในการพิจารณาความจริงใจและความน่าเชื่อถือของตราสินค้า และผสานความคุ้มค่าทางเศรษฐกิจเข้ากับคุณค่าทางสังคมและสิ่งแวดล้อมอย่างไรในกระบวนการตัดสินใจซื้อ ภายใต้บริบทของประเทศไทยในปี พ.ศ. 2569 ซึ่งเป็นช่วงเวลาที่คุณค่าเชิงความหมายมีบทบาทเด่นชัดต่อพฤติกรรมผู้บริโภคมากยิ่งขึ้น

วัตถุประสงค์และคำถามวิจัย

2.1 วัตถุประสงค์ของการวิจัย

การศึกษานี้มีวัตถุประสงค์หลักเพื่อทำความเข้าใจการตีความคุณค่าและกระบวนการตัดสินใจซื้อของผู้บริโภคไทยในบริบทของการตลาดที่ให้ความสำคัญกับความยั่งยืนและคุณค่าเชิงเป้าหมายของตราสินค้า โดยกำหนดวัตถุประสงค์ของการวิจัยดังต่อไปนี้

1. เพื่ออธิบายความหมายและการรับรู้ของผู้บริโภคไทยต่อแนวคิดเรื่องความยั่งยืนในบริบทของการตลาดร่วมสมัย
2. เพื่อวิเคราะห์วิธีที่ผู้บริโภคประเมินคุณค่าเชิงเป้าหมายของตราสินค้า รวมถึงเกณฑ์ที่ใช้พิจารณาความจริงใจและความน่าเชื่อถือขององค์กรธุรกิจ

วารสารวิชาการก้าวหน้า ปีที่ 1 ฉบับที่ 2 ประจำเดือนมีนาคม – เมษายน พ.ศ. 2569

Kaonawat Academic Journal, Volume 1, Number 2, March – April, 2026

สมาคมเครือข่ายการเรียนรู้และนวัตกรรมองค์กร

3. เพื่อศึกษากระบวนการที่ผู้บริโภคผานความคุ้มค่าทางเศรษฐกิจเข้ากับคุณค่าทางสังคมและสิ่งแวดล้อมในการตัดสินใจซื้อ

4. เพื่อเสนอข้อเสนอแนะเชิงกลยุทธ์สำหรับองค์กรธุรกิจในการออกแบบและสื่อสารคุณค่าเชิงความยั่งยืนให้สอดคล้องกับบริบทของผู้บริโภคไทย

2.2 คำถามวิจัย

จากวัตถุประสงค์ข้างต้น การศึกษานี้จึงกำหนดคำถามวิจัยหลักดังต่อไปนี้

1. ผู้บริโภคไทยให้ความหมายของ “ความยั่งยืน” อย่างไรในบริบทของการบริโภคในชีวิตประจำวัน
2. ผู้บริโภคใช้เกณฑ์ใดในการประเมินว่าตราสินค้ามีจุดประสงค์ที่แท้จริงและมีความน่าเชื่อถือ
3. ผู้บริโภคนิยาม “ความคุ้มค่า” อย่างไร เมื่อพิจารณาทั้งมิติด้านราคา คุณภาพ ความหมาย และผลกระทบต่อสังคม
4. ปัจจัยหรือเงื่อนไขใดที่ทำให้ผู้บริโภคเกิดความไว้วางใจและตั้งใจซื้อสินค้าจากตราสินค้าที่สื่อสารความยั่งยืน
5. ตราสินค้าในประเทศไทยควรออกแบบข้อเสนอคุณค่าอย่างไรเพื่อให้สอดคล้องกับค่านิยมของผู้บริโภคยุคใหม่

การทบทวนวรรณกรรม

1 การพัฒนาแนวคิดการตลาดอย่างยั่งยืน (Sustainability Marketing)

ในช่วงหลายทศวรรษที่ผ่านมา แนวคิดทางการตลาดได้เปลี่ยนผ่านจากกรอบที่มุ่งเน้นการแลกเปลี่ยนเชิงเศรษฐกิจและประสิทธิภาพของผลิตภัณฑ์ ไปสู่การให้ความสำคัญกับคุณค่าทางสังคมและสิ่งแวดล้อมมากยิ่งขึ้น อันเป็นผลจากแรงกดดันของปัญหาระดับโลก เช่น การเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศและความเหลื่อมล้ำทางสังคม ซึ่งทำให้องค์กรธุรกิจถูกคาดหวังให้มีบทบาทต่อสังคมในฐานะผู้สร้างคุณค่าระยะยาวมากกว่าการแสวงหากำไรเพียงอย่างเดียว (Peattie & Belz, 2010) ภายใต้บริบทดังกล่าว แนวคิดการตลาดอย่างยั่งยืน (sustainability marketing) จึงถูกพัฒนาขึ้นเพื่ออธิบายการตลาดในฐานะระบบที่เชื่อมโยงระหว่างองค์กร ผู้บริโภค สังคม และสิ่งแวดล้อม โดยเน้นการสร้างคุณค่าให้แก่ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียอย่างสมดุลและคำนึงถึงผลกระทบเชิงระบบของกิจกรรมทางธุรกิจ (Belz & Peattie, 2012) ขณะเดียวกัน การตลาดยังถูกมองว่าเป็นกลไกสำคัญในการขับเคลื่อนการเปลี่ยนแปลงรูปแบบการบริโภคไปสู่ความยั่งยืน ผ่านการออกแบบผลิตภัณฑ์ การสื่อสาร และระบบการผลิตที่มีความรับผิดชอบต่อสิ่งแวดล้อมและสังคม (McDonagh & Prothero, 2014) เมื่อพิจารณาในบริบทการตลาดร่วมสมัย แนวคิดการตลาด 5.0 ได้ต่อยอดบทบาทของเทคโนโลยีในฐานะเครื่องมือในการสร้างคุณค่าทางสังคมและแก้ไขปัญหาเชิงโครงสร้าง มากกว่าการใช้เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพทางการขายเพียงมิติ (Kotler et al., 2021) ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงการบูรณาการระหว่างเทคโนโลยี คุณค่า และความยั่งยืนในฐานะทิศทางหลักของการตลาดยุคใหม่

2 การบริโภคเชิงคุณค่าและการสร้างอัตลักษณ์ของผู้บริโภค

ในสังคมร่วมสมัย การบริโภคมิได้จำกัดอยู่เพียงการแลกเปลี่ยนทางเศรษฐกิจ แต่เป็นกระบวนการเชิงสัญลักษณ์ที่ผู้บริโภคใช้ในการสร้างและสื่อสารอัตลักษณ์ ค่านิยม และสถานะทางสังคมของตนเอง ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิด Consumer Culture Theory (CCT) ที่มองการเลือกตราสินค้าเป็นส่วนหนึ่งของการสร้างความหมายในชีวิตประจำวัน (Arnould & Thompson, 2005) ภายใต้กรอบดังกล่าว แนวคิดการบริโภคเชิงคุณค่า (value-based consumption) จึงได้รับการพัฒนาเพื่ออธิบายพฤติกรรมผู้บริโภคที่เชื่อมโยงกับความรับผิดชอบต่อสังคมและสิ่งแวดล้อม โดยผู้บริโภคมีแนวโน้มเลือกสินค้าและบริการที่สอดคล้องกับค่านิยมส่วนบุคคล เช่น ความยุติธรรมทางสังคม การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม และจริยธรรมทางธุรกิจ (White et al., 2019) ทั้งนี้ ระดับของพฤติกรรมดังกล่าวยังขึ้นอยู่กับปัจจัยด้านความตระหนักและแรงจูงใจภายใน โดยผู้บริโภคที่มี

วารสารวิชาการก้าวหน้า ปีที่ 1 ฉบับที่ 2 ประจำเดือนมีนาคม – เมษายน พ.ศ. 2569

Kaonawat Academic Journal, Volume 1, Number 2, March – April, 2026

สมาคมเครือข่ายการเรียนรู้และนวัตกรรมองค์กร

ความตระหนักด้านสิ่งแวดล้อมสูงมักแสดงพฤติกรรมเลือกซื้อสินค้าที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมมาก (Haws et al., 2014) ขณะเดียวกัน พฤติกรรมการบริโภคอย่างรับผิดชอบไม่ได้เกิดจากค่านิยมส่วนบุคคลเพียงลำพัง แต่เป็นผลของการปฏิสัมพันธ์ระหว่างค่านิยม บรรทัดฐานทางสังคม และโครงสร้างของโอกาสในการบริโภค (Stern, 2000) อย่างไรก็ตาม แม้ผู้บริโภคจำนวนมากจะแสดงทัศนคติเชิงบวกต่อความยั่งยืน แต่พฤติกรรมการซื้อจริงมักไม่สอดคล้องกับทัศนคติดังกล่าว ซึ่งสะท้อนปรากฏการณ์ที่เรียกว่า attitude-behavior gap อันเป็นประเด็นสำคัญที่ทำนายการอธิบายพฤติกรรมผู้บริโภคในบริบทความยั่งยืน (Carrington et al., 2010)

3. ตราสินค้าเชิงเป้าหมายและความไว้วางใจของผู้บริโภค

แนวคิดตราสินค้าเชิงเป้าหมาย (purpose-driven brand) ได้รับความสนใจอย่างกว้างขวางในวรรณกรรม การตลาดร่วมสมัย โดยเน้นว่าองค์กรควรกำหนดเหตุผลในการดำรงอยู่ที่มีความหมายต่อสังคมควบคู่ไปกับการสร้างผลกำไร เพื่อสร้างคุณค่าที่ลึกซึ้งและยั่งยืนต่อผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย (Kotler et al., 2021) ภายใต้กรอบดังกล่าว ความสัมพันธ์ระหว่างผู้บริโภคกับตราสินค้าไม่ได้เกิดจากคุณลักษณะของผลิตภัณฑ์เพียงอย่างเดียว แต่เกิดจากระบวนการสร้างความหมายและความผูกพันเชิงจิตวิทยาที่ผู้บริโภครับรู้ต่อองค์กร (Keller, 2013) โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การดำเนินกิจกรรมความรับผิดชอบต่อสังคมขององค์กรสามารถเสริมสร้างความไว้วางใจและความผูกพันได้อย่างมีนัยสำคัญ หากผู้บริโภครับรู้ถึงความจริงใจและความสอดคล้องระหว่างการสื่อสารกับการปฏิบัติจริงขององค์กร (Bhattacharya & Sen, 2004) อย่างไรก็ตาม การให้ความสำคัญกับการสื่อสารด้านความยั่งยืนโดยปราศจากการดำเนินงานที่แท้จริงอาจก่อให้เกิดความเสี่ยงด้านความน่าเชื่อถือในรูปแบบของ greenwashing ซึ่งเป็นปรากฏการณ์ที่องค์กรสร้างภาพลักษณ์ด้านความรับผิดชอบต่อสิ่งแวดล้อมหรือสังคมเกินจริง (Delmas & Burbano, 2011) และสามารถบ่อนทำลายความไว้วางใจของผู้บริโภค รวมถึงส่งผลกระทบเชิงลบต่อภาพลักษณ์ขององค์กรในระยะยาวได้อย่างมีนัยสำคัญ (Lyon & Montgomery, 2015)

4. ความคุ้มค่าแบบองค์รวมและกระบวนการตัดสินใจของผู้บริโภค

ในอดีต แนวคิดเรื่องความคุ้มค่าของผู้บริโภคมักถูกอธิบายภายใต้กรอบการแลกเปลี่ยนเชิงเศรษฐกิจที่เน้นความสัมพันธ์ระหว่างราคาและคุณภาพของสินค้าเป็นหลัก อย่างไรก็ตาม งานวิจัยด้านพฤติกรรมผู้บริโภคร่วมสมัยได้พัฒนาแนวคิดการรับรู้คุณค่าแบบองค์รวม (holistic value perception) ซึ่งมองว่าการประเมินคุณค่าของผู้บริโภคเป็นกระบวนการหลายมิติที่ครอบคลุมทั้งด้านหน้าที่ อารมณ์ สังคม และความหมายเชิงสัญลักษณ์ (Holbrook, 1999) โดย Zeithaml (1988) อธิบายว่าการรับรู้คุณค่าเกิดจากการเปรียบเทียบระหว่างสิ่งที่ผู้บริโภคได้รับกับต้นทุนหรือสิ่งที่ต้องเสียไป ขณะที่ Sheth et al. (1991) เสนอกรอบแนวคิดคุณค่าหลายมิติที่ประกอบด้วยคุณค่าด้านหน้าที่ อารมณ์ และสังคม ซึ่งช่วยสะท้อนความซับซ้อนของกระบวนการตัดสินใจซื้อในบริบทจริง ภายใต้กรอบแนวคิดดังกล่าว จึงสามารถอธิบายได้ว่าผู้บริโภคบางกลุ่มยินดีจ่ายในราคาที่สูงขึ้นเพื่อสนับสนุนตราสินค้าที่สอดคล้องกับค่านิยมส่วนบุคคล เนื่องจากการตัดสินใจซื้อไม่ได้ตั้งอยู่บนเหตุผลเชิงเศรษฐกิจเพียงมิติเดียว แต่เป็นการบูรณาการคุณค่าหลากหลายมิติที่ผู้บริโภครับรู้และให้ความหมายร่วมกัน

5. ช่องว่างของวรรณกรรมในบริบทประเทศไทย

แม้ว่างานวิจัยด้านการตลาดอย่างยั่งยืนและการบริโภคเชิงคุณค่าจะได้รับการพัฒนาอย่างกว้างขวางในประเทศพัฒนาแล้ว แต่ในบริบทของประเทศไทยกำลังพัฒนา การศึกษายังมีข้อจำกัด โดยเฉพาะในมิติที่เกี่ยวข้องกับการทำความเข้าใจกระบวนการตีความคุณค่าและการตัดสินใจซื้อของผู้บริโภคในชีวิตประจำวันอย่างลึกซึ้ง ซึ่งเป็นมิติที่สะท้อนบริบททางสังคม วัฒนธรรม และเศรษฐกิจที่แตกต่างกัน ในกรณีของประเทศไทย แม้รายงานเชิงอุตสาหกรรมจะสะท้อนแนวโน้มที่ผู้บริโภคให้ความสำคัญกับความหมายของการใช้จ่ายและความรับผิดชอบต่อสังคมขององค์กรธุรกิจต่อสังคมเพิ่มมากขึ้นอย่างต่อเนื่อง (โพสตุญญ์, 2568ก, 2568ข) แต่การศึกษาทางวิชาการที่สามารถอธิบายกลไกการรับรู้ การตีความ และเงื่อนไขเชิงบริบทที่อยู่เบื้องหลังพฤติกรรมดังกล่าวยังคงมีจำกัด ด้วยเหตุนี้ แนวทางการวิจัยเชิงคุณภาพจึงมีความสำคัญอย่างยิ่งในการเข้าถึงความซับซ้อนของ

วารสารวิชาการก้าวหน้า ปีที่ 1 ฉบับที่ 2 ประจำเดือนมีนาคม – เมษายน พ.ศ. 2569

Kaonawat Academic Journal, Volume 1, Number 2, March – April, 2026

สมาคมเครือข่ายการเรียนรู้และนวัตกรรมองค์กร

ประสบการณ์ผู้บริโภค และช่วยอธิบายกระบวนการให้ความหมายที่กำหนดการตัดสินใจซื้อในบริบทจริงได้อย่างเป็นระบบ (Creswell & Poth, 2018)

กรอบแนวคิดการวิจัย

การศึกษานี้พัฒนากรอบแนวคิดบนพื้นฐานของแนวคิดเชิงสังคมสร้างความหมาย (social constructivism) ซึ่งมองว่าความหมายของความจริง คุณค่าของตราสินค้า และความคุ้มค่าของการบริโภคมีได้มียู่โดยตัวมันเอง แต่ถูกสร้างขึ้นผ่านประสบการณ์และบริบททางสังคมของผู้บริโภค อันสอดคล้องกับแนวทางการวิจัยเชิงคุณภาพที่มุ่งทำความเข้าใจกระบวนการตีความต่อปรากฏการณ์ทางสังคมที่มีความซับซ้อน (Creswell & Poth, 2018) บนพื้นฐานดังกล่าว กรอบแนวคิดของการวิจัยจึงได้รับการพัฒนาจากการสังเคราะห์วรรณกรรมด้านการตลาดอย่างยั่งยืน การบริโภคเชิงคุณค่า และตราสินค้าเชิงเป้าหมาย ซึ่งสะท้อนการเปลี่ยนผ่านของแนวคิดการตลาดจากการเน้นคุณลักษณะของผลิตภัณฑ์ไปสู่การสร้างคุณค่าทางสังคมและความหมายของการบริโภค (Peattie & Belz, 2010; Kotler et al., 2021) โดยสามารถสรุปองค์ประกอบสำคัญที่เกี่ยวข้องกับการตัดสินใจซื้อของผู้บริโภคได้เป็นหลายมิติที่เชื่อมโยงกัน ได้แก่ การรับรู้ด้านความยั่งยืน การบริโภคเชิงคุณค่า การรับรู้ตราสินค้าเชิงเป้าหมาย ความไว้วางใจและความจริงใจของตราสินค้า การรับรู้คุณค่าแบบองค์รวม รวมถึงข้อจำกัดเชิงบริบทที่นำไปสู่ช่องว่างระหว่างทัศนคติและพฤติกรรม ซึ่งในเชิงกลไก การรับรู้ความยั่งยืนขององค์กรสามารถส่งอิทธิพลต่อการบริโภคเชิงคุณค่าและการรับรู้คุณค่าของตราสินค้า อันนำไปสู่การสร้างความรู้ไว้วางใจและการประเมินคุณค่าแบบองค์รวมของผู้บริโภค อย่างไรก็ตาม การตัดสินใจซื้อยังคงถูกกำกับโดยเงื่อนไขเชิงบริบท เช่น ราคา ความสะดวก และสถานการณ์ทางเศรษฐกิจ ซึ่งก่อให้เกิดช่องว่างระหว่างทัศนคติและพฤติกรรมของผู้บริโภค ในบริบทของประเทศไทย ปัจจัยทางเศรษฐกิจและสังคมยังมีบทบาทสำคัญในการกำหนดกระบวนการตีความคุณค่าและการตัดสินใจซื้อ ดังนั้น การตัดสินใจซื้อในบริบทความยั่งยืนจึงเป็นผลลัพธ์ของปฏิสัมพันธ์เชิงระบบระหว่างการเรียนรู้ความยั่งยืนขององค์กร การบริโภคเชิงคุณค่า การรับรู้ตราสินค้าเชิงเป้าหมาย ความไว้วางใจต่อองค์กร และเงื่อนไขทางเศรษฐกิจของผู้บริโภค ซึ่งกรอบแนวคิดดังกล่าวถูกนำมาใช้เป็นพื้นฐานในการออกแบบคำถามสัมภาษณ์และการวิเคราะห์ข้อมูลของการวิจัยนี้อย่างเป็นระบบ

ระเบียบวิธีวิจัย

รูปแบบการวิจัย

การศึกษานี้ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพเพื่อทำความเข้าใจการรับรู้ การตีความ และกระบวนการตัดสินใจซื้อของผู้บริโภคในบริบทของความยั่งยืนและตราสินค้าเชิงเป้าหมาย เนื่องจากพฤติกรรมการบริโภคที่เกี่ยวข้องกับคุณค่าทางสังคมและศีลธรรมมีความซับซ้อนและขึ้นอยู่บริบท แนวทางเชิงคุณภาพจึงเหมาะสมสำหรับการอธิบายประสบการณ์และการให้ความหมายของผู้บริโภคในชีวิตจริง (Creswell & Poth, 2018)

กลุ่มผู้ให้ข้อมูล

กลุ่มผู้ให้ข้อมูลประกอบด้วยผู้บริโภคชาวไทยที่มีประสบการณ์ในการเลือกซื้อสินค้าหรือบริการจากตราสินค้าที่สื่อสารประเด็นด้านความยั่งยืน การคัดเลือกใช้วิธีการเลือกตัวอย่างแบบเจาะจง (purposive sampling) โดยเลือกผู้ที่สามารถสะท้อนประสบการณ์การตัดสินใจซื้อได้อย่างชัดเจน ผู้ให้ข้อมูลจำนวน 30 ราย และเก็บข้อมูลจนถึงจุดอิ่มตัวของข้อมูล (data saturation) ซึ่งเป็นแนวทางที่ใช้กันอย่างแพร่หลายในงานวิจัยเชิงคุณภาพ (Guest et al. 2006)

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือหลักของการวิจัยคือแบบสัมภาษณ์เชิงลึกแบบกึ่งโครงสร้าง ซึ่งพัฒนาขึ้นจากกรอบแนวคิดการวิจัยและการทบทวนวรรณกรรม โดยคำถามครอบคลุมประเด็นเกี่ยวกับการรับรู้ความยั่งยืน ประสบการณ์กับตราสินค้า การประเมินความจริงใจขององค์กร ความหมายของความคุ้มค่า และปัจจัยเชิงบริบทที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจซื้อ ทั้งนี้ รูปแบบคำถาม

วารสารวิชาการก้าวหน้า ปีที่ 1 ฉบับที่ 2 ประจำเดือนมีนาคม – เมษายน พ.ศ. 2569

Kaonawat Academic Journal, Volume 1, Number 2, March – April, 2026

สมาคมเครือข่ายการเรียนรู้และนวัตกรรมองค์กร

ปลายเปิดถูกออกแบบเพื่อเปิดโอกาสให้ผู้ให้ข้อมูลสามารถสะท้อนความคิดเห็น มุมมอง และประสบการณ์ได้อย่างอิสระและลึกซึ้ง (Kvale & Brinkmann, 2009) นอกจากนี้ เพื่อให้มั่นใจในความน่าเชื่อถือและความตรงของเครื่องมือวิจัย แบบสัมภาษณ์ดังกล่าวได้ผ่านการตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (content validity) โดยผู้ทรงคุณวุฒิด้านการตลาดและการวิจัยเชิงคุณภาพจำนวน 3 ท่าน เพื่อประเมินความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับวัตถุประสงค์การวิจัย รวมทั้งมีการปรับปรุงถ้อยคำให้มีความชัดเจนและเหมาะสมกับบริบทของผู้ให้ข้อมูล อีกทั้งยังมีการทดลองใช้เครื่องมือ (pilot testing) กับกลุ่มตัวอย่างที่มีลักษณะใกล้เคียงกับกลุ่มเป้าหมาย เพื่อทดสอบความเข้าใจของคำถาม ลำดับการสัมภาษณ์ และระยะเวลาในการเก็บข้อมูล ก่อนนำไปใช้จริงในกระบวนการเก็บข้อมูลภาคสนามอย่างเป็นระบบ

การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บข้อมูลดำเนินการผ่านการสัมภาษณ์เชิงลึกแบบตัวต่อตัวในช่วงเดือนมกราคมถึงกุมภาพันธ์ พ.ศ. 2569 โดยเลือกสถานที่ที่มีความเหมาะสมและเอื้อต่อการให้ข้อมูลอย่างเป็นส่วนตัว เช่น ห้องประชุมในสถานศึกษา ร้านกาแฟที่มีบรรยากาศเงียบสงบ หรือสถานที่ที่ผู้ให้ข้อมูลสะดวก เพื่อส่งเสริมให้เกิดการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นอย่างเปิดเผยและเป็นธรรมชาติ การสัมภาษณ์ใช้เวลาประมาณ 45–60 นาทีต่อราย โดยได้รับการบันทึกเสียงภายใต้ความยินยอมของผู้ให้ข้อมูล และนำมาถอดความอย่างละเอียดเพื่อใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ทั้งนี้ ผู้วิจัยให้ความสำคัญกับจริยธรรมการวิจัยอย่างเคร่งครัด โดยเฉพาะการรักษาความลับ การไม่เปิดเผยตัวตนของผู้ให้ข้อมูล และการใช้ข้อมูลเพื่อวัตถุประสงค์ทางวิชาการเท่านั้น

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลใช้วิธีการวิเคราะห์เชิงธีมแบบตีความ (interpretive thematic analysis) (Braun & Clarke, 2006) โดยเริ่มจากการอ่านข้อมูล การเข้ารหัสข้อมูล การจัดกลุ่มรหัสเพื่อสร้างธีมหลักและธีมน้อย การตีความความหมายของธีม และการสังเคราะห์ผลการวิเคราะห์เพื่ออธิบายรูปแบบการตัดสินใจซื้อของผู้บริโภค การวิเคราะห์เน้นการตีความประสบการณ์และความหมายของผู้บริโภค มากกว่าการวิเคราะห์เชิงปริมาณ

ความน่าเชื่อถือของงานวิจัย

เพื่อเพิ่มความน่าเชื่อถือของผลการวิจัย การศึกษานี้ใช้วิธีตรวจสอบข้อมูลหลายรูปแบบ ได้แก่ การตรวจสอบความสอดคล้องของข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลหลายราย (data triangulation) การเปรียบเทียบข้ามกรณี (cross-case comparison) และการสะท้อนบทบาทของผู้วิจัย (reflexivity) ซึ่งช่วยให้ผลการวิจัยมีความโปร่งใสและมีความน่าเชื่อถือในเชิงวิชาการ

ผลการวิจัย

จากการวิเคราะห์ข้อมูลการสัมภาษณ์เชิงลึกของผู้ให้ข้อมูลจำนวน 30 ราย พบว่าการรับรู้ การตีความ และกระบวนการตัดสินใจซื้อของผู้บริโภคไทยในบริบทความยั่งยืนมิได้เป็นกระบวนการเชิงเส้น หากแต่เป็นกระบวนการเชิงความหมายที่เกิดขึ้นจากการปฏิสัมพันธ์ระหว่างประสบการณ์ส่วนบุคคล ค่านิยม และเงื่อนไขเชิงบริบท โดยสามารถอธิบายผลการวิจัยให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์การวิจัยทั้ง 4 ประการได้ดังนี้

ประการแรก ในด้านการอธิบายความหมายและการรับรู้ของผู้บริโภคไทยต่อแนวคิดเรื่องความยั่งยืน ผลการวิจัยพบว่า ผู้บริโภคไม่ได้ตีความความยั่งยืนในมิติเดียวหรือจำกัดอยู่เพียงด้านสิ่งแวดล้อม แต่รับรู้ในลักษณะองค์รวมที่ครอบคลุมทั้งมิติด้านสิ่งแวดล้อม สังคม และจริยธรรมทางธุรกิจ โดยผู้ให้ข้อมูลจำนวนมากให้ความสำคัญกับ “ความสอดคล้องระหว่างคำพูดกับการกระทำ” ขององค์กร กล่าวคือ การสื่อสารด้านความยั่งยืนจะมีความหมายต่อผู้บริโภคก็ต่อเมื่อสะท้อนผ่านการดำเนินงานจริงขององค์กรในระยะยาว มิใช่เพียงกิจกรรมทางการตลาดหรือการใช้สัญลักษณ์เชิงสิ่งแวดล้อมเท่านั้น

วารสารวิชาการก้าวหน้า ปีที่ 1 ฉบับที่ 2 ประจำเดือนมีนาคม – เมษายน พ.ศ. 2569

Kaonawat Academic Journal, Volume 1, Number 2, March – April, 2026

สมาคมเครือข่ายการเรียนรู้และนวัตกรรมองค์กร

ประการที่สอง ในด้านการวิเคราะห์วิธีที่ผู้บริโภคประเมินคุณค่าเชิงเป้าหมายของตราสินค้า ผลการวิจัยสะท้อนว่าผู้บริโภคให้ความสำคัญกับ “จุดยืน” หรือเหตุผลในการดำรงอยู่ของตราสินค้าในฐานะเกณฑ์สำคัญในการประเมินความจริงใจและความน่าเชื่อถือขององค์กร โดยตราสินค้าที่สามารถสื่อสารและปฏิบัติให้เห็นถึงบทบาทเชิงบวกต่อสังคมอย่างต่อเนื่อง เช่น การสนับสนุนชุมชนหรือการดำเนินธุรกิจอย่างเป็นธรรม จะได้รับการรับรู้ในเชิงบวกและก่อให้เกิดความไว้วางใจในระยะยาวในทางตรงกันข้าม หากผู้บริโภครับรู้ถึงความไม่สอดคล้องระหว่างการสื่อสารกับการดำเนินงานจริง จะนำไปสู่การตั้งคำถามต่อความจริงใจขององค์กร

ประการที่สาม ในด้านการศึกษากระบวนการที่ผู้บริโภคผสมผสานความคุ้มค่าทางเศรษฐกิจกับคุณค่าทางสังคมและสิ่งแวดล้อม ผลการวิจัยพบว่า การตัดสินใจซื้อของผู้บริโภคไทยเป็นกระบวนการประเมินคุณค่าแบบองค์รวม ซึ่งผสมผสานระหว่างเหตุผลทางเศรษฐกิจ อารมณ์ และศีลธรรม ผู้บริโภคจำนวนหนึ่งแสดงความเต็มใจที่จะจ่ายในราคาที่สูงขึ้นสำหรับสินค้าที่สอดคล้องกับค่านิยมของตน เช่น ความเป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมหรือความเป็นธรรมทางสังคม อย่างไรก็ตาม การตัดสินใจดังกล่าวยังคงถูกกำกับโดยข้อจำกัดในชีวิตจริง เช่น งบประมาณได้ ภาระค่าใช้จ่าย และความเหมาะสมในแต่ละสถานการณ์ ทำให้การประเมินคุณค่าเป็นกระบวนการที่ต้องสร้างสมดุลระหว่าง “คุณค่าเชิงความหมาย” และ “ความสามารถในการจ่าย”

ประการสุดท้าย ในด้านการเสนอข้อเสนอแนะเชิงกลยุทธ์สำหรับองค์กรธุรกิจ ผลการวิจัยสะท้อนให้เห็นว่า การสร้างความยั่งยืนในมุมมองของผู้บริโภคไม่ได้เกิดจากการสื่อสารเพียงอย่างเดียว แต่ต้องอาศัยความสอดคล้องระหว่างคุณค่าที่องค์กรประกาศกับประสบการณ์ที่ผู้บริโภครับรู้จริง โดยองค์กรควรให้ความสำคัญกับการสร้างความน่าเชื่อถือผ่านการดำเนินงานที่โปร่งใสและต่อเนื่อง ควบคู่กับการออกแบบการสื่อสารที่สะท้อนคุณค่าอย่างแท้จริง ทั้งนี้ ผลการวิจัยยังชี้ให้เห็นถึงการมีอยู่ของช่องว่างระหว่างทัศนคติและพฤติกรรม ซึ่งเกิดจากข้อจำกัดเชิงบริบท เช่น ราคาและความสะดวก ดังนั้น กลยุทธ์ด้านความยั่งยืนขององค์กรจึงควรคำนึงถึงเงื่อนไขดังกล่าว และออกแบบคุณค่าให้สามารถเข้าถึงและตอบโจทย์ผู้บริโภคในชีวิตจริงได้อย่างเหมาะสม

โดยสรุป ผลการวิจัยทั้งหมดสะท้อนว่า การตัดสินใจซื้อของผู้บริโภคไทยในบริบทความยั่งยืนเป็นผลลัพธ์ของกระบวนการตีความคุณค่าที่ซับซ้อน ซึ่งเกิดจากการปฏิสัมพันธ์ระหว่างการรับรู้ความยั่งยืนขององค์กร การรับรู้ตราสินค้าเชิงเป้าหมาย ความไว้วางใจของผู้บริโภค และข้อจำกัดเชิงบริบทในชีวิตประจำวัน

การอภิปรายผล

ผลการวิจัยสะท้อนให้เห็นว่าการตัดสินใจซื้อของผู้บริโภคไทยในบริบทของความยั่งยืนมิได้เป็นเพียงผลลัพธ์ของการประเมินคุณลักษณะของสินค้า หากแต่เป็นกระบวนการตีความคุณค่าที่เกิดขึ้นภายใต้บริบททางเศรษฐกิจ สังคม และประสบการณ์ส่วนบุคคลของผู้บริโภค ซึ่งสามารถอภิปรายให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์การวิจัยทั้ง 4 ประการได้อย่างเป็นระบบดังนี้

ในประเด็นแรกเกี่ยวกับการอธิบายความหมายและการรับรู้ของผู้บริโภคต่อความยั่งยืน ผลการวิจัยชี้ให้เห็นว่าผู้บริโภคไทยมีแนวโน้มตีความความยั่งยืนในลักษณะองค์รวมที่ครอบคลุมทั้งมิติด้านสิ่งแวดล้อม สังคม และจริยธรรมขององค์กร ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดการตลาดอย่างยั่งยืนที่มองความยั่งยืนในฐานะระบบคุณค่าที่เชื่อมโยงผู้มีส่วนได้ส่วนเสียหลายฝ่าย (Peattie & Belz, 2010; Belz & Peattie, 2012) ข้อค้นพบดังกล่าวยังสะท้อนมิติของการบริโภคเชิงคุณค่าและแนวคิด Consumer Culture Theory ที่อธิบายว่าการเลือกตราสินค้าเป็นกระบวนการที่ผู้บริโภคใช้ในการแสดงตัวตนและค่านิยมของตนเอง (Arnould & Thompson, 2005) กล่าวคือ ความยั่งยืนในมุมมองของผู้บริโภคไม่ได้เป็นเพียงคุณลักษณะของสินค้า แต่เป็น “ความหมายเชิงสังคม” ที่เชื่อมโยงกับอัตลักษณ์และจุดยืนของผู้บริโภค

วารสารวิชาการก้าวหน้า ปีที่ 1 ฉบับที่ 2 ประจำเดือนมีนาคม – เมษายน พ.ศ. 2569

Kaonawat Academic Journal, Volume 1, Number 2, March – April, 2026

สมาคมเครือข่ายการเรียนรู้และนวัตกรรมองค์กร

ในประเด็นที่สองเกี่ยวกับการประเมินคุณค่าเชิงเป้าหมายของตราสินค้า ผลการวิจัยพบว่าผู้บริโภคใช้ “จุดยืนของตราสินค้า” เป็นเกณฑ์สำคัญในการประเมินความจริงใจและความน่าเชื่อถือขององค์กร ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดการตลาด 5.0 ที่เสนอให้องค์กรมีบทบาทในการสร้างคุณค่าทางสังคมควบคู่กับการดำเนินธุรกิจ (Kotler et al., 2021) และสอดคล้องกับงานของ Bhattacharya และ Sen (2004) ที่ชี้ว่าการดำเนินกิจกรรมเพื่อสังคมสามารถเสริมสร้างความไว้วางใจและความผูกพันของผู้บริโภคได้ อย่างไรก็ตาม ผลการวิจัยยังสะท้อนให้เห็นว่าผู้บริโภคมีความสามารถในการประเมินและตั้งคำถามต่อความจริงใจขององค์กร โดยเฉพาะเมื่อการสื่อสารด้านความยั่งยืนไม่สอดคล้องกับการดำเนินงานจริง ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดเรื่องความเสี่ยงของ greenwashing ที่สามารถบ่อนทำลายความไว้วางใจของผู้บริโภคได้ (Delmas & Burbano, 2011)

ในประเด็นที่สามเกี่ยวกับกระบวนการผสานความคุ้มค่าทางเศรษฐกิจกับคุณค่าทางสังคมและสิ่งแวดล้อม ผลการวิจัยชี้ให้เห็นว่าการตัดสินใจซื้อของผู้บริโภคไทยเป็นกระบวนการประเมินคุณค่าแบบองค์รวม ซึ่งผสมผสานทั้งมิติด้านเศรษฐกิจ อารมณ์ และศีลธรรม ข้อค้นพบนี้สอดคล้องกับแนวคิดการรับรู้คุณค่าของผู้บริโภคที่มองคุณค่าเป็นผลของการเปรียบเทียบระหว่างสิ่งที่ได้รับและสิ่งที่เสียไป (Zeithaml, 1988) รวมถึงแนวคิดคุณค่าหลายมิติของ Sheth et al. (1991) ที่อธิบายว่าผู้บริโภคประเมินคุณค่าผ่านมิติด้านหน้าที่ อารมณ์ และสังคม อย่างไรก็ตาม การผสานคุณค่าดังกล่าวไม่ได้เกิดขึ้นอย่างสมบูรณ์ เนื่องจากการตัดสินใจซื้อยังคงถูกจำกัดด้วยเงื่อนไขเชิงบริบท เช่น ราคา ความสะดวก และข้อจำกัดทางเศรษฐกิจในชีวิตประจำวัน

ในประเด็นสุดท้ายเกี่ยวกับข้อเสนอแนะเชิงกลยุทธ์ ผลการวิจัยสะท้อนให้เห็นว่าการสร้างความยั่งยืนในเชิงการตลาดไม่สามารถพึ่งพาการสร้างภาพลักษณ์ของผู้บริโภคเพียงอย่างเดียว แต่ต้องคำนึงถึงข้อจำกัดเชิงโครงสร้างของตลาด ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิด attitude-behavior gap ที่อธิบายความไม่สอดคล้องระหว่างทัศนคติและพฤติกรรมของผู้บริโภค (Carrington et al., 2010) รวมถึงข้อค้นพบของ Vermeir และ Verbeke (2006) ที่ชี้ว่าปัจจัยด้านราคาและการเข้าถึงสินค้ามีบทบาทสำคัญต่อพฤติกรรมการบริโภคอย่างยั่งยืน ดังนั้น องค์กรธุรกิจควรออกแบบกลยุทธ์ที่บูรณาการทั้งมิติของ “คุณค่าเชิงความหมาย” และ “ความสามารถในการเข้าถึง” โดยเน้นความสอดคล้องระหว่างการสื่อสารและการดำเนินงานจริง เพื่อสร้างความไว้วางใจและการยอมรับในระยะยาว

โดยสรุป การอภิปรายผลในครั้งนี้ชี้ให้เห็นว่าการตัดสินใจซื้อของผู้บริโภคไทยในบริบทของความยั่งยืนเป็นกระบวนการเชิงสังคมที่ซับซ้อน ซึ่งเกิดจากปฏิสัมพันธ์ระหว่างการรับรู้ความยั่งยืนขององค์กร การบริโภคเชิงคุณค่า การรับรู้ตราสินค้าเชิงเป้าหมาย ความไว้วางใจของผู้บริโภค และเงื่อนไขเชิงบริบททางเศรษฐกิจ ผลการวิจัยจึงช่วยขยายองค์ความรู้ด้านพฤติกรรมผู้บริโภค โดยเน้นย้ำว่าความหมายของความยั่งยืนและคุณค่าของตราสินค้าไม่ได้ถูกกำหนดโดยองค์กรเพียงฝ่ายเดียว แต่ถูกสร้างขึ้นผ่านกระบวนการตีความของผู้บริโภคในบริบทจริง

วารสารวิชาการก้าวหน้า ปีที่ 1 ฉบับที่ 2 ประจำเดือนมีนาคม – เมษายน พ.ศ. 2569

Kaonawat Academic Journal, Volume 1, Number 2, March – April, 2026

สมาคมเครือข่ายการเรียนรู้และนวัตกรรมองค์กร

เอกสารอ้างอิง

- โพสต์ทูเดย์. (2568ก, 15 มกราคม). *วิเคราะห์เทรนด์ผู้บริโภคใหม่กับการให้คุณค่าความยั่งยืน*. Post Today.
<https://www.posttoday.com>
- โพสต์ทูเดย์. (2568ข, 20 กุมภาพันธ์). *ธุรกิจไทยกับการปรับตัวสู่การเป็นตราสินค้าเชิงเป้าหมาย*. Post Today.
<https://www.posttoday.com>
- Arnould, E. J., & Thompson, C. J. (2005). Consumer Culture Theory (CCT): Twenty years of research. *Journal of Consumer Research*, 31(4), 868–882. <https://doi.org/10.1086/426626>
- Belz, F. M., & Peattie, K. (2012). *Sustainability marketing: A global perspective* (2nd ed.). John Wiley & Sons.
- Bhattacharya, C. B., & Sen, S. (2004). Doing better at doing good: When, why, and how consumers respond to corporate social initiatives. *California Management Review*, 47(1), 9–24.
<https://doi.org/10.2307/41166284>
- Braun, V., & Clarke, V. (2006). Using thematic analysis in psychology. *Qualitative Research in Psychology*, 3(2), 77–101. <https://doi.org/10.1191/1478088706qp0630a>
- Carrington, M. J., Neville, B. A., & Whitwell, G. J. (2010). Why ethical consumers don't walk their talk: Towards a framework for understanding the gap between the ethical purchase intentions and actual behavior of ethically minded consumers. *Journal of Business Ethics*, 97(1), 139–158.
<https://doi.org/10.1007/s10551-010-0501-6>
- Creswell, J. W., & Poth, C. N. (2018). *Qualitative inquiry and research design: Choosing among five approaches* (4th ed.). SAGE Publications.
- Delmas, M. A., & Burbano, V. C. (2011). The drivers of greenwashing. *California Management Review*, 54(1), 64–87. <https://doi.org/10.1525/cmr.2011.54.1.64>
- Guest, G., Bunce, A., & Johnson, L. (2006). How many interviews are enough? Experimenting with data saturation and variability. *Field Methods*, 18(1), 59–82.
<https://doi.org/10.1177/1525822X05279903>
- Haws, K. L., Winterich, K. P., & Naylor, R. W. (2014). Seeing the world through GREEN-tinted glasses: Green consumption values and responses to environmentally friendly products. *Journal of Consumer Psychology*, 24(3), 336–354. <https://doi.org/10.1016/j.jcps.2013.11.002>
- Holbrook, M. B. (Ed.). (1999). *Consumer value: A framework for analysis and research*. Routledge.
<https://doi.org/10.4324/9780203010679>
- Keller, K. L. (2013). *Strategic brand management: Building, measuring, and managing brand equity* (4th ed.). Pearson.
- Kotler, P., Kartajaya, H., & Setiawan, I. (2021). *Marketing 5.0: Technology for humanity*. John Wiley & Sons.
- Kvale, S., & Brinkmann, S. (2009). *InterViews: Learning the craft of qualitative research interviewing* (2nd ed.). SAGE Publications.
- Lyon, T. P., & Montgomery, A. W. (2015). The means and end of greenwash. *Organization & Environment*, 28(2), 223–249. <https://doi.org/10.1177/1086026615575332>

วารสารวิชาการก้าวหน้า ปีที่ 1 ฉบับที่ 2 ประจำเดือนมีนาคม – เมษายน พ.ศ. 2569

Kaonawat Academic Journal, Volume 1, Number 2, March – April, 2026

สมาคมเครือข่ายการเรียนรู้และนวัตกรรมองค์กร

-
- McDonagh, P., & Prothero, A. (2014). Sustainability marketing as if the world mattered. *Journal of Marketing Management*, 30(11–12), 1186–1219. <https://doi.org/10.1080/0267257X.2014.943263>
- Peattie, K., & Belz, F. M. (2010). Sustainability marketing—An innovative conception of marketing. *Marketing Review St. Gallen*, 27(5), 8–15. <https://doi.org/10.1007/s11621-010-0085-7>
- Sheth, J. N., Newman, B. I., & Gross, B. L. (1991). Why we buy what we buy: A theory of consumption values. *Journal of Business Research*, 22(2), 159–170. [https://doi.org/10.1016/0148-2963\(91\)90050-8](https://doi.org/10.1016/0148-2963(91)90050-8)
- Stern, P. C. (2000). Toward a coherent theory of environmentally significant behavior. *Journal of Social Issues*, 56(3), 407–424. <https://doi.org/10.1111/0022-4537.00175>
- Vermeir, I., & Verbeke, W. (2006). Sustainable food consumption: Exploring the consumer "attitude – behavioral intention" gap. *Journal of Agricultural and Environmental Ethics*, 19(2), 169–194. <https://doi.org/10.1007/s10806-005-5485-3>
- White, K., Habib, R., & Hardisty, D. J. (2019). How to SHIFT consumer behaviors to be more sustainable: A framework and overview. *Journal of Marketing*, 83(3), 22–49. <https://doi.org/10.1177/0022242919825649>
- Zeithaml, V. A. (1988). Consumer perceptions of price, quality, and value: A means-end model and synthesis of evidence. *Journal of Marketing*, 52(3), 2–22. <https://doi.org/10.1177/002224298805200302>

วารสารวิชาการก้าวหน้า ปีที่ 1 ฉบับที่ 2 ประจำเดือนมีนาคม – เมษายน พ.ศ. 2569

Kaonawat Academic Journal, Volume 1, Number 2, March – April, 2026

สมาคมเครือข่ายการเรียนรู้และนวัตกรรมองค์กร

การจัดการธุรกิจสินค้าเกษตรมูลค่าสูงคืออะไร

อริวัฒน์ อาซากิจ

นักวิชาการอิสระ

อีเมล : ar0254757@gmail.com

ศุภกฤษ บุญจันทร์

อาจารย์ประจำสาขาวิชาการบัญชี มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี

อีเมล: Supakrit.boo@rmutr.ac.th

บทคัดย่อ

การจัดการธุรกิจสินค้าเกษตรมูลค่าสูง มี 5 คุณลักษณะ ได้แก่ 1) เทคโนโลยีและนวัตกรรม 2) การจัดการของมูลและสารสนเทศการเกษตร 3) ห่วงโซ่อุปทานและโลจิสติกส์ 4) การเงินและการลงทุน 5) การเกษตรยั่งยืน เป็นการสร้างมูลค่าเพิ่มของผลิตผลทางการเกษตร ซึ่งแต่เดิมมักจะขายในรูปแบบวัตถุดิบที่ไม่ค่อยมีมูลค่า มาเป็นการแปรรูปด้วยกระบวนการที่ไม่ซับซ้อน เพื่อตอบสนองความต้องการของผู้บริโภค มีทั้งสินค้าเกษตรอาหารกับไม่ใช่อาหาร อีกนัยยะหนึ่ง เป็นการจัดการตั้งแต่ต้นน้ำ กลางน้ำ ปลายน้ำ โดยใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ ปัญญาประดิษฐ์ รวมทั้งศาสตร์บริหารธุรกิจ เพื่อก่อให้เกิดประโยชน์สูงสุด ต้นทุนต่ำที่สุด ทั้งในด้านการจัดการทางการเกษตรและการจัดการสินค้าเกษตร พร้อมกับให้เกษตรกรมีจิตสำนึกต่อสภาพแวดล้อมและ ธรรมชาติ

คำสำคัญ : การจัดการ ธุรกิจสินค้าเกษตร มูลค่าสูง

วารสารวิชาการก้าวหน้า ปีที่ 1 ฉบับที่ 2 ประจำเดือนมีนาคม – เมษายน พ.ศ. 2569

Kaonawat Academic Journal, Volume 1, Number 2, March – April, 2026

สมาคมเครือข่ายการเรียนรู้และนวัตกรรมองค์กร

MAMANING HIGH -NVALUE AGRICULTURAL BUSINESSES

Athiwat Asakit

Independent Scholar

Email: ar0254757@gmail.com

Supakrit Boonchan

Lecturer, Accounting Program

Rajamangala University of Technology Rattanakosin

Email: Supakrit.boon@rmutr.ac.th

Abstract

The management of high-value agricultural businesses has five characteristics : 1) Technology and innovation, 2) Agricultural data and information management, 3) Supply chain and logistics, 4) Finance and investment, and 5) Sustainable agriculture. It involves creating added value for agricultural products, which were previously sold as low-value raw materials, by transforming them through simple processes to meet consumer demand. This includes both food and non-food products. In other words, it involves managing the entire value chain, from upstream to downstream, using information technology, artificial intelligence, and business administration principles to maximize benefits and minimize costs in both agricultural management and product management, while simultaneously fostering environmental and natural awareness among farmers.

Keywords : Management, agricultural commodity business, high value

วารสารวิชาการก้าวหน้า ปีที่ 1 ฉบับที่ 2 ประจำเดือนมีนาคม – เมษายน พ.ศ. 2569

Kaonawat Academic Journal, Volume 1, Number 2, March – April, 2026

สมาคมเครือข่ายการเรียนรู้และนวัตกรรมองค์กร

บทนำ

ท่ามกลางสภาพแวดล้อมทางสังคมที่มีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา รวมถึงความท้าทายจากการขยายตัวทางเศรษฐกิจ บนพื้นฐานทรัพยากรธรรมชาติที่มีอยู่อย่างจำกัด ส่งผลให้ภาคการเกษตรของไทยยังคงประสบปัญหาหลายประการ ทั้งราคาผลผลิตที่ขาดเสถียรภาพ ปัญหาหนี้สินครัวเรือนเกษตรกรที่ยังอยู่ในระดับสูง และสถาบันเกษตรกรยังขาดความเข้มแข็ง ซึ่งตลอดระยะเวลาที่ผ่านมา หน่วยงานภาครัฐมีส่วนช่วยพัฒนาคุณภาพชีวิตและความเป็นอยู่ของเกษตรกร โดยได้เร่งขับเคลื่อนนโยบายสินค้าเกษตรและบริการ มูลค่าสูง ด้วยการส่งเสริมให้เกษตรกรในพื้นที่ได้ทำเกษตรแบบประณีตหรือเกษตรแม่นยำสูง ที่ใช้ประโยชน์จากเทคโนโลยีชีวภาพและเทคโนโลยีหมุนเวียน เพื่อยกระดับการผลิตและสร้างคุณค่า ต่อยอดเป็นสินค้าเกษตรมูลค่าสูงและระบบอาหารที่ยั่งยืน ทั้งนี้หน่วยงานภาครัฐมีจุดมุ่งเน้นให้เกษตรกรสามารถดึงศักยภาพของตนเองเพื่อ 1) การปรับเปลี่ยนผลิตภาพการผลิต (Improve Productivity) พร้อมกับการศึกษาวิจัยประสิทธิภาพการผลิตอย่างสม่ำเสมอ 2) การใช้ประโยชน์จากความก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และนวัตกรรม (Science Technology and Innovation) พัฒนารูปแบบการผลิต เพื่อให้ได้ผลผลิตตามความต้องการของตลาด 3) การบริหารทางการเงินและบัญชี การลงทุนในตลาดทุน (Financial and Accounting Management, Equity Investment) 4) การบริหารจัดการห่วงโซ่อุปทาน (Logistics Supply Chain Management) 5) การจัดการข้อมูล และการวิเคราะห์ข้อมูล (Data Management and Data Analytics) ซึ่งเป็นการใช้ข้อมูลที่มีในการบริหารจัดการ ผลิตภาพการผลิต 6) การบริหารการประหยัดต่อขนาด และการบริหารความมั่นคงวัตถุดิบในห่วงโซ่อุปทาน (Economics of Scale and supply Chain Security) 7) การบริหารจัดการภายในแปลงให้เกิดการหมุนเวียน ของปัจจัยการผลิต และผลผลิต อย่างยั่งยืน (Circular and Sustainable Business Model : Lean and Clean Factory/Energy) และ 8) การบริหารจัดการองค์ความรู้ภาคการผลิตภายใต้แนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนา ขององค์กรอย่างยั่งยืน (Environmental, social, corporate governance, ESG) ซึ่งเป็นการผลิตที่คำนึงถึงความรับผิดชอบต่อ 3 ด้านหลัก คือ สิ่งแวดล้อม สังคม การกำกับดูแลหรือการบริหารเพื่อเป็นการปรับตัวให้เหมาะสมกับปัจจุบันและอนาคต

ด้วยเหตุนี้จึงได้มีนโยบายจากรัฐบาลยกระดับสินค้าเกษตรและเสริมศักยภาพเกษตรกร ผ่านการผลักดันสินค้าเกษตรและบริการมูลค่าสูง โดยมอบหมายให้ทุกหน่วยงานในสังกัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ พร้อมทั้งสถาบันการศึกษา ดำเนินการบูรณาการตามแผนงานและงบประมาณ เพื่อขับเคลื่อนนโยบายดังกล่าวในกรอบระยะเวลาตามยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (พ.ศ. 2561 - 2580) และแผนพัฒนาการเกษตรและสหกรณ์ฯ (พ.ศ.2566 - 2570) ซึ่งถือได้ว่าเป็นวาระสำคัญแห่งชาติ

การเกษตรมูลค่าสูง (High-Value Agriculture)

เป็นการทำเกษตรที่เน้น คุณภาพและคุณค่าเพิ่ม มากกว่าปริมาณ โดยใช้เทคโนโลยี นวัตกรรม และการตลาดมาช่วยยกระดับสินค้าเกษตรให้มีราคาสูงขึ้น สร้างรายได้ที่มั่นคงและยั่งยืนให้เกษตรกร โดยมุ่งเน้นที่การผลิตสินค้าเฉพาะทาง (Niche Market) เช่น สินค้าออร์แกนิก พืชผักผลไม้เกรดพรีเมียม การแปรรูป หรือการสร้างเรื่องราว (Storytelling) ให้สินค้ามีเอกลักษณ์ แทนการปลูกพืชพื้นฐานที่มีราคาต่ำ

คุณลักษณะของการเกษตรมูลค่าสูง ซึ่งมี 5 คุณลักษณะ ดังต่อไปนี้

คุณลักษณะที่ 1 เทคโนโลยีและนวัตกรรม หรือเกษตรอัจฉริยะ (Technology and innovation, or smart agriculture) เป็นการนำเทคโนโลยีและกระบวนการที่ทันสมัย มาปรับใช้ในการทำเกษตร เพื่อเพิ่มผลผลิต และให้มีประสิทธิภาพรวมทั้งประสิทธิผล ประกอบด้วย 7 ด้าน ดังต่อไปนี้

1) การใช้โดรนเพื่อการเกษตร (Using drones for agriculture) การใช้โดรนในเทคโนโลยีทางการเกษตรสมัยใหม่ที่มีประโยชน์ต่อเกษตรกรเป็นอย่างมาก เนื่องจากโดรนสามารถทำงานด้วยการบินได้ครอบคลุมในพื้นที่ที่กำหนด ทำงานได้อย่างรวดเร็วและประหยัดต้นทุนมากกว่าการจ้างแรงงาน สามารถบังคับและควบคุมโดรนให้ทำงานตามที่ต้องการ ไม่ว่าจะเป็นการรดน้ำ การพ่นสารเคมี การฉีดยาปราบศัตรูพืช การให้น้ำในปริมาณที่เหมาะสมในพื้นที่ที่ต้องการ นอกจากนี้การใช้โดรนนั้นยังช่วยเกษตรกรลดความเสี่ยงจากสารเคมีที่เป็นอันตราย สามารถรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับสุขภาพของพืชและตรวจสอบปัญหาเพื่อให้สามารถจัดการได้

2) ปัญญาประดิษฐ์ (AI : Artificial Intelligence) เพื่อตรวจสอบคุณภาพผลผลิต แน่นอนว่าเมื่อเกษตรกรปลูกพืชผัก ผลไม้ จนออกผลผลิตแล้ว ก่อนจะนำไปจำหน่ายต้องมีการตรวจสอบคุณภาพ ในอดีตจะใช้แรงงานมนุษย์ตรวจสอบโดยใช้เครื่องมือง่าย ๆ ในการชั่ง ตวง วัด และดูจากภายนอกว่าผลผลิตที่ได้มีความสมบูรณ์หรือไม่ แต่ความเป็นจริงแล้ว การใช้สายตาของมนุษย์ไม่สามารถตรวจสอบคุณภาพตามมาตรฐานได้ทั้งหมด ซึ่งในปัจจุบันมีเทคโนโลยีทางการเกษตรอย่าง ปัญญาประดิษฐ์ (AI) ในการตรวจสอบ โดยการให้เรียนรู้ เช่น การเรียนรู้เชิงลึก (Deep Learning) ทำการประมวลผลด้วยคอมพิวเตอร์ว่า ผลผลิตแบบไหนดี แบบไหนมีปัญหา และปัญหาเกิดจากอะไร เป็นการตรวจสอบได้อย่างรวดเร็ว ช่วยลดเวลาของเกษตรกรได้เป็นอย่างมาก

3) การใช้นวัตกรรมเศรษฐกิจชีวภาพ (Using bioeconomy innovations) เป็นเทคโนโลยีทางการเกษตรสมัยใหม่มุ่งเน้นการใช้ทรัพยากรหมุนเวียน เช่น ชากพืช ชากสัตว์ และจุลินทรีย์ มาใช้ในการผลิตพลังงาน ถือว่าเป็นเทคโนโลยีทางการเกษตรที่น่าสนใจ ตัวอย่างเช่น การนำพืชและของเสียจากสัตว์มาสร้างพลังงานชีวมวล การผลิตพลาสติกชีวภาพที่ย่อยสลายได้ และการสร้างผลผลิตที่ได้มาจากธรรมชาติ ซึ่งจะช่วยลดปัญหา ที่ส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม ประเทศไทยมีการนำกากที่ได้จากพืชมาทำพลังงานชีวมวล เช่น โรงงานผลิตน้ำตาลจะเอาชานอ้อยที่ได้ในกระบวนการผลิต ไปส่งต่อให้กับโรงงานผลิตไฟฟ้าเพื่อสร้างพลังงานอีกที เป็นระบบที่ใช้ประโยชน์จากเทคโนโลยีทางการเกษตรในทุกรูปแบบ ตั้งแต่น้ำตาลจนถึงพลังงาน

4) การทำเกษตรแนวตั้ง (Vertical Farming) ในการทำการเกษตรแบบดั้งเดิม จะต้องใช้พื้นที่ขนาดใหญ่ในการปลูกพืช แต่ในปัจจุบันสามารถทำการเกษตรในแนวตั้งได้ คล้าย ๆ การจับพืชผักมาปลูกเป็นคอนโดมิเนียม ซึ่งจะช่วยให้เพิ่มผลผลิตบนพื้นที่จำกัด เทคโนโลยีทางการเกษตรแบบอัจฉริยะ จะมีการควบคุมสภาพแวดล้อมที่ช่วยให้พืชผักเติบโตได้ดี ไม่ว่าจะเป็นการใช้แสงประดิษฐ์ การให้อาหารและให้น้ำที่ควบคุมอย่างเป็นระบบ การทำเกษตรแนวตั้งนี้ช่วยแก้ปัญหาความมั่นคงทางอาหารกับโลกได้อีกทางหนึ่ง เพราะสามารถปลูกพืชผักได้ตลอดทั้งปี อย่างในประเทศอิสราเอล มีการใช้เทคโนโลยีทางการเกษตร โดยมีการสร้างฟาร์มแนวตั้ง ใกล้กับซูเปอร์มาร์เก็ต ร้านอาหาร และร้านค้าทั่วไป สามารถซื้อกลับไปทานหรือซื้อไปปลูกต่อได้

5) เทคโนโลยีการขนส่งสินค้าเกษตร (Agricultural transportation technology) การขนส่งสินค้าเกษตรเป็นเรื่องที่ทำนายและสำคัญสำหรับผู้ประกอบการอย่างมาก เนื่องจากสินค้าเกษตรเน่าเสียได้ง่าย บางครั้งยังส่งไปไม่ถึงที่หมายสินค้าอาจจะหมดอายุเสียก่อน จึงต้องมีเทคโนโลยีทางการเกษตรสมัยใหม่เพื่อยืดอายุของสินค้า ไม่ว่าจะเป็นบรรจุภัณฑ์ที่ช่วยป้องกันการเน่าเสีย หรือกระบวนการที่ช่วยเก็บสินค้าให้ได้นานขึ้น เทคโนโลยีการขนส่งสินค้าเกษตรที่มีประสิทธิภาพจะช่วยลดการสูญเสียระหว่างการขนส่ง และรักษาคุณภาพของผลผลิต

6) แอปพลิเคชันเกษตรกรดิจิทัล (Digital farmer application) เมื่อเกษตรกรส่วนใหญ่สามารถเข้าถึงโทรศัพท์มือถือแบบสมาร์ทโฟนได้ สามารถใช้ประโยชน์จากแอปพลิเคชันต่าง ๆ ที่สามารถส่งคำสั่งและควบคุมอุปกรณ์ต่าง ๆ ด้วยโทรศัพท์มือถือเพียงเครื่องเดียว ยกตัวอย่าง เช่น การใช้โทรศัพท์มือถือเปิดปิดน้ำหรือตั้ง

วารสารวิชาการก้าวหน้า ปีที่ 1 ฉบับที่ 2 ประจำเดือนมีนาคม – เมษายน พ.ศ. 2569

Kaonawat Academic Journal, Volume 1, Number 2, March – April, 2026

สมาคมเครือข่ายการเรียนรู้และนวัตกรรมองค์กร

เวลาให้มีการเปิดน้ำ การควบคุมอุณหภูมิให้เหมาะสมต่อการเติบโตของพืชผัก ซึ่งนวัตกรรมเหล่านี้ช่วยทำให้เกษตรกรสามารถจัดการ ได้สะดวก สามารถควบคุมระยะไกลได้ และประหยัดเงินและแรงงาน อย่างในประเทศจีน ที่เทคโนโลยีทางการเกษตรได้พัฒนาอย่างรวดเร็ว ทำให้ประชากรเข้าถึงเทคโนโลยีได้ง่าย โดยเฉพาะโทรศัพท์มือถือแบบสมาร์ตโฟน ทำให้เกษตรกรปรับตัวให้กลายเป็นการเกษตรกรแบบดิจิทัลได้เพิ่มขึ้น

7) แพลตฟอร์มสำหรับธุรกิจการเกษตร (Platform for agricultural businesses) เป็นการให้บริการธุรกิจทางการเกษตร ตัวอย่างเช่น หากเกษตรกรต้องการขายสินค้าสามารถหาผู้ซื้อ ผ่านทางแพลตฟอร์มออนไลน์หรือแอปพลิเคชัน ทำให้ไม่ต้องผ่านพ่อค้าคนกลาง ช่วยลดภาระให้กับเกษตรกร และสามารถส่งสินค้าสู่ผู้บริโภคได้อย่างรวดเร็ว ในปีปัจจุบัน พ.ศ. 2568 มีแพลตฟอร์มที่หลากหลายในการบริหารจัดการขายสินค้าทางการเกษตรสู่ผู้บริโภคโดยตรง

โดยสรุปจะเห็นได้ว่า เทคโนโลยีและนวัตกรรม หรือเกษตรอัจฉริยะ (Technology and innovation, or smart agriculture) คือ การนำวิทยาการสมัยใหม่มาประยุกต์ใช้ในภาคการเกษตร เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการผลิต พัฒนาคุณภาพผลผลิต และลดต้นทุน โดยครอบคลุมตั้งแต่การปลูก การดูแล การเก็บเกี่ยว ไปจนถึงการแปรรูปและการขนส่งสู่ผู้บริโภค เทคโนโลยีเหล่านี้จะช่วยให้สามารถผลิตได้มากขึ้นในพื้นที่จำกัด และยังรักษาความสดและคุณค่าทางโภชนาการของผลผลิต เช่น การใช้โดรนเพื่อการเกษตร ปัญญาประดิษฐ์ การใช้นวัตกรรมเศรษฐกิจชีวภาพ การทำเกษตรแนวตั้ง เทคโนโลยีการขนส่งสินค้าเกษตร แอปพลิเคชันเกษตรกรดิจิทัล แพลตฟอร์มสำหรับธุรกิจการเกษตร ทั้งนี้เพื่อมุ่งสู่เป้าหมายความมั่นคงทางอาหารอย่างยั่งยืนในระดับโลก ข้อเสนอแนะ ควรศึกษาว่าเทคโนโลยีทางการเกษตรสมัยใหม่สิ่งไหนช่วยเพิ่มศักยภาพในธุรกิจได้ และทดลองว่าจะสามารถใช้ประโยชน์จากเทคโนโลยีทางการเกษตรได้อย่างไร ค่อยปรับทีละนิดโดยเริ่มจากสิ่งใกล้ตัวก่อน เช่น การใช้โทรศัพท์มือถือที่มีแอปพลิเคชันในการช่วยทำงานให้ง่ายกว่าเดิม และทยอยปรับเปลี่ยนมาใช้เทคโนโลยีทางการเกษตรสมัยใหม่ที่ได้ประโยชน์มากยิ่งขึ้น

คุณลักษณะที่ 2 การจัดการของมูลและสารสนเทศการเกษตร (Agricultural data and information management) เป็นการวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อการตัดสินใจทาง การจัดการข้อมูลทางการเกษตร กระบวนการสำคัญในการนำข้อมูลและสารสนเทศมาเพิ่มประสิทธิภาพการผลิต ลดต้นทุน ของภาคเกษตรกรรม

กระบวนการจัดการข้อมูลเกษตร ประกอบด้วย

การรวบรวมข้อมูล (Data Collection) เป็นขั้นตอนแรกที่สำคัญ โดยใช้เทคโนโลยี เช่น ไอโอที (IoT : Internet of Things) เพื่อวัดสภาพแวดล้อมต่าง ๆ เช่น ความชื้นในดิน อุณหภูมิ น้ำและแสงแดด หรือใช้ โดรนในการสำรวจแปลงเพาะปลูก บันทึกภาพความละเอียดสูง เก็บรวบรวมข้อมูลการผลิตพืชรายเดือน ทะเบียนเกษตรกร เป็นต้น

การจัดเก็บข้อมูล (Data Storage) คือ การจัดเก็บข้อมูลอย่างเป็นระบบในฐานข้อมูลเพื่อให้สามารถเข้าถึงและนำไปใช้ในขั้นตอนต่อไปได้สะดวก อันได้แก่

- การจัดระเบียบข้อมูลและโครงสร้าง (Data Organization & Structuring) การกำหนดรูปแบบและโครงสร้างข้อมูลให้เป็นมาตรฐานเดียวกัน เพื่อให้ง่ายต่อการวิเคราะห์และเชื่อมโยงข้อมูลจากแหล่งต่าง ๆ
- คุณภาพและการกรองข้อมูล (Data Quality & Cleansing) การตรวจสอบความถูกต้องครบถ้วนของข้อมูล และกำจัดข้อมูลที่ผิดพลาดหรือไม่เกี่ยวข้องออกไป เพื่อให้มั่นใจว่าข้อมูลที่นำไปใช้นั้นมีความถูกต้อง

วารสารวิชาการก้าวหน้า ปีที่ 1 ฉบับที่ 2 ประจำเดือนมีนาคม – เมษายน พ.ศ. 2569

Kaonawat Academic Journal, Volume 1, Number 2, March – April, 2026

สมาคมเครือข่ายการเรียนรู้และนวัตกรรมองค์กร

- การวิเคราะห์และสร้างสารสนเทศ (Data Analysis & Information Creation) การนำข้อมูลที่ได้จากการจัดการแล้วมาวิเคราะห์และแปลงเป็นข้อมูลที่มีความหมาย เช่น การคาดการณ์ผลผลิต การวิเคราะห์ความเหมาะสมของพื้นที่เพาะปลูกตามฐานข้อมูลแผนที่เกษตร (Agri-Map)

การนำไปใช้ตัดสินใจ (Decision Making) การนำสารสนเทศที่ได้ไปใช้ในการวางแผน ติดตามงาน แก้ไขปัญหา และกำหนดนโยบายต่าง ๆ เช่น การวางแผนการให้น้ำและใส่ปุ๋ยอย่างเหมาะสม การระบุและแก้ไขปัญหาโรคพืชได้ทันทั่วทั้งที่ การจัดประเภทของสารสนเทศทางการเกษตร มี 2 ประเภท สามารถจำแนกตามลักษณะการใช้ประโยชน์ และตามระดับของการรวบรวมข้อมูล ต่อไปนี้

1) จำแนกตามลักษณะการใช้ประโยชน์ แบ่งเป็นประเภทย่อยที่สำคัญออกได้อีกเป็น 3 ประเภท คือ

1.1) สารสนเทศเพื่อการผลิต เป็นสารสนเทศขั้นพื้นฐานในการใช้ประโยชน์การผลิตของเกษตรกร เริ่มตั้งแต่การใช้สารสนเทศ การวางแผนการผลิต การใช้สารสนเทศในการตัดสินใจเลือกวิธีการผลิตของเกษตรกร การใช้สารสนเทศในการพัฒนาและปรับเปลี่ยนการทำกิจกรรมการเกษตร ซึ่งจัดระบบสารสนเทศเป็นหมวดหมู่ย่อย ๆ ที่นำมาใช้เพื่อการผลิต ดังนี้

- สารสนเทศชนิดและกิจการกรรมการเกษตร ได้แก่ สารสนเทศที่เกี่ยวข้องด้านการผลิตพืช การผลิตปศุสัตว์ การผลิตประมง การผลิตป่าไม้ การแปรรูปผลผลิต

- สารสนเทศปัจจัยการผลิต ได้แก่ สารสนเทศที่เกี่ยวข้องกับปัจจัยการผลิตในการเกษตร ได้แก่ ที่ดิน แรงงาน ทุน ปุ๋ย สารเคมี

- สารสนเทศสภาพภูมิประเทศ สภาพภูมิอากาศ แหล่งน้ำ ได้แก่ สารสนเทศในด้าน สภาพของพื้นที่ สภาพภูมิอากาศ สภาพของแหล่งน้ำและปริมาณของน้ำที่ใช้ในการผลิต

- สารสนเทศทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ได้แก่ สารสนเทศด้านคุณสมบัติ ธรรมชาติของดิน สภาพดิน ป่าพรุ ป่าชายเลน แร่ธาตุ แหล่งพลังงาน มลพิษ ภาวะน้ำเสียจากแหล่งอุตสาหกรรม

- สารสนเทศด้านกฎ ระเบียบและข้อบังคับทางการผลิต ได้แก่ สารสนเทศด้านกฎหมาย ที่เกี่ยวข้องกับการเกษตร ระเบียบ ประกาศของทางราชการ ข้อบังคับและข้อกำหนดเป็นมาตรฐานในการผลิต

1.2) สารสนเทศเพื่อการพัฒนาคุณภาพสินค้า เป็นสารสนเทศที่จัดว่ามีความสำคัญต่อการพัฒนาอาชีพการเกษตร ช่วยให้เกษตรกรใช้ประโยชน์จากสารสนเทศในด้านการพัฒนาคุณภาพสินค้า เกษตรกรที่ทำการผลิตในการปรับปรุงและแก้ไขปัญหากิจกรรมของเกษตรกร โดยสามารถจำแนก ประเภท สารสนเทศเพื่อการพัฒนาคุณภาพสินค้าเกษตร มีข้อย่อย ดังต่อไปนี้

- สารสนเทศด้านองค์ความรู้และเทคโนโลยีการเกษตร ได้แก่ คำแนะนำในการดำเนิน กิจกรรมการเกษตร เช่น เอกสารคำแนะนำในการกรีดยาง เอกสารคำแนะนำในการป้องกันและกำจัดเพลี้ยกระโดด สีนํ้าตาล เวิร์บเพจสารสนเทศที่จัดทำเผยแพร่คำแนะนำต่าง ๆ เป็นต้น

- สารสนเทศด้านงานวิจัยทางการเกษตร ได้แก่ ผลงานวิจัยทางการเกษตรซึ่งมีการจัด รวบรวม ผลงานวิจัยที่นำเสนอและกลั่นกรองเผยแพร่ในส่วนที่เกษตรกรสามารถนำมาใช้ประโยชน์เป็นการขยายผลสู่เกษตรกร เช่น งานวิจัยในการผลิตเอทานอลจากผลผลิตมันสำปะหลัง งานวิจัยเพื่อเพิ่มมูลค่า ผลิตภัณฑ์ ข้าวโดยการผลิตเป็นน้ำข้าวกลั่นกรองกวน วิธีการปลูกไข่มุก ฯลฯ

1.3) สารสนเทศเพื่อการจำหน่ายและการตลาดสินค้าเกษตร เกี่ยวข้องในด้านการจัดจำหน่ายและการตลาด ซึ่งได้แก่ สารสนเทศด้านแหล่งรับซื้อและตลาดสินค้าการเกษตร สารสนเทศปริมาณ ความต้องการซื้อของ

วารสารวิชาการก้าวหน้า ปีที่ 1 ฉบับที่ 2 ประจำเดือนมีนาคม – เมษายน พ.ศ. 2569

Kaonawat Academic Journal, Volume 1, Number 2, March – April, 2026

สมาคมเครือข่ายการเรียนรู้และนวัตกรรมองค์กร

สินค้าเกษตร สารสนเทศต้นทุนการตลาด สารสนเทศราคาในท้องตลาดที่สำคัญ สารสนเทศราคาที่เป็นราคากลางหรือราคาอ้างอิง ดังนี้

- สารสนเทศด้านการจัดจำหน่าย การตลาด ราคาสินค้า ได้แก่ สารสนเทศแหล่งรับซื้อ และตลาดสินค้าเกษตร สารสนเทศปริมาณความต้องการของตลาดสินค้าเกษตร สารสนเทศต้นทุนการตลาด สารสนเทศราคาสินค้า

- สารสนเทศด้านการส่งออกและการนำเข้า ได้แก่ สารสนเทศปริมาณและมูลค่าการส่งออกสินค้าเกษตร สารสนเทศประเทศคู่ค้าสินค้าเกษตรที่สำคัญ สารสนเทศปริมาณนำเข้าสินค้าเกษตร สารสนเทศมาตรการและนโยบายของประเทศคู่ค้า

- สารสนเทศด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมือง ได้แก่ สารสนเทศจำนวนและโครงสร้าง ประชากร สารสนเทศขนาดครอบครัว สารสนเทศการอพยพย้ายถิ่น สารสนเทศผลิตภัณฑ์มวลรวมประชาชาติ สารสนเทศดัชนีราคา สารสนเทศดุลการชำระเงิน สารสนเทศภาวะเงินเฟ้อเงินฝืด สารสนเทศการมีงานทำและ ภาวะการว่างงาน สารสนเทศรายได้รายจ่ายของครัวเรือน สารสนเทศโครงสร้างพื้นฐาน สารสนเทศสถาบัน องค์กรเกษตรกร

2) จำแนกตามระดับการรวบรวมข้อมูล โดยที่การส่งเสริมการเกษตรเป็นการดำเนินงานที่มีความ เกี่ยวข้องในหลายระดับ ตั้งแต่ระดับครัวเรือน ระดับชุมชน ระดับตำบล ระดับอำเภอ ระดับจังหวัด จนถึง ระดับประเทศ ตลอดจนระดับต่างประเทศ ในการจัดเก็บรวบรวมและใช้ประโยชน์เป็นสารสนเทศระดับต่าง ๆ เพื่อการใช้งานจึงสามารถจำแนก สารสนเทศเพื่อการส่งเสริมการเกษตรตามระดับของการรวบรวมข้อมูล ออกเป็น 3 ประเภท ดังนี้

2.1) สารสนเทศระดับท้องถิ่น เป็นการจัดเก็บและรวบรวม ตั้งแต่ระดับครัวเรือน ชุมชน หมู่บ้าน ตำบล อำเภอ จังหวัด รวมถึงในระดับภาค เช่น เกษตรกรในภาคใต้ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพในการทำสวนยางพารา สวนผลไม้มากกว่าร้อยละ 50 ซึ่งทำให้สามารถทราบ สถานการณ์ข้อเท็จจริงของสารสนเทศในระดับท้องถิ่นนั้น ๆ

2.2) สารสนเทศระดับประเทศ เป็นสารสนเทศที่แสดงภาพรวมโดยนำเสนอเป็นผลรวมของประเทศ สารสนเทศระดับประเทศเป็นประโยชน์ต่อการวางแผนและกำหนดนโยบาย ทำให้เห็นภาพรวม สารสนเทศในระดับกว้างครอบคลุมทั้งประเทศ หน่วยงานในระดับกรม กระทรวง จึงต้องมีการรวบรวมและ จัดทำสารสนเทศระดับประเทศไว้เพื่อการวางแผนและกำหนดนโยบายดังกล่าว

2.3) สารสนเทศจากต่างประเทศ เป็นสารสนเทศที่มีความจำเป็นในยุคปัจจุบันที่มีการผลิต สินค้าเกษตรเพื่อการส่งออก และต้องมีการนำเข้าสินค้าเกษตร ทำให้ทราบถึงสถานการณ์การเกษตรของประเทศคู่แข่งทางการค้า หรือข้อมูลความต้องการสินค้าเกษตรที่ประเทศไทยผลิตได้ ในการหาช่องทางการจัดจำหน่ายเป็นการขยายตลาดและช่วยเพิ่มมูลค่าของรายได้ภาคเกษตรของประเทศ

ประโยชน์ของการใช้ข้อมูลและสารสนเทศในการเกษตร

1) เป็นช่องทางการตลาด เช่น พาณิชนียอิเล็กทรอนิกส์ (E-commerce) คือ การซื้อขายสินค้าผ่านอินเทอร์เน็ต โดยใช้แพลตฟอร์มต่าง ๆ ซึ่งเริ่มจากการศึกษาความต้องการของตลาด ศึกษาคู่แข่ง กำหนดกลุ่มเป้าหมาย การคำนวณต้นทุน เลือกช่องทางขายที่เหมาะสม (Social Media, Market place) สร้างจุดสนใจ และทำการตลาดอย่างต่อเนื่อง

2) ทำให้การตัดสินใจดีขึ้น จากการได้ข้อมูลสำคัญจากหลาย ๆ แหล่ง จากการมีช่องทางการ สื่อสารที่ดียิ่งทำให้เกษตรกรสามารถเลือกแหล่งขายผลผลิตได้ และยังช่วยให้เกษตรกรรับรู้ปัจจัยที่ส่งผล กระทบต่าง ๆ

3) ทำให้การวางแผนดีขึ้น จากการใช้ระบบสารสนเทศทำให้ทราบว่าผลผลิตใดที่กำลังเป็นที่ต้องการของตลาด ทำให้วางแผนได้ว่าควรจะปลูกพืชอะไรในช่วงเวลาใดจึงจะได้ผลตอบแทนที่ดีที่สุด

วารสารวิชาการก้าวหน้า ปีที่ 1 ฉบับที่ 2 ประจำเดือนมกราคม – เมษายน พ.ศ. 2569

Kaonawat Academic Journal, Volume 1, Number 2, March – April, 2026

สมาคมเครือข่ายการเรียนรู้และนวัตกรรมองค์กร

4) การมีส่วนร่วมของชุมชน การใช้สารสนเทศทำให้สามารถเพิ่มชุมชนของเกษตรกรในพื้นที่ ที่สามารถนำไปสู่การช่วยเหลือซึ่งกันและกัน

5) นวัตกรรมด้านการเกษตรแบบใหม่ ๆ เช่น เมื่อนักวิทยาศาสตร์พัฒนาพืชพันธุ์ใหม่ที่มีคุณสมบัติ ทนแล้ง ทนน้ำท่วมขัง ทนต่อศัตรูพืช ได้

6) เพิ่มประสิทธิภาพและผลผลิต การใช้ข้อมูลอย่างแม่นยำช่วยให้ปัจจัยการผลิต เช่น น้ำ ปุ๋ย ยาฆ่าแมลง ได้อย่างเหมาะสมและตรงจุด ลดการสูญเสีย และเพิ่มปริมาณและคุณภาพของผลผลิต

7) ลดต้นทุน การจัดการทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพช่วยลดต้นทุนที่ไม่จำเป็นในการจัดการ

8) ลดความเสี่ยง ช่วยในการวางแผนและรับมือกับความเสี่ยงจากปัจจัยต่างๆ เช่น ภัยธรรมชาติ โรคระบาด หรือความผันผวนของตลาด

9) การพยากรณ์อากาศ เพื่อวิเคราะห์ในการเพาะปลูกแต่ละฤดูกาล

ข้อมูลและสารสนเทศสามารถนำมาประยุกต์ใช้ทางการเกษตรได้หลายประการ คือ

1) ใช้สารสนเทศเป็นสื่อ (Media) ในการสื่อสาร เผยแพร่ความรู้ด้านการเกษตร

2) ใช้จัดทำโปรแกรมเพื่ออำนวยความสะดวกต่อการประกอบอาชีพเกษตรกร

3) ใช้สารสนเทศในการสืบค้นข้อมูลข่าวสารความรู้ด้านการเกษตรจากแหล่งความรู้ เช่น เน้นการพัฒนาการเกษตรและพื้นที่ชนบท การพัฒนาพันธุ์พืช การพัฒนาดิน ฯลฯ

4) ใช้เป็นฐานข้อมูลเพื่อการแจ้งสถานการณ์ของ อุปสงค์ - อุปทาน ของสินค้าเกษตร

โดยสรุป การจัดการข้อมูลและสารสนเทศทางการเกษตร โดยข้อมูลเป็นแหล่งกำเนิดของสารสนเทศ ทั้งนี้สารสนเทศเป็นที่มาของแหล่งความรู้ ที่จะสร้างให้เกิดการเกษตรมูลค่าเพิ่ม และการพัฒนาองค์ความรู้ ทั้งในด้านการผลิต การจัดการการตลาด และการแปรรูปผลิตภัณฑ์ ฯลฯ อนึ่งการพัฒนาสารสนเทศด้านการเกษตร ให้เกิดประโยชน์อย่างแท้จริง จำเป็นจะต้องดำเนินการอย่างเป็นระบบในลักษณะของเครือข่ายความร่วมมือ ของหน่วยงานผู้ผลิตสารสนเทศทั้งในภาครัฐ และภาคเอกชน ตลอดจนผู้ใช้สารสนเทศ ทั้งที่เป็นองค์กร และบุคคล

คุณลักษณะที่ 3 ห่วงโซ่อุปทานและโลจิสติกส์ (Supply chain and logistics) หากกล่าวถึงการยกระดับมูลค่าเพิ่มให้แก่สินค้าเกษตรของไทยเพื่อเป็นเกษตรมูลค่าสูง ส่วนใหญ่จะมุ่งเน้นไปที่นวัตกรรมการพัฒนาผลิตผลทางการเกษตร การแปรรูป และสารสกัด ฯลฯ ทั้งนี้ “ห่วงโซ่อุปทานและโลจิสติกส์” เป็นอีกหนึ่งในกระบวนการสำคัญที่ช่วยเพิ่มมูลค่าสินค้าเกษตร รูปแบบการขนส่งสินค้าเกษตรมีความสำคัญเป็นอย่างมาก เนื่องจากจะต้องมีการควบคุมตั้งแต่กระบวนการผลิต จนถึงการบรรจุก่อนการขนส่ง ตามมาตรฐานอย่างเคร่งครัด ถ้าหากไม่สามารถควบคุมขั้นตอน ระหว่างการขนส่ง ในสภาพที่เหมาะสม อาจส่งผลเสียต่อคุณภาพสินค้าและมีมูลค่าลดลงได้ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การขนส่งผลิตผลพืชผักทางการเกษตรที่ต้องการยืดอายุการเก็บรักษา ควรขนส่งแบบควบคุมอุณหภูมิ โดยวางแผนทั้งระยะเวลาการขนส่ง และระยะเวลาที่สินค้าสามารถคงสภาพที่ดีมีคุณภาพได้นานพอสำหรับระยะเวลาการวางจำหน่าย ทั้งนี้ได้มีนักวิชาการหลายท่านได้ให้ความหมายไว้ว่า เป็นการจัดการอุปทานและอุปสงค์ ตั้งแต่การหาแหล่งวัตถุดิบอุปกรณ์ การแปรรูป เครื่องจักร สินค้า การติดตามสินค้า ฯลฯ โดยการจัดการห่วงโซ่อุปทาน (Supply Chain Management) มีสาระสำคัญ ดังต่อไปนี้

การจัดการห่วงโซ่อุปทาน (Supply Chain Management) การจัดการห่วงโซ่อุปทานจะสามารถทำให้วิเคราะห์ความเชื่อมโยง ในการผลิตสินค้าเกษตรจากระบบการผลิตต้นน้ำไปสู่ปลายน้ำจนถึงมือผู้บริโภค จึงมีความจำเป็นต้องเข้าใจความหมายของ คำว่า ห่วงโซ่อุปทาน ห่วงโซ่คุณค่าและโลจิสติกส์ ที่เป็นส่วนหนึ่งของการจัดการห่วงโซ่

วารสารวิชาการก้าวหน้า ปีที่ 1 ฉบับที่ 2 ประจำเดือนมีนาคม – เมษายน พ.ศ. 2569

Kaonawat Academic Journal, Volume 1, Number 2, March – April, 2026

สมาคมเครือข่ายการเรียนรู้และนวัตกรรมองค์กร

อุปทาน ทำให้ทราบถึง ความสัมพันธ์ระหว่างกัน รวมถึงการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ในการพิจารณาผลดำเนินงาน และนำไปใช้ประโยชน์ด้านกลยุทธ์การจัดการ ให้สามารถผลิตสินค้าที่มีคุณภาพสร้างพึงพอใจให้กับผู้บริโภคและเพื่อสร้างความสามารถในการแข่งขันอย่างเป็นระบบ ซึ่งโซ่อุปทาน หมายถึง ความเกี่ยวเนื่องกันที่เชื่อมกันเป็นทอด ๆ เพื่อเสนอขาย สินค้าชนิดใดชนิดหนึ่งจากผู้ผลิตหรือผู้ขายที่ยินดีจะเสนอขาย ณ ระดับราคาที่พึงพอใจ ตอบสนองความต้องการของผู้บริโภค ห่วงโซ่คุณค่า หมายถึง เครื่องมือที่ใช้ในการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายในแต่ละกิจกรรม ของสินค้า การเกษตรเพื่อหาทางสร้างคุณค่าเพิ่ม (Value Added) ของผลิตภัณฑ์ให้แก่ลูกค้า โดยวัดคุณค่าที่สร้างขึ้นจากการที่ผู้บริโภคยินดีชำระเงินเพื่อซื้อสินค้าหรือบริการ ประกอบด้วยกิจกรรมหลักและกิจกรรมสนับสนุน โลจิสติกส์ หมายถึง กระบวนการวางแผน การนำเสนอ และควบคุมประสิทธิภาพการไหล (Flow) อย่างมีประสิทธิภาพในด้านค่าใช้จ่าย การเก็บรักษาวัตถุดิบ สินค้าระหว่างการผลิตและ สินค้าสำเร็จรูป ข้อมูลที่เกี่ยวข้องจากจุดเริ่มต้นไปสู่ผู้บริโภค

ความสำคัญของโซ่อุปทาน สินค้าเกษตรที่ผลิตออกสู่ตลาด จะต้องผ่านหน่วยผลิตต่าง ๆ ที่ดำเนินการเชื่อมโยงกัน จากกระบวนการต้นน้ำเริ่มจากการผลิตไปสู่ กระบวนการกลางน้ำ คือ การคัดแยกคุณภาพสินค้าเกษตร และการบรรจุภัณฑ์ไปสู่กระบวนการปลายน้ำ คือ ผู้ประกอบการและพ่อค้าคนกลางนำไปจำหน่ายจนถึงผู้บริโภค ดังนั้นสินค้าเกษตรที่ส่งมอบให้กับผู้บริโภคได้ตรงตามความต้องการและเป็นที่พึงพอใจของผู้บริโภคขึ้นอยู่กับทุกหน่วยธุรกิจภายในสายโซ่อุปทาน

การประยุกต์ใช้การจัดการห่วงโซ่อุปทานกับสินค้าเกษตร เป็นการใช้ประโยชน์จากการวิเคราะห์และสังเคราะห์สินค้าเกษตร โดยนำประเด็นของการจัดการโซ่อุปทาน ประกอบด้วยแนวคิด 2 ประการ คือ ประการแรก คือ การวิเคราะห์แนวคิดการดำเนินธุรกิจในแต่ละระดับของห่วงโซ่อุปทาน ให้ทราบผลการดำเนินงานที่ส่งไปยังหน่วยผลิตถัดไป เช่น ต้นทุนการผลิต การแปรรูป การจัดการที่สะท้อนราคาขายสินค้า ประการที่สอง คือ การสังเคราะห์ความเชื่อมโยงของการดำเนินงานระหว่างหน่วยธุรกิจในแต่ละระดับของ โซ่อุปทาน เพื่อสะท้อนถึงการสร้างมูลค่าเพิ่มของสินค้าเกษตรจากระดับหนึ่งไปสู่อีกระดับหนึ่ง ความยั่งยืนทางอาชีพ การสร้างความสามารถในการแข่งขัน และการสร้างเครือข่ายระหว่างกัน ซึ่งสามารถตอบสนองความต้องการของผู้บริโภค หากพบว่าผล ของการสังเคราะห์ส่วนใดมีปัญหาเกิดขึ้น จะได้สามารถหาแนวทางแก้ไขจากผู้มีส่วนร่วมที่อยู่ในสายห่วงโซ่อุปทาน

โดยสรุป เป็นกระบวนการส่งมอบสินค้าให้กับผู้บริโภค ตั้งแต่การผลิต อันได้แก่ ชนิดหรือคุณภาพของปัจจัยที่เลือกใช้ แหล่งผลิตปัจจัย (supplier) กระบวนการผลิตและแปรรูป ได้แก่ เทคโนโลยีที่ใช้ ลักษณะและคุณภาพของสินค้าที่ผลิต ช่วงเวลาการผลิตและเก็บเกี่ยว ปริมาณการผลิต ต้นทุนการผลิต การตัดสินใจการจัดการตลาด ได้แก่ ลูกค้าเป้าหมาย การวาง ตำแหน่งสินค้า การกำหนดราคา การกระจายสินค้า การส่งเสริมการตลาด การจัดการหน่วยธุรกิจ ความสามารถเข้าถึงแหล่งเงินทุนและการจัดการธุรกิจ ดังนั้นห่วงโซ่อุปทานจึงเป็นส่วนหนึ่งในสร้างสินค้าเกษตรเพื่อเพิ่มมูลค่า

คุณลักษณะที่ 4 การบัญชีและการเงินทางการเกษตร เป็นการบันทึกข้อมูลและรายงานการเงิน ประกอบด้วย การรวบรวมและการจดบันทึก (Collecting & Recording) การจัดหมวดหมู่ (Classifying) การสรุปผล (Summarizing) การตีความผลสรุป (Interpreting) รวมทั้งเป็นกระบวนการในการจำแนก และสรุปผลที่เกี่ยวข้องกับการทำการเกษตร ไม่ว่าจะเป็นระดับเกษตรกรรายบุคคล ระดับเกษตรกรฟาร์ม และระดับเกษตรกรอุตสาหกรรม ถือได้ว่าเป็นปัจจัยหนึ่งในการประกอบกิจการ เนื่องจากต้องอาศัยเงินทุนในการดำเนินการ ดังนั้น ผู้ประกอบการธุรกิจการเกษตร จำเป็นต้องมีความรู้และความเข้าใจในการบริหารและ จัดการด้านการเงิน ตลอดจนการวิเคราะห์ข้อมูลทางการเงิน เช่น งบดุล งบกำไรขาดทุน ต้นทุนและ ผลตอบแทน ระยะคืนทุน และจุดคุ้มทุน ซึ่งจะทำให้ผู้ประกอบการธุรกิจมีความ

วารสารวิชาการก้าวหน้า ปีที่ 1 ฉบับที่ 2 ประจำเดือนมีนาคม – เมษายน พ.ศ. 2569

Kaonawat Academic Journal, Volume 1, Number 2, March – April, 2026

สมาคมเครือข่ายการเรียนรู้และนวัตกรรมองค์กร

เข้าใจถึงสถานะของธุรกิจ และสามารถนำข้อมูลไปใช้ในการวางแผนดำเนินงานทางธุรกิจการเกษตร ซึ่งผู้เขียนบทความจะได้อธิบาย หลักของการบัญชีและการเงิน โดยสังเขป ดังต่อไปนี้

หลักการทางการบัญชี ประกอบด้วย 3 ส่วนด้วยกัน คือ สินทรัพย์ หมายถึง ทรัพยากรที่มีมูลค่า อยู่ในความควบคุมของบุคคลหรือกิจการ และคาดว่าจะก่อให้เกิดประโยชน์ทางเศรษฐกิจในอนาคต ซึ่งอาจเป็นสิ่งที่มีความเสี่ยง เช่น เงินสด เครื่องจักร สินค้าคงเหลือ หรือไม่มีตัวตน เช่น สิทธิบัตร ลิขสิทธิ์ เครื่องหมายการค้า ที่สามารถแปลงเป็นเงินสดได้ เป็นต้น หนี้สิน หมายถึง ภาระผูกพันทางการเงินในปัจจุบันของบุคคลหรือกิจการที่เกิดจากเหตุการณ์ในอดีต ซึ่งต้องชำระคืนในอนาคตด้วยสินทรัพย์หรือบริการ โดยทั่วไปมีสองประเภท คือ หนี้สินหมุนเวียนชำระภายใน 1 ปี และ หนี้สินระยะยาวชำระมากกว่า 1 ปี เช่น เงินกู้ เจ้าหนี้การค้า ตัวเงินจ่าย หรือค่าใช้จ่ายค้างจ่าย เป็นต้น ส่วนของเจ้าของ หมายถึง ส่วนของสินทรัพย์ที่เหลืออยู่ของกิจการหลังจากหักหนี้สินทั้งหมดออกไปแล้ว สินทรัพย์ลบด้วยหนี้สิน

ทั้งนี้งบการเงิน (Financial Statements) คือ รายงานข้อมูลทางการเงินที่ได้จัดทำขึ้นจากข้อมูลทางการเงินที่กิจการได้จัดบันทึกไว้ในรอบระยะเวลาหนึ่ง ซึ่งสามารถแสดงให้เห็นถึงผลการดำเนินการ ฐานะการเงินของกิจการในรอบระยะเวลานั้น ๆ อันจะเป็นประโยชน์ต่อผู้ใช้งบการเงินเพื่อนำไปใช้ในการตัดสินใจเชิงเศรษฐกิจ เช่น การตัดสินใจซื้อขาย หรือถือหุ้นของกิจการนั้นต่อไป หรือการตัดสินใจให้กู้ยืมแก่กิจการ งบแสดง ฐานะการเงินแสดงให้เห็นผลการดำเนินงานธุรกิจตั้งแต่เริ่มต้นกิจการ เนื่องจากรายการต่าง ๆ แสดง ตัวเลขในลักษณะสะสม ทำให้ทราบแนวโน้มของรายการต่าง ๆ ที่มีอยู่ว่าเป็นไปในทางเพิ่มขึ้นหรือ ลดลง รวมถึงทราบความสัมพันธ์ระหว่างรายการหนึ่งกับอีกรายการหนึ่ง ซึ่งสามารถบ่งบอกว่าธุรกิจมีการเปลี่ยนแปลงอย่างไร

หลักงบการเงิน ประกอบด้วย

1) งบแสดงฐานะการเงิน (Statement of Financial Position) หมายถึง รายงานทางการเงิน ที่แสดงฐานะการเงิน ณ วันสิ้นงวด โดยจะนำเสนอให้ผู้ใช้งบการเงินทราบถึงข้อมูลเกี่ยวกับความมั่นคง ของกิจการ ณ วันสิ้นรอบระยะเวลารายงาน งบแสดงฐานะการเงินของกิจการประกอบด้วย องค์ประกอบหลักได้แก่ สินทรัพย์ หนี้สิน และ ส่วนของเจ้าของ

2) งบกำไรขาดทุน (Statement of Income) หมายถึง รายงานทางการเงินที่แสดงผล การดำเนินงานของกิจการโดยจะแสดงให้เห็นให้ผู้ใช้งบการเงินทราบถึงรายได้ ค่าใช้จ่าย ตลอดจนกำไร ขาดทุนสุทธิของกิจการ

ประโยชน์ของงบการเงิน สามารถสรุปออกเป็นหัวข้อ ได้ 4 หัวข้อ ดังต่อไปนี้

- 1) เป็นเครื่องมือในการวัดความสำเร็จของผู้ประกอบการธุรกิจ เพราะทำให้ทราบฐานะ การเงินของกิจการและผลการดำเนินงาน
- 2) เป็นเครื่องมือช่วยในการวางแผนและเป็นข้อมูลสำหรับการตัดสินใจของผู้ประกอบการ เพราะผลการวิเคราะห์ข้อมูลงบการเงินทำให้มีข้อมูลสำหรับการตัดสินใจอย่างเหมาะสม
- 3) เป็นเครื่องมือในการควบคุมค่าใช้จ่ายและวางแผนกำไร
- 4) เป็นเครื่องมือในการหาแหล่งเงินทุน ทำให้สถาบันการเงินมีความเชื่อมั่นในฐานะของกิจการ และตัดสินใจให้เงินกู้แก่กิจการ

นอกเหนือจากที่กล่าวมาผู้เขียนบทความมีความวิตกกังวลเป็นอย่างยิ่ง คือ การบัญชีครัวเรือน ซึ่งเป็นปัญหาระดับบุคคลส่งผลถึงระดับชาติ คือ ละเลยไม่บันทึกบัญชีทำให้ขาดความต่อเนื่องในการบันทึก ผู้จัดทำเข้าใจผิดในรายการบัญชี เข้าใจผิดรายการหนี้สินแต่บันทึกว่าเป็นรายรับ เช่น เงินกู้ การเขียนชื่อรายการผิด การบันทึกตัวเลขผิด การบวกหรือการลบจำนวนเงินผิด เป็นต้น

วารสารวิชาการก้าวหน้า ปีที่ 1 ฉบับที่ 2 ประจำเดือนมีนาคม – เมษายน พ.ศ. 2569

Kaonawat Academic Journal, Volume 1, Number 2, March – April, 2026

สมาคมเครือข่ายการเรียนรู้และนวัตกรรมองค์กร

ประโยชน์ของการทำบัญชีครัวเรือน

- 1) ทำให้ทราบรายรับ รายจ่าย หนี้สิน และเงินคงเหลือในแต่ละวัน แต่ละเดือน
- 2) ทำให้ทราบฐานะของครอบครัวและเป็นประโยชน์ในการตรวจสอบผลรายได้ รายจ่ายของครัวเรือน
- 3) ทำให้สามารถวางแผนการใช้จ่ายเงินในครอบครัวได้
- 4) ทำให้ทราบสภาพสถานะทางการเงินของครัวเรือน

โดยสรุป การบัญชีและงบการเงินทางการเกษตร คือ การบันทึก วิเคราะห์ จัดการธุรกรรมทางการเงินของธุรกิจเกษตร เช่น รายได้ ค่าใช้จ่าย สินทรัพย์ หนี้สิน เพื่อช่วยให้เกษตรกรทำบัญชีได้อย่างเป็นระบบ เข้าใจสถานะการเงิน การวางแผน และเข้าถึงแหล่งทุน โดยเน้นการวัดมูลค่าตามสภาพจริง

คุณลักษณะที่ 5 การเกษตรยั่งยืน (Sustainable Agriculture) เมื่อปี พ.ศ. 2543 ประเทศไทยและประเทศต่าง ๆ ทั่วโลก รวม 189 ประเทศ มีการตั้งเป้าหมายในการพัฒนาทั้งในระดับชาติและระดับสากลดำเนินการร่วมกัน ปี พ.ศ. 2558 องค์การสหประชาชาติ ทำการขอความร่วมมือเรียกว่า เป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน หรือ Sustainable Development Goals (SDGs) ซึ่งองค์กร SDGs ได้เรียกร้องให้มีการเปลี่ยนแปลงด้านการเกษตรและระบบอาหารเพื่อยุติความหิวโหยให้บรรลุความมั่นคงทางด้านอาหารและปรับปรุงโภชนาการภายในปี พ.ศ. 2573 โดยอ้างอิงข้อมูลจากองค์การอาหารและการเกษตรแห่งสหประชาชาติ (FAO) ระบุว่า ในปีพ.ศ. 2566 ประชากรโลกกว่า 7 แสนคน ประสบกับปัญหาความไม่มั่นคงทางอาหารเฉียบพลันอย่างรุนแรงที่สุด และมีความเสี่ยงต่อความอดอยากในระดับภัยพิบัติ เพิ่มขึ้นถึง 4 เท่าจากอดีต และถือเป็นตัวเลขที่สูงที่สุดในประวัติศาสตร์ตั้งแต่มีการรายงานมา อนึ่งประเทศไทยมีการจัดทำแผนแม่บทการพัฒนากระบวนอาหารที่ยั่งยืนและส่งเสริมความเท่าเทียมสะท้อนแนวคิดที่ว่าระบบอาหารเป็นปัจจัยหลักที่ส่งเสริมเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน นอกจากนี้ยังมีนโยบายและวางแผนเป้าหมายการส่งเสริมให้ประเทศไทยเป็นศูนย์กลางการเกษตรและอาหารของโลก เพื่อการเพิ่มรายได้ให้กับเกษตรกรเป็น 3 เท่า จากการขับเคลื่อนนโยบายเกษตรและอาหารด้วย 3S ได้แก่ความปลอดภัยทางอาหาร (Safety) ความมั่นคง (Security) ความยั่งยืนของทรัพยากรและนิเวศการเกษตร (Sustainability) ให้สามารถผลิตอาหารได้อย่างเพียงพอและปลอดภัยต่อผู้บริโภคทั้งภายในและภายนอกประเทศ รวมทั้งการรักษาสมดุลสิ่งแวดล้อมและการใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่างจำกัด สาเหตุหลักที่ทำให้ทุกประเทศให้ความสำคัญกับการพัฒนาที่ยั่งยืน เป็นผลมาจากการพัฒนาเศรษฐกิจโลกที่ผ่านมา ขับเคลื่อนและพัฒนาไปแบบก้าวกระโดด มุ่งเน้นการพัฒนาด้านนวัตกรรมและเทคโนโลยีการผลิต และด้านอุตสาหกรรม ส่งผลกระทบต่อสภาพแวดล้อมของโลกเป็นอย่างมากจากปัญหาในมลพิษ ที่เป็นสาเหตุหลักของปัญหาโลกร้อน และความเสื่อมโทรมของระบบนิเวศ ทำให้สภาพอากาศของโลกแปรปรวน อนึ่งองค์การสหประชาชาติมีการคาดการณ์ว่า โลกจะประสบภาวะขาดแคลนอาหาร แต่พื้นที่เพาะปลูกมีไม่เพียงพอต่อการผลิตอาหารและภัยทางธรรมชาติทำให้ผลผลิตของพืชทางการเกษตรลดลง โดยผู้เขียนบทความจะได้กล่าวถึงสาระสำคัญของการเกษตรความยั่งยืน ดังต่อไปนี้

การพัฒนาเกษตรแบบยั่งยืน คำว่าความยั่งยืน มาจาก ภาษาอังกฤษ คำว่า “Sustainability” ตามพจนานุกรมอธิบายความหมาย คือ การดำเนินการไปอย่างต่อเนื่องหรือความสามารถในการดำรงอยู่โดยไม่วันสูญหายไป เมื่อนำมาใช้ในทางการเกษตร จึงหมายถึง ศักยภาพในการผลิตที่ดำรงอยู่อย่างต่อเนื่องโดยไม่ทำให้ฐานทรัพยากรทรุดโทรมหรือสูญสิ้นไป

แนวทางการพัฒนาระบบเกษตรยั่งยืน ประกอบด้วยหลัก 2 ประการ คือ 1) การหาวิธีการที่เหมาะสมในการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรในท้องถิ่น ประยุกต์ใช้องค์ประกอบต่างๆ ในระบบไร่นา ได้แก่ พืช สัตว์ ดิน น้ำ

วารสารวิชาการก้าวหน้า ปีที่ 1 ฉบับที่ 2 ประจำเดือนมีนาคม – เมษายน พ.ศ. 2569

Kaonawat Academic Journal, Volume 1, Number 2, March – April, 2026

สมาคมเครือข่ายการเรียนรู้และนวัตกรรมองค์กร

ภูมิอากาศ และอื่น ๆ เพื่อให้องค์ประกอบต่าง ๆ เหล่านี้เกื้อกูลกันมากที่สุด 2) วิธีการที่จะพึงพาการใช้ปัจจัยการผลิตจากภายนอกให้น้อยที่สุด เพื่อเสริมส่วนที่ขาดหรือบกพร่องในระบบนิเวศน์หรือเพิ่มศักยภาพของทรัพยากรที่มีอยู่ภายในสวน ไร่ นา เน้นการใช้ทรัพยากรหมุนเวียน และป้องกันผลกระทบทางสิ่งแวดล้อม

ตัวชี้วัดการปรับเปลี่ยนสู่เกษตรกรรมยั่งยืน มีตัวชี้วัดสำคัญ 3 ประการ คือ 1) การปรับเปลี่ยนกระบวนทัศน์ เป็นสิ่งสำคัญเพราะการทำเกษตรกรรมยั่งยืนมิได้ทำเฉพาะเรื่องวิธีการ ผลิตหรือเรื่องเศรษฐกิจเท่านั้น แต่เป็นการทวนกระแสของเกษตรกระแสหลักและกระแสบริโภคนิยม เกษตรกรต้องเปลี่ยนความเชื่อและกระบวนความคิดตลอดจนความพึงพอใจถึงระดับจิตสำนึก 2) ความรู้และความสามารถพัฒนาความรู้ เพราะการผลิตแบบเกษตรกรรมยั่งยืนจะไม่เป็นการผลิตแบบหยุดนิ่ง (Static) แต่เป็นการผลิตที่มีพลวัต (Dynamics) โดยเกษตรกรต้องปรับตัวเข้ากับสถานการณ์การเปลี่ยนแปลงของสภาพแวดล้อม ให้ทันต่อสภาพทางเศรษฐกิจ และปรับตัวให้รับกับสภาพสังคมและ การเมือง สามารถพัฒนาความรู้ด้วยการ ทดลองปฏิบัติจริง รวมทั้งสามารถแก้ปัญหาได้ 3) การพึ่งตนเองทางเศรษฐกิจ เป็นตัวชี้วัดที่สำคัญมาก มิได้หมายถึงการมีรายได้จากการจำหน่ายสินค้า หรือผลผลิตเท่านั้น แต่คือการมีอาหารบริโภคที่เพียงพอของครอบครัวซึ่งทำให้ลดค่าใช้จ่ายด้าน อาหาร ลดรายจ่ายด้านการผลิตตลอดจนการเพิ่มการออมที่อยู่ในรูปของความอุดมสมบูรณ์ และการออมในรูปของความรู้และความสามารถแสวงหาความรู้

แนวทางปฏิบัติที่ใช้ การจัดการทรัพยากร : การปลูกพืชหมุนเวียน (Crop Rotation) การอนุรักษ์ดินและน้ำ การลดสารเคมี : ลดการใช้สารเคมีที่เป็นอันตราย ส่งเสริมการควบคุมศัตรูพืชแบบธรรมชาติ

ระบบการผลิต : เกษตรอินทรีย์ เกษตรทฤษฎีใหม่ เกษตรผสมผสาน วนเกษตร

สรุปการเกษตรยั่งยืน เป็นการผสมผสานของการพัฒนาเศรษฐกิจชีวภาพ (Bio-Circular-Green Economy) กล่าวได้ว่า เป็นการทำเกษตรที่ตอบสนองความต้องการด้านอาหาร ไม่ทำลายสิ่งแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติ เช่น อนุรักษ์ดิน น้ำ เศรษฐกิจ สร้างรายได้ให้เกษตรกร สร้างจิตสำนึกกับเกษตรกรให้มีส่วนร่วมสังคม ประเทศชาติ ลดการใช้สารเคมี เพื่อให้มนุษย์อยู่ร่วมกับธรรมชาติได้อย่างสมดุล ทั้งนี้ประเทศไทยได้ปฏิบัติผ่านแนวทางที่หลากหลาย ได้แก่ เกษตรอินทรีย์ เกษตรทฤษฎีใหม่ เกษตรผสมผสาน วนเกษตร สร้างความมั่นคงทางอาหารและรักษาสิ่งแวดล้อม

วารสารวิชาการก้าวหน้า ปีที่ 1 ฉบับที่ 2 ประจำเดือนมีนาคม – เมษายน พ.ศ. 2569

Kaonawat Academic Journal, Volume 1, Number 2, March – April, 2026

สมาคมเครือข่ายการเรียนรู้และนวัตกรรมองค์กร

เอกสารอ้างอิง

กรมส่งเสริมการเกษตร. (2560). *แผนยุทธศาสตร์ส่งเสริมการเกษตร ระยะ 20 ปี (พ.ศ. 2560–2579)*.

<https://www.doae.go.th/wp-content/uploads/2023/03/แผนยุทธศาสตร์ส่งเสริมการเกษตร-ระยะ-20-ปี-พ.ศ.-2560-2579.pdf>

กระทรวงเกษตรและสหกรณ์. (2556). *คู่มือแนวทางการขับเคลื่อนนโยบาย Smart Farmer และ Smart Officer*. กรมส่งเสริมการเกษตร. [suspicious link removed]

ไทยกู้ดวิว. (2560, 15 สิงหาคม). *เป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainable Development Goals: SDGs)*.

<http://www.thaigoodview.com/node/70957>

มูลนิธิพลังนิเวศและชุมชน. (ม.ป.ป.). *กระบวนการเรียนรู้ชุมชนเพื่อการจัดการตนเอง*. บ้านเราน่าอยู่. สืบค้นเมื่อ 5 กันยายน 2568, จาก http://www.banrainarao.com/column/learn_commu

ยุทธศาสตร์ชาติ (พ.ศ. 2561–2580). (2561, 13 ตุลาคม). *ราชกิจจานุเบกษา*. เล่ม 135 ตอนที่ 82 ก. หน้า 1–65.

http://www.ratchakitcha.soc.go.th/DATA/PDF/2561/A/082/T_0001.PDF

สำนักงานโครงการพัฒนาแห่งสหประชาชาติ. (2542). *รายงานการพัฒนาคนของประเทศไทย ปี 2542*. สำนักงานโครงการพัฒนาแห่งสหประชาชาติ ประจำประเทศไทย. <https://www.undp.org/thailand>

วารสารวิชาการก้าวหน้า ปีที่ 1 ฉบับที่ 2 ประจำเดือนมีนาคม - เมษายน พ.ศ. 2569

Kaonawat Academic Journal, Volume 1, Number 2, March - April 2026

สมาคมเครือข่ายการเรียนรู้และนวัตกรรมองค์กร

การบริหารองค์กรในยุคดิจิทัล: แนวทาง กลยุทธ์ และความท้าทาย

ชวลิต อ่อนบุญมี

โรงเรียนพญาแลวิทยา จังหวัดชัยภูมิ

อีเมล: chang2006s@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิชาการนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการบริหารองค์กรในยุคดิจิทัล โดยเน้นถึงการเปลี่ยนแปลงของสภาพแวดล้อมทางธุรกิจที่ได้รับอิทธิพลจากเทคโนโลยีดิจิทัล องค์กรจำเป็นต้องปรับตัวทั้งในด้านโครงสร้าง กระบวนการทำงาน และวัฒนธรรมองค์กร เพื่อให้สามารถแข่งขันและดำเนินธุรกิจได้อย่างยั่งยืน เนื้อหาครอบคลุมแนวคิดเกี่ยวกับการเปลี่ยนผ่านสู่ดิจิทัล (Digital Transformation) การนำเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้ในการตัดสินใจ การพัฒนาทักษะบุคลากร และบทบาทของผู้นำในยุคดิจิทัล

ผลการศึกษาพบว่า องค์กรที่ประสบความสำเร็จในยุคดิจิทัลมักมีลักษณะสำคัญ ได้แก่ ความคล่องตัว (Agility) การใช้ข้อมูลเป็นฐานในการตัดสินใจ (Data-driven decision making) และการส่งเสริมวัฒนธรรมอย่างต่อเนื่อง นอกจากนี้ ความท้าทายที่สำคัญ ได้แก่ ความต้านทานต่อการเปลี่ยนแปลง ความเสี่ยงด้านความปลอดภัยไซเบอร์ และช่องว่างด้านทักษะดิจิทัล

บทความนี้สรุปว่า การบริหารองค์กรในยุคดิจิทัลจำเป็นต้องอาศัยการบูรณาการระหว่างเทคโนโลยี บุคลากร และกลยุทธ์องค์กร เพื่อสร้างความได้เปรียบในการแข่งขันและความยั่งยืนในระยะยาว

คำสำคัญ: การบริหารองค์กร ยุคดิจิทัล การเปลี่ยนผ่านดิจิทัล ผู้นำดิจิทัล นวัตกรรม

วารสารวิชาการก้าวหน้า ปีที่ 1 ฉบับที่ 2 ประจำเดือนมีนาคม - เมษายน พ.ศ. 2569

Kaonawat Academic Journal, Volume 1, Number 2, March - April 2026

สมาคมเครือข่ายการเรียนรู้และนวัตกรรมองค์กร

ORGANIZATIONAL MANAGEMENT IN THE DIGITAL ERA: APPROACHES, STRATEGIES, AND CHALLENGES

Chawalit Onbunmee

Phayalae Witthaya School, Chaiyaphum Province

Email: chang2006s@gmail.com

Abstract

This academic article aims to examine organizational management in the digital era, focusing on the transformation of business environments driven by digital technologies. Organizations must adapt their structures, processes, and cultures to remain competitive and sustainable. The study covers key concepts such as digital transformation, the application of information technology in decision-making, workforce skill development, and leadership roles in the digital age.

The findings indicate that successful organizations in the digital era demonstrate agility, data-driven decision-making, and continuous innovation. Key challenges include resistance to change, cybersecurity risks, and digital skill gaps.

The study concludes that effective organizational management in the digital era requires integration of technology, human resources, and strategic planning to achieve competitive advantage and long-term sustainability.

Keywords: organizational management, digital era, digital transformation, digital leadership, innovation

วารสารวิชาการก้าวหน้า ปีที่ 1 ฉบับที่ 2 ประจำเดือนมีนาคม - เมษายน พ.ศ. 2569

Kaonwat Academic Journal, Volume 1, Number 2, March - April 2026

สมาคมเครือข่ายการเรียนรู้และนวัตกรรมองค์กร

บทนำ

ในช่วงทศวรรษที่ผ่านมา การพัฒนาอย่างรวดเร็วของเทคโนโลยีดิจิทัล เช่น ปัญญาประดิษฐ์ (Artificial Intelligence: AI), บิ๊กดาต้า (Big Data), คลาวด์คอมพิวติ้ง (Cloud Computing) และอินเทอร์เน็ตของสรรพสิ่ง (Internet of Things: IoT) ได้ส่งผลกระทบต่ออย่างมีนัยสำคัญต่อการดำเนินงานขององค์กรทั่วโลก ทั้งในด้านรูปแบบธุรกิจ (business model) โครงสร้างองค์กร และพฤติกรรมของผู้บริโภค เทคโนโลยีเหล่านี้ได้เร่งให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคมในวงกว้าง ส่งผลให้องค์กรจำเป็นต้องปรับตัวอย่างรวดเร็วเพื่อให้สามารถแข่งขันได้ในสภาพแวดล้อมที่มีความไม่แน่นอนสูง (Verhoef et al., 2021; World Economic Forum [WEF], 2023) องค์กรในยุคปัจจุบันไม่สามารถดำเนินธุรกิจในรูปแบบดั้งเดิมได้อีกต่อไป เนื่องจากการแข่งขันไม่ได้จำกัดอยู่เพียงในอุตสาหกรรมเดียวกัน แต่ขยายไปสู่การแข่งขันข้ามอุตสาหกรรม (cross-industry competition) และการเกิดขึ้นของผู้เล่นรายใหม่ที่ใช้เทคโนโลยีเป็นฐาน (digital-native firms) เช่น แพลตฟอร์มออนไลน์และสตาร์ทอัพ ซึ่งสามารถสร้างนวัตกรรมและตอบสนองความต้องการของลูกค้าได้อย่างรวดเร็วและมีประสิทธิภาพ (Vial, 2019) ส่งผลให้องค์กรแบบดั้งเดิมต้องเผชิญกับแรงกดดันในการปรับเปลี่ยนรูปแบบการดำเนินงานอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ การบริหารองค์กรในยุคดิจิทัลจึงไม่ใช่เพียงการนำเทคโนโลยีมาใช้นับสนับสนุนกระบวนการทำงานเท่านั้น แต่เป็นการเปลี่ยนแปลงเชิงกลยุทธ์ที่ครอบคลุมทั้งองค์กร (enterprise-wide transformation) ตั้งแต่โครงสร้างองค์กร วัฒนธรรมองค์กร ระบบการทำงาน ไปจนถึงวิถีคิดของบุคลากร โดยมุ่งเน้นการสร้างคล่องตัว (organizational agility) และความสามารถในการปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงอย่างต่อเนื่อง (Kane et al., 2021) นอกจากนี้ การใช้ข้อมูลและการวิเคราะห์เชิงลึก (data analytics) ได้กลายเป็นเครื่องมือสำคัญในการสนับสนุนการตัดสินใจเชิงกลยุทธ์ ซึ่งช่วยให้องค์กรสามารถคาดการณ์แนวโน้ม ลดความเสี่ยง และเพิ่มประสิทธิภาพในการดำเนินงาน (McKinsey & Company, 2022) อีกทั้ง การเปลี่ยนผ่านสู่ดิจิทัล (Digital Transformation) ยังส่งผลกระทบต่อบทบาทของผู้นำและการบริหารทรัพยากรมนุษย์ โดยผู้นำองค์กรจำเป็นต้องมีทักษะด้านดิจิทัล (digital leadership) และความสามารถในการบริหารการเปลี่ยนแปลง (change management) เพื่อขับเคลื่อนองค์กรไปสู่เป้าหมายที่กำหนด ขณะเดียวกัน บุคลากรในองค์กรต้องได้รับการพัฒนาทักษะใหม่ (reskilling และ upskilling) เพื่อให้สอดคล้องกับความต้องการของตลาดแรงงานที่เปลี่ยนแปลงไป (WEF, 2023) อย่างไรก็ตาม แม้ว่าการนำเทคโนโลยีดิจิทัลมาใช้จะช่วยเพิ่มประสิทธิภาพและสร้างโอกาสใหม่ ๆ ให้กับองค์กร แต่ก็ยังมีความท้าทายที่สำคัญ เช่น ความเสี่ยงด้านความปลอดภัยทางไซเบอร์ (cybersecurity risks) ความซับซ้อนของการจัดการข้อมูล และความต้านทานต่อการเปลี่ยนแปลงของบุคลากรภายในองค์กร (Verhoef et al., 2021) ดังนั้น การบริหารองค์กรในยุคดิจิทัลจึงจำเป็นต้องอาศัยแนวทางการจัดการที่เป็นระบบและยืดหยุ่น เพื่อให้สามารถรับมือกับความเปลี่ยนแปลงได้อย่างมีประสิทธิภาพ

บทความนี้มุ่งเน้นการวิเคราะห์แนวคิด ทฤษฎี และแนวปฏิบัติที่เกี่ยวข้องกับการบริหารองค์กรในยุคดิจิทัล โดยครอบคลุมประเด็นสำคัญ ได้แก่ การเปลี่ยนผ่านสู่ดิจิทัล บทบาทของผู้นำ การจัดการทรัพยากรมนุษย์ และการใช้ข้อมูลในการตัดสินใจ รวมถึงการวิเคราะห์ความท้าทายและแนวทางในการพัฒนาองค์กรให้สามารถอยู่รอดและเติบโตได้อย่างยั่งยืนในบริบทของโลกที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วและต่อเนื่อง

วารสารวิชาการก้าวหน้า ปีที่ 1 ฉบับที่ 2 ประจำเดือนมีนาคม - เมษายน พ.ศ. 2569

Kaonawat Academic Journal, Volume 1, Number 2, March - April 2026

สมาคมเครือข่ายการเรียนรู้และนวัตกรรมองค์กร

แนวคิดการบริหารองค์กรในยุคดิจิทัล

การบริหารองค์กรในยุคดิจิทัลหมายถึงการนำเทคโนโลยีดิจิทัลมาบูรณาการเข้ากับกระบวนการทางธุรกิจอย่างเป็นระบบ เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการดำเนินงาน สร้างคุณค่าใหม่ให้กับสินค้าและบริการ และเสริมสร้างความสามารถในการแข่งขันขององค์กรในระยะยาว (Vial, 2019) อย่างไรก็ตาม การเปลี่ยนแปลงดังกล่าวไม่ได้จำกัดอยู่เพียงการนำเทคโนโลยีมาใช้นั้น แต่ยังคงครอบคลุมถึงการปรับเปลี่ยนเชิงโครงสร้าง วัฒนธรรมองค์กร และพฤติกรรมของบุคลากร เพื่อให้สอดคล้องกับบริบทของเศรษฐกิจดิจิทัลที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว (Verhoef et al., 2021) แนวคิดสำคัญของการบริหารองค์กรในยุคดิจิทัล คือ การมุ่งเน้น “องค์กรที่ขับเคลื่อนด้วยข้อมูล” (data-driven organization) ซึ่งใช้ข้อมูลเป็นฐานในการวิเคราะห์ และตัดสินใจเชิงกลยุทธ์ องค์กรที่สามารถรวบรวม วิเคราะห์ และใช้ประโยชน์จากข้อมูลได้อย่างมีประสิทธิภาพ จะสามารถเข้าใจพฤติกรรมของลูกค้า คาดการณ์แนวโน้มของตลาด และตอบสนองต่อความต้องการได้อย่างรวดเร็วและแม่นยำ (McKinsey & Company, 2022) นอกจากนี้ แนวคิดเรื่อง “ความคล่องตัวขององค์กร” (organizational agility) ยังเป็นอีกหนึ่งองค์ประกอบสำคัญในยุคดิจิทัล องค์กรจำเป็นต้องมีความสามารถในการปรับตัวอย่างรวดเร็วต่อการเปลี่ยนแปลงของสภาพแวดล้อม ทั้งในด้านเทคโนโลยี เศรษฐกิจ และพฤติกรรมผู้บริโภค โดยองค์กรที่มีความคล่องตัวสูงมักมีโครงสร้างที่ยืดหยุ่น ลดลำดับชั้นในการบริหาร และส่งเสริมการทำงานแบบข้ามสายงาน (cross-functional teams) (Kane et al., 2021) อีกทั้งการบริหารองค์กรในยุคดิจิทัลยังให้ความสำคัญกับ “นวัตกรรม” (innovation) ในฐานะกลไกหลักในการสร้างความได้เปรียบทางการแข่งขัน องค์กรต้องสามารถพัฒนาแนวคิดใหม่ ๆ และนำเทคโนโลยีมาใช้ในการสร้างผลิตภัณฑ์หรือบริการที่ตอบสนองความต้องการของลูกค้าได้ดียิ่งขึ้น ซึ่งรวมถึงการใช้แพลตฟอร์มดิจิทัลและโมเดลธุรกิจรูปแบบใหม่ เช่น แพลตฟอร์มอีคอมเมิร์ซ หรือบริการแบบสมัครสมาชิก (subscription-based services) (Verhoef et al., 2021) ในด้านทรัพยากรมนุษย์ การบริหารองค์กรในยุคดิจิทัลยังเน้นการพัฒนาทักษะของบุคลากรให้สอดคล้องกับความต้องการของตลาดแรงงานยุคใหม่ โดยเฉพาะทักษะด้านดิจิทัล การวิเคราะห์ข้อมูล และการคิดเชิงวิพากษ์ (critical thinking) องค์กรจำเป็นต้องส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต (lifelong learning) และสร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการพัฒนานวัตกรรม (WEF, 2023) นอกจากนี้ วัฒนธรรมองค์กรถือเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อความสำเร็จของการบริหารในยุคดิจิทัล องค์กรที่ประสบความสำเร็จมักมีวัฒนธรรมที่เปิดกว้างต่อการเปลี่ยนแปลง สนับสนุนการทดลอง (experimentation) และยอมรับความล้มเหลวในฐานะส่วนหนึ่งของกระบวนการเรียนรู้ (Kane et al., 2021) วัฒนธรรมลักษณะนี้ช่วยส่งเสริมให้บุคลากรกล้าคิด กล้าทำ และสามารถสร้างนวัตกรรมได้อย่างต่อเนื่อง

โดยสรุป แนวคิดการบริหารองค์กรในยุคดิจิทัลเป็นการบูรณาการระหว่างเทคโนโลยี ข้อมูล บุคลากร และกลยุทธ์องค์กร เพื่อสร้างความสามารถในการแข่งขันและความยั่งยืนในระยะยาว องค์กรที่สามารถปรับตัวและนำแนวคิดดังกล่าวไปประยุกต์ใช้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ จะสามารถเผชิญกับความท้าทายและใช้ประโยชน์จากโอกาสในยุคดิจิทัลได้อย่างเต็มที่ (Vial, 2019; Verhoef et al., 2021)

วารสารวิชาการก้าวหน้า ปีที่ 1 ฉบับที่ 2 ประจำเดือนมีนาคม - เมษายน พ.ศ. 2569

Kaonwat Academic Journal, Volume 1, Number 2, March - April 2026

สมาคมเครือข่ายการเรียนรู้และนวัตกรรมองค์กร

การเปลี่ยนผ่านสู่ดิจิทัล

การเปลี่ยนผ่านสู่ดิจิทัล (Digital Transformation) เป็นกระบวนการเชิงกลยุทธ์ที่องค์กรนำเทคโนโลยีดิจิทัลมาบูรณาการเข้ากับทุกมิติของการดำเนินงาน เพื่อเปลี่ยนแปลงรูปแบบธุรกิจ กระบวนการทำงาน และการสร้างคุณค่าให้กับลูกค้าอย่างมีนัยสำคัญ (Verhoef et al., 2021) การเปลี่ยนผ่านดังกล่าวถือเป็น “การเปลี่ยนแปลงเชิงระบบ” (systemic change) ที่ไม่ได้จำกัดเฉพาะการนำเทคโนโลยีใหม่มาใช้ แต่รวมถึงการปรับเปลี่ยนโครงสร้างองค์กร วัฒนธรรม และรูปแบบการบริหารจัดการ (Vial, 2019; Mariño-Romero & Folgado-Fernández, 2024) ในบริบทของเศรษฐกิจดิจิทัล การเปลี่ยนผ่านสู่ดิจิทัลได้กลายเป็นปัจจัยสำคัญที่กำหนดความสามารถในการแข่งขันขององค์กร โดยเฉพาะในสภาพแวดล้อมที่มีความไม่แน่นอนสูง และมีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว งานวิจัยหลายชิ้นชี้ให้เห็นว่าองค์กรที่สามารถดำเนิน Digital Transformation ได้อย่างมีประสิทธิภาพ จะมีความสามารถในการสร้างนวัตกรรม เพิ่มประสิทธิภาพการดำเนินงาน และปรับตัวต่อความต้องการของลูกค้าได้ดีกว่าองค์กรที่ยังใช้รูปแบบดั้งเดิม (Farias-Gaytan et al., 2023) องค์ประกอบสำคัญของการเปลี่ยนผ่านสู่ดิจิทัลประกอบด้วยหลายเทคโนโลยีหลักที่ทำงานร่วมกันอย่างบูรณาการ โดย Big Data มีบทบาทสำคัญในการรวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูลจำนวนมาก ซึ่งช่วยให้องค์กรสามารถสร้างข้อมูลเชิงลึก (insight) เพื่อสนับสนุนการตัดสินใจและการวางกลยุทธ์ได้อย่างแม่นยำ (McKinsey & Company, 2022) นอกจากนี้ การพัฒนา AI ยังช่วยยกระดับการวิเคราะห์ข้อมูลให้มีความซับซ้อนและแม่นยำมากขึ้น ส่งผลให้การใช้ข้อมูลกลายเป็นทรัพยากรเชิงกลยุทธ์ขององค์กร (Zhang et al., 2024) ในขณะเดียวกัน Cloud Computing เป็นโครงสร้างพื้นฐานที่ช่วยสนับสนุนการเปลี่ยนผ่านสู่ดิจิทัล โดยทำให้องค์กรสามารถเข้าถึงทรัพยากรด้านเทคโนโลยีได้อย่างยืดหยุ่น ลดต้นทุนในการลงทุนระบบ IT และเพิ่มความสามารถในการขยายตัวขององค์กร (Akter et al., 2022) อีกทั้งยังช่วยให้การจัดเก็บและประมวลผลข้อมูลสามารถทำได้แบบเรียลไทม์ ซึ่งมีความสำคัญต่อการดำเนินธุรกิจในยุคที่ข้อมูลมีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว (Hannan, 2023) สำหรับ Artificial Intelligence (AI) ถือเป็นเทคโนโลยีสำคัญที่ช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในการดำเนินงานขององค์กรในหลายด้าน เช่น การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคาดการณ์ (predictive analytics) การให้บริการลูกค้าอัตโนมัติ และการเพิ่มประสิทธิภาพในกระบวนการผลิต (WEF, 2023) นอกจากนี้ AI ยังมีบทบาทในการสร้างนวัตกรรมและโมเดลธุรกิจใหม่ ๆ ซึ่งช่วยให้องค์กรสามารถสร้างความแตกต่างและเพิ่มคุณค่าให้กับลูกค้าได้ (Microsoft, 2025) อย่างไรก็ตาม ความสำเร็จของ Digital Transformation ไม่ได้ขึ้นอยู่กับเทคโนโลยีเพียงอย่างเดียว แต่ยังขึ้นอยู่กับปัจจัยด้านองค์กรและมนุษย์ เช่น ภาวะผู้นำ (leadership) วัฒนธรรมองค์กร และทักษะของบุคลากร องค์กรต้องมีความสามารถกำหนดวิสัยทัศน์ดิจิทัลและขับเคลื่อนการเปลี่ยนแปลงได้อย่างมีประสิทธิภาพ รวมถึงสร้างวัฒนธรรมที่เปิดรับนวัตกรรมและการเรียนรู้ (Kane et al., 2021) อีกทั้ง การพัฒนาทักษะของบุคลากร (reskilling และ upskilling) เป็นสิ่งจำเป็น เนื่องจากการเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยีทำให้ความต้องการทักษะในตลาดแรงงานเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว องค์กรที่สามารถพัฒนาทักษะบุคลากรได้อย่างต่อเนื่อง จะมีความพร้อมในการรองรับการเปลี่ยนแปลงและสามารถใช้เทคโนโลยีได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น (WEF, 2023) แม้ว่าการเปลี่ยนผ่านสู่ดิจิทัลจะสร้างโอกาสมากมาย แต่ก็ยังมีความท้าทายที่สำคัญ เช่น ความซับซ้อนของการบูรณาการระบบเทคโนโลยี ความเสี่ยงด้านความปลอดภัยของข้อมูล และปัญหาคุณภาพของข้อมูล (data quality) ซึ่งอาจส่งผลต่อความแม่นยำของการวิเคราะห์และการตัดสินใจ (Vial, 2019) นอกจากนี้ การต่อต้านการเปลี่ยนแปลงของบุคลากรยังเป็นอุปสรรคสำคัญที่องค์กรต้องบริหารจัดการอย่างเหมาะสม (Verhoef et al., 2021)

วารสารวิชาการก้าวหน้า ปีที่ 1 ฉบับที่ 2 ประจำเดือนมีนาคม - เมษายน พ.ศ. 2569

Kaonwat Academic Journal, Volume 1, Number 2, March - April 2026

สมาคมเครือข่ายการเรียนรู้และนวัตกรรมองค์กร

โดยสรุป การเปลี่ยนผ่านสู่ดิจิทัลเป็นกระบวนการที่มีความซับซ้อนและต้องอาศัยการบูรณาการหลายองค์ประกอบ ทั้งด้านเทคโนโลยี กลยุทธ์ และทรัพยากรมนุษย์ องค์กรที่สามารถดำเนินการเปลี่ยนผ่านได้อย่างมีประสิทธิภาพ จะสามารถเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขัน สร้างนวัตกรรม และตอบสนองต่อความต้องการของลูกค้าได้อย่างรวดเร็วและยั่งยืนในยุคดิจิทัล (Vial, 2019; Verhoef et al., 2021; Mariño-Romero & Folgado-Fernández, 2024)

แนวทางการพัฒนาองค์กรสู่ความสำเร็จ

การพัฒนาองค์กรให้ประสบความสำเร็จในยุคดิจิทัลจำเป็นต้องอาศัยการปรับตัวในหลายมิติอย่างบูรณาการ ทั้งด้านโครงสร้าง วัฒนธรรม เทคโนโลยี และทรัพยากรมนุษย์ โดยองค์กรไม่สามารถพึ่งพาเพียงการลงทุนด้านเทคโนโลยีเพียงอย่างเดียวได้ แต่ต้องพัฒนา “ระบบนิเวศองค์กร” (organizational ecosystem) ที่เอื้อต่อการเรียนรู้ การเปลี่ยนแปลง และการสร้างนวัตกรรมอย่างต่อเนื่อง (Kane et al., 2019)

การสร้างวัฒนธรรมองค์กรแบบ Agile

การสร้างวัฒนธรรมองค์กรแบบ Agile เป็นแนวทางสำคัญที่ช่วยให้องค์กรสามารถตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงได้อย่างรวดเร็วและยืดหยุ่น วัฒนธรรมแบบ Agile เน้นการทำงานแบบร่วมมือ (collaboration) การตัดสินใจอย่างรวดเร็ว และการปรับปรุงอย่างต่อเนื่อง (continuous improvement) องค์กรที่มีวัฒนธรรมลักษณะนี้จะสามารถลดลำดับชั้นการบริหาร และเพิ่มความคล่องตัวในการดำเนินงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ (Denning, 2018; Rigby et al., 2020) นอกจากนี้ การนำ Agile มาใช้ยังช่วยส่งเสริมให้พนักงานมีส่วนร่วมในการตัดสินใจและสามารถปรับตัวต่อความเปลี่ยนแปลงของตลาดได้ดียิ่งขึ้น

การลงทุนในเทคโนโลยี

การลงทุนในเทคโนโลยีดิจิทัลถือเป็นปัจจัยพื้นฐานที่สำคัญในการขับเคลื่อนความสำเร็จขององค์กร โดยเฉพาะเทคโนโลยีที่เกี่ยวข้องกับปัญญาประดิษฐ์ (AI), บิ๊กดาต้า (Big Data) และระบบคลาวด์ (Cloud Computing) ซึ่งช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในการดำเนินงานและการตัดสินใจเชิงกลยุทธ์ (McKinsey & Company, 2021) อย่างไรก็ตาม การลงทุนดังกล่าวควรเป็นการลงทุนเชิงกลยุทธ์ ไม่ใช่เพียงการซื้อเทคโนโลยี แต่ต้องคำนึงถึงการบูรณาการเข้ากับกระบวนการทำงานและความพร้อมขององค์กรโดยรวม เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดในระยะยาว (Bharadwaj et al., 2013)

การพัฒนาทักษะบุคลากร

ทรัพยากรมนุษย์ถือเป็นหัวใจสำคัญของการพัฒนาองค์กรในยุคดิจิทัล องค์กรจำเป็นต้องให้ความสำคัญกับการพัฒนาทักษะใหม่ (reskilling) และการยกระดับทักษะเดิม (upskilling) เพื่อให้บุคลากรสามารถทำงานร่วมกับเทคโนโลยีดิจิทัลได้อย่างมีประสิทธิภาพ (WEF, 2020) ทักษะที่มีความสำคัญ ได้แก่ ทักษะด้านดิจิทัล การวิเคราะห์ข้อมูล การคิดเชิงวิพากษ์ และการแก้ปัญหาเชิงซับซ้อน นอกจากนี้ การส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต (lifelong learning) ยังเป็นปัจจัยสำคัญที่ช่วยให้องค์กรสามารถรักษาความสามารถในการแข่งขันได้อย่างยั่งยืน (OECD, 2019)

การส่งเสริมนวัตกรรม

นวัตกรรมเป็นกลไกหลักที่ช่วยให้องค์กรสามารถสร้างความได้เปรียบทางการแข่งขันในระยะยาว องค์กรที่ประสบความสำเร็จมักมีระบบสนับสนุนการสร้างสรรค์แนวคิดใหม่ ๆ และเปิดโอกาสให้บุคลากรสามารถทดลองและพัฒนานวัตกรรมได้อย่างอิสระ (Tidd & Bessant, 2020) การส่งเสริมนวัตกรรมไม่เพียงแต่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาผลิตภัณฑ์หรือบริการใหม่เท่านั้น แต่ยังรวมถึงการปรับปรุงกระบวนการทำงานและรูปแบบธุรกิจ (business model innovation) เพื่อให้สอดคล้องกับ

วารสารวิชาการก้าวหน้า ปีที่ 1 ฉบับที่ 2 ประจำเดือนมีนาคม - เมษายน พ.ศ. 2569

Kaonawat Academic Journal, Volume 1, Number 2, March - April 2026

สมาคมเครือข่ายการเรียนรู้และนวัตกรรมองค์กร

การเปลี่ยนแปลงของตลาดและพฤติกรรมผู้บริโภค (Bocken & Geradts, 2020) แนวทางการพัฒนาองค์กรสู่ความสำเร็จในยุคดิจิทัลจำเป็นต้องอาศัยการบูรณาการทั้ง 4 ด้าน ได้แก่ วัฒนธรรมองค์กรแบบ Agile การลงทุนในเทคโนโลยี การพัฒนาทักษะบุคลากร และการส่งเสริมนวัตกรรม หากองค์กรสามารถดำเนินการได้อย่างสมดุลและต่อเนื่อง จะช่วยเพิ่มความสามารถในการแข่งขันและสร้างความยั่งยืนในระยะยาวได้อย่างมีประสิทธิภาพ (Bharadwaj et al., 2013; Kane et al., 2019)

บทสรุป

การบริหารองค์กรในยุคดิจิทัลเป็นกระบวนการที่สะท้อนถึงการเปลี่ยนแปลงเชิงโครงสร้างและเชิงกลยุทธ์ขององค์กรภายใต้บริบทของเทคโนโลยีที่พัฒนาอย่างรวดเร็ว โดยเฉพาะอย่างยิ่งเทคโนโลยีสำคัญ เช่น ปัญญาประดิษฐ์ (Artificial Intelligence: AI), บิ๊กดาต้า (Big Data), ระบบคลาวด์ (Cloud Computing) และอินเทอร์เน็ตของสรรพสิ่ง (Internet of Things: IoT) ซึ่งได้เข้ามามีบทบาทสำคัญในการยกระดับประสิทธิภาพการดำเนินงาน การตัดสินใจ และการสร้างนวัตกรรมขององค์กรในยุคปัจจุบัน การเปลี่ยนแปลงดังกล่าวทำให้องค์กรไม่สามารถดำเนินงานในรูปแบบเดิมได้อีกต่อไป หากไม่สามารถปรับตัวให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงของสภาพแวดล้อมทางธุรกิจที่มีความซับซ้อนและไม่แน่นอนเพิ่มขึ้น (Verhoef et al., 2021) จากการศึกษาแนวคิดการบริหารองค์กรในยุคดิจิทัล พบว่าองค์กรจำเป็นต้องให้ความสำคัญกับการบูรณาการเทคโนโลยีเข้ากับกระบวนการทางธุรกิจอย่างเป็นระบบ ไม่ใช่เพียงการนำเทคโนโลยีมาใช้เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการทำงานเท่านั้น แต่ต้องเป็นการเปลี่ยนแปลงในระดับองค์กร (organizational transformation) ที่ครอบคลุมทั้งโครงสร้าง วัฒนธรรม และพฤติกรรมของบุคลากร (Vial, 2021) องค์กรที่สามารถปรับตัวได้มักมีลักษณะเป็นองค์กรที่ขับเคลื่อนด้วยข้อมูล (data-driven organization) และมีความคล่องตัวสูง (organizational agility) ซึ่งช่วยให้สามารถตอบสนองต่อความต้องการของลูกค้าและการเปลี่ยนแปลงของตลาดได้อย่างรวดเร็วและมีประสิทธิภาพมากขึ้น (Kane et al., 2021) ในด้านการเปลี่ยนผ่านสู่ดิจิทัล (Digital Transformation) พบว่าเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลโดยตรงต่อความสามารถในการแข่งขันขององค์กร โดยองค์กรที่ประสบความสำเร็จมักสามารถนำข้อมูลขนาดใหญ่ (Big Data) มาใช้ในการวิเคราะห์เชิงลึก ใช้ระบบคลาวด์เพื่อเพิ่มความยืดหยุ่นในการดำเนินงาน และประยุกต์ใช้ปัญญาประดิษฐ์เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในกระบวนการทำงานและการให้บริการลูกค้า (McKinsey & Company, 2022; WEF, 2023) อย่างไรก็ตาม การเปลี่ยนผ่านดังกล่าวจำเป็นต้องอาศัยการสนับสนุนจากผู้นำองค์กรที่มีวิสัยทัศน์ด้านดิจิทัล รวมถึงการพัฒนาทักษะของบุคลากรอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้สามารถรองรับการเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยีได้อย่างมีประสิทธิภาพแม้ว่าการบริหารองค์กรในยุคดิจิทัลจะสร้างโอกาสใหม่ ๆ อย่างมาก แต่ยังคงมีความท้าทายที่สำคัญ เช่น ความเสี่ยงด้านความปลอดภัยทางไซเบอร์ (cybersecurity) ความซับซ้อนของระบบข้อมูล และความต้านทานต่อการเปลี่ยนแปลงภายในองค์กร ซึ่งอาจเป็นอุปสรรคต่อการดำเนิน Digital Transformation หากไม่ได้รับการจัดการอย่างเหมาะสม (Verhoef et al., 2021) ดังนั้น องค์กรจึงจำเป็นต้องมีการวางแผนเชิงกลยุทธ์ที่ชัดเจน ควบคู่กับการสร้างวัฒนธรรมองค์กรที่เปิดรับการเปลี่ยนแปลงและสนับสนุนการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง

โดยสรุป การบริหารองค์กรในยุคดิจิทัลไม่ใช่เพียงการปรับใช้เทคโนโลยี แต่เป็นการเปลี่ยนแปลงเชิงระบบที่ต้องอาศัยการบูรณาการระหว่างเทคโนโลยี กลยุทธ์ และทรัพยากรมนุษย์ องค์กรที่สามารถดำเนินการเปลี่ยนผ่านได้อย่างมีประสิทธิภาพจะมีความสามารถในการแข่งขันที่สูงขึ้น สามารถสร้างนวัตกรรมได้อย่างต่อเนื่อง และสามารถเติบโตได้อย่างยั่งยืนในสภาพแวดล้อมทางธุรกิจที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วในยุคดิจิทัล (Vial, 2019; Kane et al., 2021)

วารสารวิชาการก้าวหน้า ปีที่ 1 ฉบับที่ 2 ประจำเดือนมีนาคม - เมษายน พ.ศ. 2569

Kaonawat Academic Journal, Volume 1, Number 2, March - April 2026

สมาคมเครือข่ายการเรียนรู้และนวัตกรรมองค์กร

เอกสารอ้างอิง

- Akter, S., Michael, K., Uddin, M. R., McCarthy, G., & Rahman, M. (2022). Transforming business using cloud computing: A value chain perspective. *Information Systems Frontiers*, 24(4), 1181–1202.
<https://doi.org/10.1007/s10796-021-10147-1>
- Bharadwaj, A., El Sawy, O. A., Pavlou, P. A., & Venkatraman, N. (2013). Digital business strategy: Toward a next generation of insights. *MIS Quarterly*, 37(2), 471–482.
<https://doi.org/10.25300/MISQ/2013/37.2.03>
- Bocken, N. M., & Geradts, T. H. (2020). Barriers and drivers to sustainable business model innovation: Organization design and dynamic capabilities. *Long Range Planning*, 53(4), Article 101950.
<https://doi.org/10.1016/j.lrp.2019.101950>
- Denning, S. (2018). *The age of Agile: How smart companies are transforming the way work gets done*. AMACOM.
- Farias-Gaytan, S., Aguayo-Acosta, A., & Glasserman-Morales, L. D. (2023). Digital transformation in organizations: Systematic literature review of key elements and execution models. *Journal of Open Innovation: Technology, Market, and Complexity*, 9(2), Article 100067.
<https://doi.org/10.1016/j.joitmc.2023.100067>
- Hannan, M. A. (2023). Cloud computing and big data integration for organizational efficiency: A comprehensive review. *Journal of Computer Science and Technology Studies*, 5(3), 45–56.
<https://doi.org/10.32996/jcsts.2023.5.3.6>
- Kane, G. C., Phillips, A. N., Copulsky, J. R., & Andrus, G. R. (2019). *The technology fallacy: How people are the real key to digital transformation*. MIT Press.
<https://doi.org/10.7551/mitpress/11661.001.0001>
- Kane, G. C., Phillips, A. N., Copulsky, J., & Nanda, R. (2021). *The transformation myth: Withstanding storms and winning in the cloud*. MIT Press. <https://doi.org/10.7551/mitpress/13813.001.0001>
- Mariño-Romero, J. A., & Folgado-Fernández, J. A. (2024). Digital transformation in organizations: Drivers, barriers, and organizational impact. *Journal of Innovation & Knowledge*, 9(1), Article 100452.
<https://doi.org/10.1016/j.jik.2023.100452>
- McKinsey & Company. (2021, August 24). *The new digital edge: Rethinking technology investments for value*. McKinsey Digital. <https://www.mckinsey.com/capabilities/mckinsey-digital/our-insights/the-new-digital-edge-rethinking-technology-investments-for-value>

วารสารวิชาการก้าวหน้า ปีที่ 1 ฉบับที่ 2 ประจำเดือนมีนาคม - เมษายน พ.ศ. 2569

Kaonawat Academic Journal, Volume 1, Number 2, March - April 2026

สมาคมเครือข่ายการเรียนรู้และนวัตกรรมองค์กร

McKinsey & Company. (2022, October 27). *The data-driven enterprise of 2025*. McKinsey Digital.

<https://www.mckinsey.com/capabilities/quantumblack/our-insights/the-data-driven-enterprise-of-2025>

Microsoft. (2025). *AI transformation in business: Empowering innovation and growth*. Microsoft Reports.

<https://www.microsoft.com/en-us/ai/ai-business-transformation>

OECD. (2019). *OECD Skills Outlook 2019: Thriving in a digital world*. OECD Publishing.

<https://doi.org/10.1787/df800188-en>

Rigby, D. K., Sutherland, J., & Noble, A. (2020). *Doing Agile right: Transformation without chaos*. Harvard Business Review Press.

Tidd, J., & Bessant, J. R. (2020). *Managing innovation: Integrating technological, market and organizational change* (7th ed.). John Wiley & Sons.

Verhoef, P. C., Broekhuizen, T., Bart, Y., Bhattacharya, A., Dong, J. Q., Fabian, N., & Haenlein, M. (2021).

Digital transformation: A multidisciplinary reflection and research agenda. *Journal of Business Research*, 122, 889–901. <https://doi.org/10.1016/j.jbusres.2019.09.022>

Vial, G. (2019). Understanding digital transformation: A review and a research agenda. *The Journal of Strategic Information Systems*, 28(2), 118–144. <https://doi.org/10.1016/j.jsis.2019.01.003>

World Economic Forum. (2020). *The future of jobs report 2020*. World Economic Forum.

<https://www.weforum.org/reports/the-future-of-jobs-report-2020>

World Economic Forum. (2023). *The future of jobs report 2023*. World Economic Forum.

<https://www.weforum.org/reports/the-future-of-jobs-report-2023>

Zhang, L., Chen, Y., & Liu, X. (2024). Artificial intelligence and enterprise data strategy: Driving digital transformation and organizational performance. *Computers in Human Behavior*, 150, Article 107982. <https://doi.org/10.1016/j.chb.2023.107982>